

Praktisering av krav til rettviseende oversikt i årsberetning

---

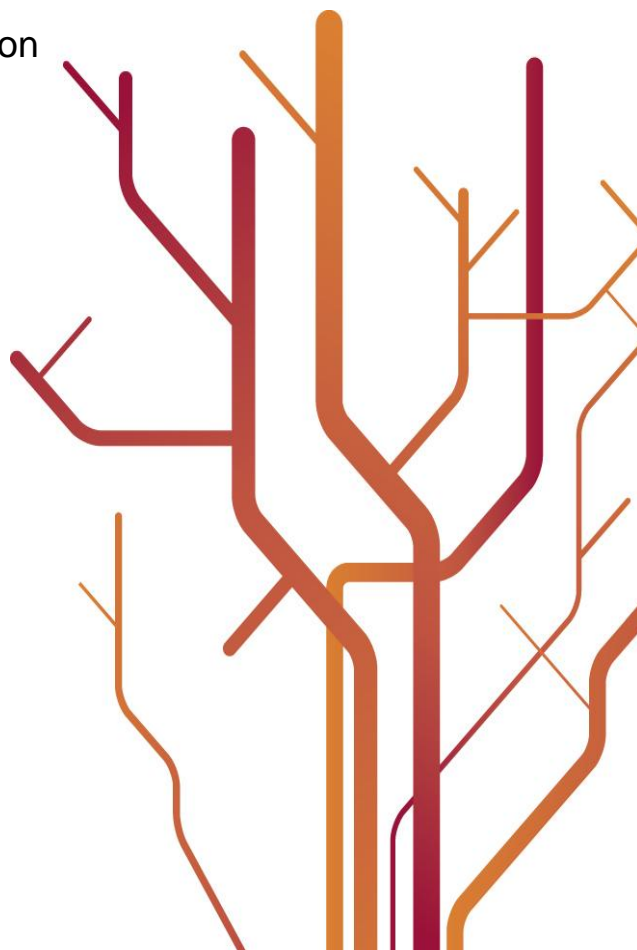
- en analyse av regnskapspraksis i fiskeindustrien

Larissa Vajenina

Masteroppgave i økonomi og administrasjon
- studieretning bedriftsøkonomi (30 stp)

Juni 2012

Forord

Denne masteroppgaven markerer min fullføring av siviløkonomgrad ved Handelshøgskolen i Tromsø. Det har vært fem veldig lærerike år, som har gitt meg mye kunnskap på mange forskjellige områder.

Oppgaven er skrevet på bakgrunn av min interesse for regnskapsfag. Tema ble valgt på grunn av en interessant forelesning som skapte et ønske om å tilegne mer kunnskap på dette området. Det finnes ikke mange andre oppgaver om dette emnet, så jeg håper denne oppgaven kan bidra til videre forskning på området.

Arbeidet med oppgaven har vært krevende på mange områder. Dette har vært en veldig lærerik prosess og jeg har tilegnet mye kunnskap som jeg tror vil være nyttig i fremtiden.

Jeg vil benytte anledningen til å takke mine fantastiske veiledere, universitetslektor II Bjørn Sælen og førstelektor Henning Sollid ved Handelshøgskolen i Tromsø, som under hele prosessen har vært tilgjengelig for veiledning og brukt mye tid på å gi meg tilbakemelding. Jeg setter stor pris på dette. Jeg vil også takke andre personer som har vært til stor hjelp, som forskeren Bjørn Inge Bendiksen fra Nofima, revisorene som har stilt opp for intervju og ei fantastisk venninne Anja Therese Isaksen for hennes støtte.

Tromsø, 1. juni 2012

Larissa Vajenina

Sammendrag

Dette er en studie av årsberetning, og videre praktisering av rettvise oversikt i årsberetning.

Studiens problemstilling:

”Hvordan blir kravene om rettvise oversikt i årsberetning praktisert i utvalgte selskaper i Norge?”

I denne studien ser jeg på praksis av rettvise oversikt i årsberetning. Lovkravet til rettvise oversikt i årsberetning fremgår av rskl.§ 3-3a, 2.-4.ledd. Innhold i rettvise oversikt er grundig beskrevet under punkt 2.5 i NRS 16 Årsberetning. Regnskapspraksis vil kunne sammenlignes bedre hvis selskapene tilhører samme bransje, da selskapene vil stå ovenfor samme type risiko og markedsforhold slik at de videre bør oppgi samme type opplysninger i sin årsberetning. Fiskeindustrien er en stor bransje som har opplevd sterke variasjoner i årene 2009 og 2010. Dette skapte behov for tilleggsopplysninger i årsberetning.

Undersøkelsen ble gjennomført på årsberetninger til 20 selskaper i hvitfiskindustrien gjennom årene 2009 og 2010. For undersøkelsen ble det utarbeidet sjekklister med 7 punkter og vurderingsskala på 0-1-2 poeng. Funn fra undersøkelsen skapte grunnlag for innhenting av primærdata for å triangulere resultatene. Primærdata hentes inn ved kvalitativt intervju av to revisorer.

Konklusjoner er basert på resultater fra den gjennomførte undersøkelsen. Studiens resultater viser at ingen av selskapene har klart å oppfylle krav til rettvise oversikt for å få maksimalt 14 poeng. Ut fra en helhetlig vurdering av alle data ser det ut som mange av selskapene ikke legger vekt på utarbeid av årsberetning. Selv i årene med store markedsendringer har de fleste av årsberetninger vært helt like for 2009 og 2010.

Nøkkelord: Regnskapsloven § 3-3a, rettvise oversikt, NRS 16 Årsberetning, hvitfiskindustrien

Innholdsfortegnelse

Forord	iii
Sammendrag	iv
Figuroversikt	viii
Tabelloversikt	ix
Begrepsavklaringer	x
1 Innledning	1
1.1 Bakgrunn	1
1.2 Avgrensning til bransje	3
1.3 Problemstilling	4
1.4 Disposisjon	5
2 Teori	6
2.1 Årsregnskap	6
2.1.1 Interessegrupper	6
2.1.2 Årsregnskapets kvalitetskrav	7
2.1.3 Utvikling av regnskapsloven	7
2.1.4 God regnskapsskikk	8
2.1.5 Rettvisende bilde	9
2.2 Årsberetning	10
2.2.1 Revisjon og kvalitetskontroll av årsberetning	12
2.2.2 Rettvisende oversikt	12
2.2.3 Rettvisende bilde og rettvisende oversikt	17
2.3 Sentrale resultatindikatorer	19
2.4 Utarbeidelse av sjekkliste	19
2.4.1 Oppsummering av kravene til rettvisende oversikt	20
2.4.2 Begrensning av punkter	21

2.4.3 Hjemmel til punktene i endelig sjekkliste	22
3 Metode.....	25
3.1 Forskningsprosess	25
3.2 Forberedelse	26
3.2.1 Ide, tema og forskningsspørsmål.....	26
3.2.2 Litteraturgjennomgang	26
3.2.3 Formål og forskningsdesign	26
3.3 Datainnsamling.....	27
3.3.1 Metodevalg.....	27
3.3.2 Sekundærdata	27
3.3.3 Populasjon fra innsamling av sekundærdata	28
3.3.4 Innsamling av sekundærdata	30
3.3.5 Primærdata	30
3.4 Dataanalyse	31
3.4.1 Datareduksjon.....	31
3.4.2 Utarbeid av vurderingsskala.....	31
3.4.3 Resultater og drøfting.....	33
3.4.4 Kvalitetssikring	34
3.5 Rapportering.....	35
3.6 Evaluering av undersøkelsens validitet og reliabilitet.....	35
4 Resultater og drøfting.....	37
4.1 Beskrivelse av mest sentrale risikoer og usikkerhetsfaktorer	37
4.2 Vurdering av total usikkerhet	40
4.3 Kommentere omsetning	41
4.4 Viktige endringer.....	43
4.5 Vurdering av relevante finansielle forholdstall	46
4.6 Gjennomgåelse av likviditetssituasjon	47

4.7 Kommentere kontantstrømoppstilling.....	49
4.8 Revisorenes praksis	51
4.9 Revisorenes evaluering av min bedømmelse av årsberetningene	51
4.10 Sammenligning av samlede resultater fra sekundærdata	52
4.11 Mulige sammenhenger	53
5 Oppsummering og konklusjon	56
5.1 Studiens resultater	56
5.2 Konklusjon	57
5.3 Forslag til videre forskning	58
Referanseliste	59
Vedlegg 1 Rådets 4. direktiv 78/660/EØF	62
Vedlegg 2 Regnskapslovens § 3-3 og § 3-3a	64
Vedlegg 3 Gjennomgang av årsberetninger	69
Vedlegg 4 Resultater av undersøkelsen	76
Vedlegg 5 Søk etter mulige sammenheng.....	78
Vedlegg 6 Intervjuguide.....	84
Vedlegg 7 Materiell til revisor	85
Vedlegg 8 Notater fra intervju.....	93

Figuroversikt

Figur 1. Ordinært resultat før skatt i prosent av driftsinntekt (veid gjennomsnitt) i utvalgte sektorer i hvitfiskindustrien (Bendiksen, rapport 16/2012).	3
Figur 2. Kvalitetskrav på sekundærdata.	4
Figur 3. Interessenter.	6
Figur 4. Oversikt over regnskapslovens § 3-3a, 2.-4.ledd.	16
Figur 5. Oppsummering av rettviseende oversikt fra NRS 16 Årsberetning.	16
Figur 6. Oversikt over innhold i rettviseende oversikt til årsregnskap fra NRS 16.	17
Figur 7. Sammendrag av forskningsprosessen (Johannessen, 2004, s. 39).	25
Figur 8. Oversikt over segmenteringsprosess med kilder.	29
Figur 9. Avvik mellom krav fra regnskapsloven og praktisering.	32
Figur 10. Opplysninger om sentrale risiko og usikkerhetsfaktorer.	37
Figur 11. Ordrett kopi av utklipp av årsberetning til selskap nr. 2 fra 2010.	38
Figur 12. Ordrett kopi av utklipp av årsberetning til selskap nr. 18 fra 2010.	39
Figur 13. Opplysning om total usikkerhet.	40
Figur 14. Ordrett kopi av utklipp av årsberetning til selskap nr. 8 fra 2010.	41
Figur 15. Opplysning om omsetning.	42
Figur 16. Ordrett kopi av utklipp av årsberetning til selskap nr. 7 fra 2010.	42
Figur 17. Ordrett kopi av utklipp av årsberetning til selskap nr. 6 fra 2009.	43
Figur 18. Opplysning om viktige endringer.	44
Figur 19. Ordrett kopi av utklipp av årsberetning til selskap nr. 12 fra 2010.	44
Figur 20. Ordrett kopi av utklipp av årsberetning til selskap nr. 18 fra 2010.	45
Figur 21. Opplysning om finansielle forholdstall.	46
Figur 22. Ordrett kopi av utklipp av årsberetning til selskap nr. 7 fra 2009.	46
Figur 23. Opplysning om likviditetssituasjon.	48
Figur 24. Ordrett kopi av utklipp av årsberetning til selskap nr. 12 fra 2009.	48
Figur 25. Opplysning om kontantstrømoppstilling.	49
Figur 26. Ordrett kopi av utklipp av årsberetning til selskap nr. 7 fra 2010.	50
Figur 27. Ordrett kopi av utklipp av årsberetning til selskap nr. 5 fra 2009.	50
Figur 28. Samlet poengsum for hver bedrift i 2009 og 2010.	52
Figur 29. Samlet poengsum for hver bedrift sortert etter revisjonsselskaper.	55

Tabelloversikt

Tabell 1. Kort oppsummering av kravene til rettvise oversikt fra NRS 16 Årsberetning. .	20
Tabell 2. Utarbeidet sjekkliste.....	22
Tabell 3. Liste over selskapene.	30
Tabell 4. Vurderingsskala med prosentfordeling.	32
Tabell 5. Utarbeidet sjekkliste med vurderingsalternativer.	33

Begrepsavklaringer

Asl.	LOV 1997-06-13 nr. 44: Lov om aksjeselskaper (aksjeloven).
Brukere	Interessenter av et selskap, som bank, kunder, leverandører med mer.
Direktiv	Selskapsrettsdirektiv innen økonomisk selskapsrett utgitt av EU, som Norge må følge på grunn av EØS avtalen. Fjerde direktiv var vedtatt i 1978, den består av 62 artikler som handler om avleggelse av årsregnskap og årsberetning. Syvende direktiv omhandler konsernregnskap.
EFTA	Europeiske frihandel forbundet fra 1960 hvor hvert medlem beholder sin nasjonale handelspolitikk. Norge er medlem fra mai 1960.
EU	Den europeiske union, tidligere EF, endret navn i 1993.
EØS	Avtale mellom EU og EFTA-landene, gir felles regelverk for handel og økonomiske forbindelser.
GRS	God regnskapsskikk er et rammebegrep som har utviklet seg fra 1960.
IAS	International Accounting Standards (IAS) utgitte standard fra IASC før 2001
IASC	IASC Committee som består av mange organisasjoner fra forskjellige land med målsetning til å bidra til internasjonal harmonisering på regnskapsfeltet.
IFRS	International Financial Reporting Standards utgitte etter 2001
Innst. O.	Innstillinger til Odelstinget der komiteen presenterer sin syn på saken
NACE	NACE er et internasjonalt kodesystem for bransjer som benyttes innenfor EU
NOU	Norsk Offentlig Utredning, rapport fra regjering når de setter ned utvalg
NRS	Norsk Regnskaps Stiftelse etablert i 1989 med formål på å utgi regnskapsstandarder (NRS) og tolke spørsmål til disse. Har betydelig rettskildemessig vekt for å forstå hva som oppfattes som god regnskapsskikk.
NRS 16	Endelig regnskapsstandard om årsberetning som må følges.

- NSRF Norges Statsautoriserte Revisorers Forening har siden 1970 vært med på å konkretisere innhold i god regnskapsskikk gjennom sitt arbeid med anbefalinger til god regnskapsskikk jf. NSRF nr.0 fra 1980.
- Ot.prp. Odelstingsproposisjoner er konkrete lovforslag som presenteres i Statsråd og oversendes deretter Stortinget.
- Revl. LOV 1999-01-15 nr. 02: Lov om revisjon og revisorer (revisorloven).
- Rskl. LOV 1998-07-17 nr. 56: Lov om årsregnskap m.v. (regnskapsloven)

1 Innledning

Formålet med dette kapitlet er å presentere studiens problemstilling og forskningsspørsmål. Først gjennomgås bakgrunn for studien, avgrensning til bransje, problemstilling og disposisjon av oppgaven.

1.1 Bakgrunn

”Årsberetningen skal være et selvstendig medium for informasjon om regnskapet og den regnskapspliktige. Siktemålet med årsberetningen er å gi overordnet informasjon om årsregnskapet ut over det som går frem av årsregnskapet med noter. Informasjonen skal være supplerende i forhold til årsregnskapet med notene i den hensikt å gi regnskapsbrukeren bedre mulighet til å forstå de underliggende forholdene som har påvirket årsregnskapet, og å bedømme foretakets økonomiske verdi.” (Huneide, 2011, s. 686)

Årsregnskapet er viktig kilde for innhenting av finansiell informasjon for å bedømme den økonomiske situasjon i et selskap, men som oftest er det behov for informasjon ut over det som fremkommer i årsregnskapet. Årsberetning har fått en mye større rolle etter lovendring av regnskapsloven i 1998. Kravene til innhold i årsberetning har økt sammen med det økende behovet for tilleggsinformasjon om forhold som påvirker selskapets finansielle stilling og resultat. Lovkravet til innhold i årsberetning for ikke små foretak er beskrevet i rskl.§ 3-3a, med en detaljert beskrivelse i tilhørende standard. NRS 16 Årsberetning er en utdypende forklaring til innholdskravene, med beskrivelsen av hva en årsberetning ”skal” og ”bør” inneholde, der ordet ”skal” brukes som et lovpålagt minimumskrav.

”De færreste foretak, antakelig med unntak av de fleste børsnoterte foretak og enkelte andre, oppfyller kravene i regnskapsstandarden hvis en inkluderer de punktene der regnskapsstandarden bruker ”bør”. Det gjelder spesielt punktene om ”en rettvise oversikt over utviklingen og resultatet av den regnskapspliktiges virksomhet og av dens stilling” og ”en redegjørelse som gir grunnlag for å vurdere den framtidige utviklingen”.” (Huneide, 2011, s. 687)

Lovkravet til rettvise oversikt i årsberetning fremgår av rskl.§ 3-3a 2.-4.ledd. Årsberetning skal inneholde en rettvise oversikt og beskrivelse over utviklingen, resultatet og sentrale

risiko i virksomheten. Rettvise oversikt skal inneholde en analyse med relevante resultatindikatorer for den aktuelle virksomheten og tilleggsforklaringer til beløp i årsregnskapet. Innhold i rettvise oversikt er grundig beskrevet under punkt 2.5 i NRS 16 Årsberetning. Til tross for klare lovkrav og utdypende forklaring i standarden, blir ikke dette kravet fulgt i følge Handeland.

"I praksis hittil er det mange foretak som begrenser seg til å gjengi noen sentrale tall fra årsregnskapet, med sammenligningstall for fjoråret. Dette tilfredsstiller neppe lovens krav." (Handeland, Kommentarer til rskl. § 3-3a, note 128)[1]

Dårlig praksis på dette området innebærer at formålet med årsberetningen ikke blir oppnådd. Brukerne får ikke nok informasjon om selskapet og eksterne forhold som har påvirkning på selskapet, til å foreta bevisste valg og investeringer. Forståelsen av årsregnskapet og forhold som har påvirket på inntekter, kostnader og resultat er viktig for å kunne ta de rette valgene. Den økonomiske situasjonen i et selskap blir påvirket av mange underliggende forhold som svingninger i markedet, sesongvariasjoner og mange flere. Hvis brukerne ikke får informasjon om disse forhold så har de ikke full nytte av det utgitte årsregnskapet. Derfor er det viktig å følge kravene til innhold i årsberetning. I Årsoppgjørveiledning 2011 utarbeidet av PWC får vi bekreftet påstand om dårlig praktisering.

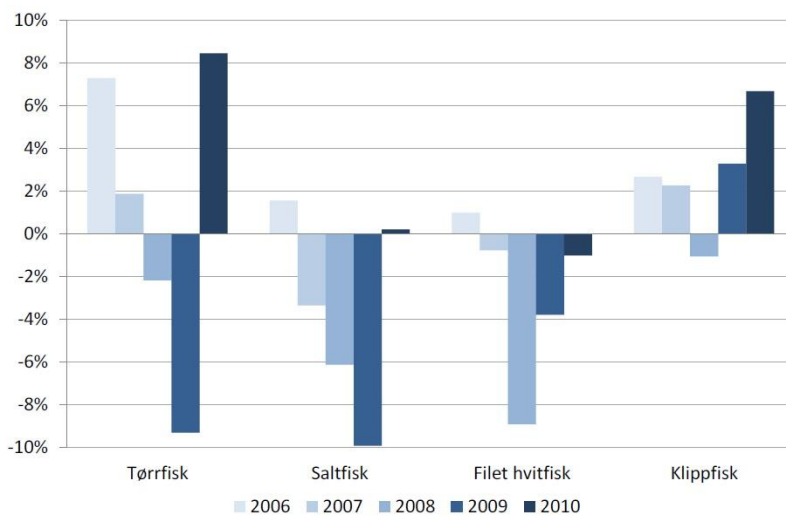
"Vår erfaring fra tidligere års årsberetninger er at mange foretak ikke følger kravene i standarden fullt ut. Det gjelder særlig omtalen av årsregnskapet ("rettvise bilde"), omtalen av den finansielle risikoen og omtalen av egen forskning og utvikling." (PWC, Årsoppgjørveiledning 2011)[2]

På grunn av årsberetningens rolle vil jeg se nærmere på regnskapspraksis på dette området.

1.2 Avgrensning til bransje

Regnskapspraksis vil kunne sammenlignes bedre hvis selskapene tilhører samme bransje, da selskapene vil stå ovenfor samme type risiko og markedsforhold slik at de videre bør oppgi samme type opplysninger i sin årsberetning. Ved valg av bransje er det en fordel at det er store svingninger i markedet slik at det er stort behov for flere opplysninger enn det som fremkommer av årsregnskapet.

Jeg har valgt å se på fiskeindustrien som er en stor bransje som har opplevd sterke variasjoner i årene 2009 og 2010. Finanskrisen i 2008 hadde stor påvirkning på fiskeindustrien, og i 2009 skapte konjunkturedgangen stort usikkerhet i markedet og variasjon i valutakursene. Hvitfiskindustrien opplevde fallende priser og vanskelige markedsforhold på mange produkter, saltfisk- og tørrfiskprodusenter hadde store tap i 2009 mens klippfiskbedriftene hadde forbedret driftsresultat (Bendiksen, Rapport 45/2010). Lønnsomheten endret seg i 2010, i følge Bendiksen ble året 2010 det beste helt siden 1994; lønnsomheten i norsk fiskeindustri har hatt en kraftig økning sammenlignet med 2009 (Bendiksen, Rapport 16/2012).

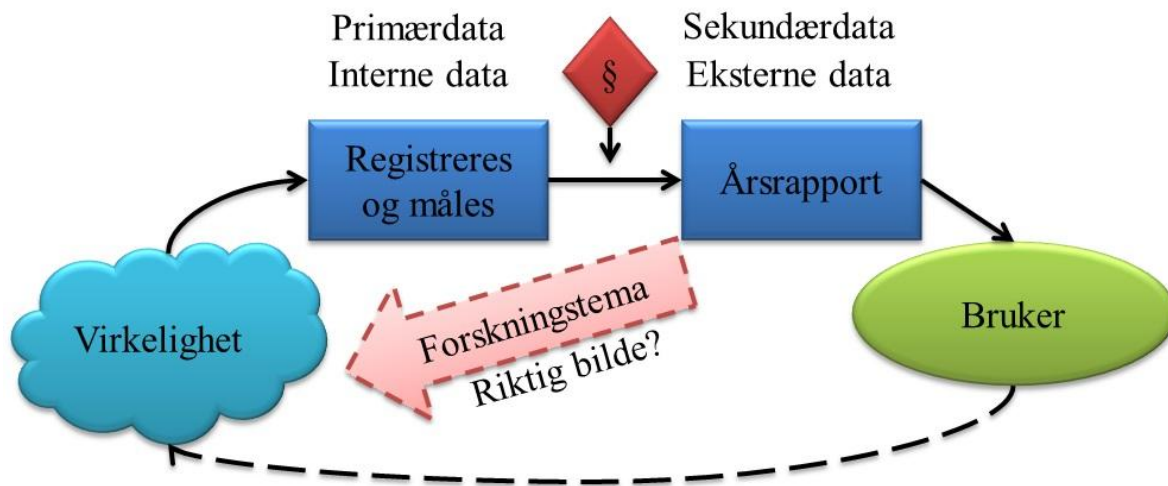

Figur 1. Ordinært resultat før skatt i prosent av driftsinntekt (veid gjennomsnitt) i utvalgte sektorer i hvitfiskindustrien (Bendiksen, rapport 16/2012).

I figuren ovenfor kan vi se stor forbedring fra 2009 til 2010. Ordinært resultat før skatt i prosent av driftsinntekt (veid gjennomsnitt) i utvalgte sektorer i hvitfiskindustrien er mye lavere i 2009 enn i 2010, og ved så store svingninger i industrien har interessentene i disse selskapene behov for tilleggsinformasjon ut over det som fremgår av årsregnskapet.

1.3 Problemstilling

Virkeligheten måles og registreres i selskapets interne data, dette blir formidlet videre ut fra lovkravene og skaper sekundærdata. Årsrapporten skal gi brukere kunnskap og informasjon om virkeligheten ut fra lovens krav. Denne studie fokuserer på kvalitet av sekundærdata, ser om rapporten tilfredsstiller lovkrav og gjenspeiler virkeligheten. Dette er oppsummert i figur nedenfor.

Figur 2. Kvalitetskrav på sekundærdata.

Denne studien skal se på praktisering av rettvise oversikt i årsberetning. Rettvise oversikt er et viktig punkt som skal være med i hver årsberetning. Kravene til rettvise oversikt i årsberetning fremgår av regnskapslovens § 3-3a, 2.-4.ledd og er utdypet i NRS 16 Årsberetning. For å se hvordan disse kravene blir praktisert av utvalgte selskaper skal jeg undersøke innhold i deres årsberetninger for årene 2009 og 2010. For å kunne sammenligne resultatene av undersøkelsen må selskapene være innenfor samme bransje, derfor blir populasjon avgrenset til selskapene innenfor hvitfiskindustrien.

Studien søker svar på følgende problemstilling:

”Hvordan blir kravene om rettvise oversikt i årsberetning praktisert i utvalgte selskaper i Norge?”

1.4 Disposisjon

Oppgaven starter med presentasjon av teori som blir brukt ved utarbeidelse av sjekklister til gjennomføring av undersøkelsen. Der går jeg gjennom brukerbehovet og årsregnskapets kvalitetskrav, beskriver utvikling av regnskapsloven og årsberetning og forklarer betydning av grunnleggende begreper som GRS, rettvise bilde og rettvise oversikt.

Studiens metodiske tilnærming blir beskrevet med gjennomgang av forskningsprosessen: forberedelse, datainnsamling med utvikling av vurderingsskala, dataanalyse, rapportering og vurdering av undersøkelsens validitet og reliabilitet.

Undersøkelsen blir gjennomført ved en kvantifisering av kvalitative opplysninger i årsberetninger, dette skal gi et resultat i form av tall som vil vise opplysningsgrad. Data blir presentert med empirien som er samlet inn fra undersøkelsen av årsberetningene og dybdeintervju av revisorer.

Resultater fra undersøkelsen av sekundærdata blir drøftet punkt for punkt mot hjemmel i NRS 16 Årsberetning. Deretter sammenlignes samlede resultater for årene 2009 og 2010. Ut fra tilgjengelig data utforskes mulige sammenhenger mellom samlede antall poeng i hvert av selskapene og andre forhold. På bakgrunn av resultatene fra bearbeiding av sekundærdata skal funnene trianguleres ved innsamling av primærdata via et dybdeintervju. Etter dette blir funn fra dybdeintervju drøftet punkt for punkt.

2 Teori

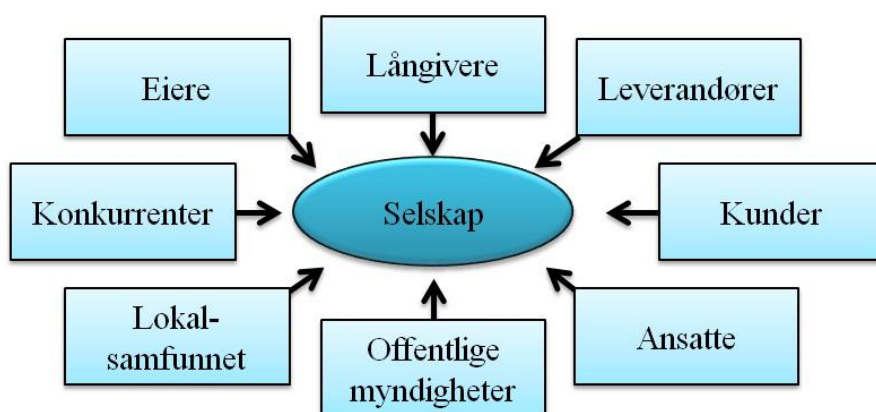
Formålet med dette kapitlet er en presentasjon av teori som blir brukt ved utarbeidelse av sjekkliste til gjennomføring av undersøkelsen. Først gjennomgås brukerbehovet og årsregnskapets kvalitetskrav, så beskrives utvikling av regnskapsloven og årsberetning. Grunnleggende begreper som GRS, rettvise bildet og rettvise oversikt blir forklart etter det. Til sist gjennomgås rettvise oversikt fra NRS 16 Årsberetning for å utarbeide sjekklisten for undersøkelsen.

2.1 Årsregnskap

I følge Eklund og Knudsen (2003, s.12) er årsregnskapet informasjon som utgis for å tilfredsstille informasjonsbehov for ulike interessenter i selskapet.

2.1.1 Interessegrupper

Selskapets virksomhet har innvirkning på samfunnet rundt. Det er mange personer som blir påvirket av det som foregår i selskapet. Disse personene kan være fysiske eller juridiske personer, og kalles interessenter eller brukergrupper. Siden de blir påvirket av det som foregår i selskapet, kan de være interessert i informasjon om selskapet. De forskjellige brukergruppene deles inn i eksterne og interne. De eksterne er de som et utfor virksomheten, det er eiere, långivere, leverandører, kunder, offentlige myndigheter og konkurrenter. Eksterne brukere får informasjon gjennom media og offentlige rapporter. De interne brukere er ansatte i selskapet (Eklund og Knudsen, 2003, s.14). Selskapets interessenter er oppsummert i figur nedenfor.

Figur 3. Interessenter.

2.1.2 Årsregnskapets kvalitetskrav

Innhold i årsregnskapet fremkommer fra rskl.§ 3-2, 1.ledd.

"Årsregnskapet skal inneholde resultatregnskap, balanse, kontantstrømoppstilling og noteopplysninger. Årsregnskapet kan i tillegg inneholde en oppstilling av endringer i egenkapitalen."

Innhold i dokumentene ovenfor er regulert av regnskapslovens kapittel 6 og 7. Styret og daglig leder er ansvarlig for utarbeid av årsregnskapet og årsberetning jf. rskl.§ 3-5, 1.ledd.

"For regnskapspliktige som har styre, skal årsregnskapet og årsberetningen underskrives av samtlige styremedlemmer. For regnskapspliktige som har daglig leder, skal også daglig leder underskrive. For regnskapspliktige som verken har styre eller daglig leder, skal deltakerne eller medlemmene underskrive."

Loven stiller strenge kvalitetskrav til informasjon i årsregnskapet, og årsregnskapet må utarbeides og vurderes i forhold til relevans og pålitelighet. For at brukere skal kunne foreta bevisste valg må informasjonen de får være nyttig og relevant, og det er nødvendig at brukere kan stole på informasjonen. Pålitelighet i årsregnskapet innebærer at den er fullstendig, nøytral og er utarbeidet etter loven uten vesentlige feil. (Huneide, 2011, s. 84)

2.1.3 Utvikling av regnskapsloven

Den første regnskapsloven i Norge var Regnskapsloven av 13.mai 1977 nr. 35, den var gjeldende for kun noen få selskapsformer, mens aksjeloven omhandlet alt om aksjeselskaper. Regnskapsloven fra 1977 måtte endres for å tilpasses EUs direktiver og IFRS. Den nye regnskapsloven av 1988 har samlet regnskapsloven fra 1977 og kapittel 11 om årsoppgjør fra aksjeloven av 1976, inkludert endringer fra NRS, IAS og EUs direktiver.

Den største endringen i den nye regnskapsloven var etablering av grunnleggende regnskapsprinsipper i kapittel 4, som ble inspirert fra EUs fjerde direktivets artikkel 31(se vedlegg 1) og den danske "Åsregnskabsloven" av 1981 (NOU 1995:30 Kap.1). I forarbeidene til regnskapsloven av 1998 forklares formålet med etablering av grunnleggende regnskapsprinsipper.

"Det er flere grunner til at regnskapspraksis og regulering av denne bør bygge på en samling av grunnleggende regnskapsprinsipper. Praksis er i stadig utvikling. Foretakene gjennomfører nye typer av transaksjoner og økonomiske forhold endres. (...) Stilt overfor nye

problemstillinger vil en ved å fortolke og anvende de grunnleggende prinsipper kunne slutte seg til løsninger. Samtidig vil utviklingen av regnskapspraksis være bygget på et teoretisk grunnlag. Regnskapsreguleringen vil tilsvarende kunne begrenses når det gjelder enkeltbestemmelser i lovgivning eller regnskapsstandarder, men den regnskapsmessige behandlingen vil likevel være regulert av de grunnleggende prinsippene. Dermed bringes dynamikk og fleksibilitet inn i reguleringen. Samtidig vil enkeltbestemmelser i lovgivning og standarder bygge på de samme prinsippene.” (NOU 1995:30 avsnitt 2.2.1)

2.1.4 God regnskapsskikk

Begrepet god regnskapsskikk har vært i utvikling siden 1970, det har kommet inn som et krav i regnskapsloven av 1977 § 4 og i aksjeloven av 1976 § 11-4.

”§ 4 Regnskapspliktens innhold

(1) Den regnskapspliktige skal føre regnskap og utarbeide årsoppgjør i samsvar med god regnskapsskikk og bestemmelser i eller gitt i medhold av denne lov eller andre lover.”

”§ 11-4 (1) Årsoppgjøret skal settes opp i samsvar med god regnskapsskikk.”

I forarbeidene til regnskapsloven av 1998 ble det gitt en beskrivelse av funksjonen til god regnskapsskikk i den gamle regnskapsloven:

”Regnskapslovgivningen er moderat og kan best karakteriseres som er rammelovgivning. Hovedprinsippet i regnskapslovgivning er det generelle kravet om at regnskapet skal utarbeides i samsvar med god regnskapsskikk. (...) Rammelovgivningen inkluderer vurderingsregler, oppstillingsplan for resultatregnskap og balanse, minstekrav til tilleggsopplysninger, krav om innhold i årsberetning og regler for utarbeidelse av konsernregnskap for morselskap i konsern.” (NOU 1995:30 avsnitt 2.2)

Ut i fra dette følger det at alle regnskapsstandarder og anbefalinger til god regnskapsskikk(GRS) må gå ut fra de grunnleggende regnskapsprinsipper. Norsk regnskapslov kalles for rammelov, fordi at den gir rammen for løsninger av regnskapsproblemer i alle situasjoner. Uansett hvilket problem vi har skal løsning alltid følge de grunnleggende regnskapsprinsipper med supplerings av god regnskapsskikk. God regnskapsskikk får følgende tolkning i NOU 1995:30.

”God regnskapsskikk er et dynamisk begrep, som tillater praksis å utvikle seg når økonomiske forhold endres, og foretakene foretar nye typer av transaksjoner eller står overfor nye hendelser som skal regnskapsføres. Rammelovgivning i stedet for detaljerte regler gir rom for utøvelse av profesjonell bedømming. Regnskapslovgivningen bygger imidlertid på en samling av grunnleggende regnskapsprinsipper, som også delvis er kommet til uttrykk i noen av lovreglene. Disse grunnleggende prinsippene kan betraktes som et implisitt konseptuelt rammeverk, som god regnskapsskikk må bygge på. God regnskapsskikk betyr derfor samsvar med rammelovgivning og grunnleggende regnskapsprinsipper, samt almen aksept i praksis.”

I den nye regnskapsloven blir hovedkravet til god regnskapsskikk fremstilt i § 4-6, men det er oppgitt flere tilleggskrav i andre paragrafer. Ut fra forarbeidene til regnskapsloven av 1998 følger det at det forventes at NRS utgir flere standarder som skal bidra til tolkning av kravene til god regnskapsskikk på flere områder.

2.1.5 Rettviseende bilde

”True and fair view” er opprinnelig et britisk begrep som kom fra EUs fjerde direktivets artikkel 2 nr. 3 (se vedlegg 1). I forarbeidene til regnskapsloven av 1998 fikk den mye diskusjon i forhold til god regnskapsskikk og implementering av direktivene.

”Regnskapsfaglig er direktivene ikke til hinder for at GRS-begrepet kan beholdes. Hva angår ordlyden, ser utvalget ingen faglige grunner til å være med på en felles nordisk tilpasning i form av «et rettviseende bilde». Det foreligger uansett ingen nordisk rettsenhet på regnskapsrettens område. Utvalget vil anbefale at Norge implementerer kravet om at årsregnskapet skal gi et True and fair view ved å beholde kravet om utarbeidelse i samsvar med GRS.” (NOU 1995:30, avsnitt 2.3.4)

Senere ble reist spørsmål om rskl.§ 4-6 er en tilstrekkelig implementering av fjerde direktivets artikkel 2 nr.3. Det var mye diskutert i forarbeid til endringer i regnskapsloven i 2004, se konklusjonen nedenfor.

”I direktivet framstår kravet om at regnskapet skal gi et rettviseende bilde som et overordnet krav til innholdet av årsregnskapet. Departementet har kommet til at kravet bør framheves særskilt også i regnskapsloven. Departementet mener at presiseringen av et slikt overordnet krav vil tydeliggjøre den regnskapspliktiges ansvar for å gi korrekt og dekkende informasjon i årsregnskapet. Departementet legger vekt på at en egen lovbestemmelse vil framheve direktivkravet på en klarere måte enn den gjeldende gjennomføringen som del av kravet til

god regnskapsskikk. Kravet om rettviseende bilde i direktivet er ikke helt sammenfallende med det tilsvarende kravet i IAS 1 (revidert 2003) nr. 13 om at finansregnskaper skal framstille dekkende ("present fairly") den finansielle stilling, resultatet og kontantstrømmene til en enhet." (Ot.prp. nr. 89 (2003-2004), avsnitt 5.6)

Begrepet om Rettvisende bilde i rskl.§ 3-2a var en av endringene som kom i regnskapslovens kapittel 3 om årsregnskap og årsberetning etter lovendringen i 2004, selv om det hadde eksistert i fjerde direktiv før den ble gjort gjeldenes for Norge i 1992.

2.2 Årsberetning

Industrialisering og utvikling av nye økonomiske systemer ut over hele verden førte til etablering av mer kompleks markedsøkonomi. Globalisering har forbedret kommunikasjon over hele verden, dette har ført til etablering av flere internasjonale selskaper. Det ble nødvendig med etablering av flere regler og lover innenfor økonomi og regnskapsføring som også dekker dette. Kunder, banker, leverandører og andre interessenter til et selskap har fått større informasjonsbehov. Offentliggjøring av selskapets årsregnskap bidrar med nyttige økonomiske tall som kan hjelpe regnskapsbrukere ved deres valg, men kvantitativ informasjon er bare en liten del av informasjon som kan ha stor betydning. Kvalitativ informasjon om selskapet skal inkluderes i årsberetning.

Årsberetning har eksistert i mange år. Den har vært lovpålagt helt siden 1976 for aksjeselskaper jf. asl. av 1976 § 11-12, og siden 1977 for ansvarlig selskap, kommandittselskap og noen statsforetak jf. rskl. av 1977 § 14 og § 21A. Bare noen få regnskapspliktige selskaper måtte utarbeide årsberetning før lovendringen i 1994. Etter EØS-avtalen har trådt i kraft i 1992 måtte Norge implementere EUs direktiver i Norges lover innen en periode på to år (Handeland 1994, s. 277).

Ny regnskapslov av 1998 har fått strengere krav til innhold i årsberetning enn det som var før, og det er også flere selskaper som regnes som regnskapspliktige etter den nye loven enn etter den gamle jf. rskl. av 1998 § 1-2. Utarbeidelse av årsregnskap og årsberetning har fått flere krav enn tidligere, fra 1999 må alle regnskapspliktige utarbeide både årsregnskap og årsberetning jf. rskl. av 1998 § 3-1. Det nye kapittel 3 i regnskapsloven av 1998 har gått gjennom omfattende endringer i 2004 som har trådt i kraft fra regnskapsåret 2005. Det har kommet et skille i kravene til årsberetning for små og øvrige foretak. Den nye § 3-3 beskriver

kravene til innhold i årsberetningen for små foretak, mens § 3-3a beskriver kravene for øvrige foretak. Ved sammenligning av disse to paragrafene kan vi se at kravene til øvrige foretak inneholder alle krav til små foretak med tillegg av noen flere (se vedlegg 2).

Gjennom årene hadde årsberetning forskjellige funksjoner, i dag bruker vi begrepet årsberetning om et eget dokument som skal utgis sammen med årsregnskapet jf. rskl.§ 3-2. Formål med årsberetning er å gi tilleggsopplysninger til årsregnskapet, og forklaringer til det som ellers skjer i løpet av året som har betydning for selskapet.

”Siktemålet med årsberetningen er å gi tilleggsopplysninger og forklaringer til årsregnskapet på et overordnet nivå, som utgangspunkt for å bedømme foretakets resultat og verdi. Det er en redegjørelse som styret og daglig leder er pliktig til å avgi sammen med årsregnskapet, jf. § 3-5 om undertegning og ev. innvendinger fra styremedlem/daglig leders side.” (Handeland, Kommentarer til rskl.§ 3-3a, note 125)[2]

Ut i fra definisjon ovenfor følger det at årsberetning har en annen funksjon enn noter, som er et element i årsregnskapet med det formål å kommentere og forklare punktene i resultatregnskapet, balansen og kontantstrøm. Formål med årsberetning er beskrevet godt i utarbeidet standard NRS 16 Årsberetning.

Den første anbefaling om utarbeidelse av årsberetning kom etter den nye regnskapsloven trådte i kraft fra 1.1.1999. Årsberetning har fått helt ny rolle i regnskapsavleggelsen og kravene har blitt større. Høringsutkast til NRS om Årsberetning kom ut i 1999, og har definert årsberetning som:

”Årsberetningen sammen med årsregnskapet utgjør en viktig del av foretakets informasjon til investorer og andre interessegrupper. Ett av formålene med årsberetningen er gjennom tilleggsopplysninger og forklaringer å supplere årsregnskapet som et utgangspunkt for å bedømme foretakets økonomiske verdi. (...) Årsberetningen og årsregnskapet utgjør egne informasjonskilder. Dette innebærer at reglene om årsberetningens innhold ikke alene kan oppfylles ved å gi opplysninger i årsregnskapet. Tilsvarende kan ikke reglene om årsregnskapets innhold oppfylles ved å gi opplysningene i årsberetningen. Årsberetningen er ment å være utfyllende i forhold til den informasjonen som gis i årsregnskapet.” (NRS(HU) Årsberetning 1999, avsnitt 1)

Etter revidering i november 1999 ble NRS(HU) til en foreløpig regnskapsstandard NRS(F) Årsberetning. Foreløpig standard er kun en anbefaling til bedrifter, og de er dermed ikke lovpålagt å følge den (Revisors Handbok 2011 s. 959). Standarden har vært foreløpig helt til endringer i regnskapsloven trådte i kraft fra 2005, da ble den redigert med alle nye endringer og videre sendt på høring i 2006. Deretter forble den en foreløpig standard i et år for å se hvordan de nye endringene vil fungere i praksis. De største endringer i standarden kom i 2006 på grunn av revidering av regnskapslovens kapittel 3 om årsregnskap og årsberetning i 2004. Standarden fikk endringer i avsnitt 2.2 på grunn av ny § 3-2a om Rettvisende bilde, og nye avsnitt 2.5 Rettvisende oversikt og 2.7 Finansiell risiko. Etter det ble den revidert i september 2007 og ble til endelig standard NRS 16 Årsberetning. Standarden har senere blitt revidert i 2008, 2009 og 2010 med noen få endringer. Standard som vi bruker i dag er NRS 16 Årsberetning som var sist revidert i desember 2011 på grunn av ny § 3-3b i regnskapsloven.

2.2.1 Revisjon og kvalitetskontroll av årsberetning

Årsberetning til aksjeselskaper skal utarbeides av styre jf. asl.§ 6-19(1). Kravene til innhold er fremstilt i rskl.§ 3-3a for mellomstore og store foretak og kravene til presentasjon i rskl.§ 3-4. Kvalitetskontroll av årsregnskapet og årsberetning blir gjennomført av en revisor. Revisor skal revidere årsregnskapet og årsberetning, og revisors oppgaver er beskrevet i revisorlovens § 5-1(1) 2.punkt:

"Revisor skal vurdere om opplysninger i årsberetningen og i eventuell redegjørelse for foretaksstyring etter regnskapsloven § 3-3 b om årsregnskapet, forutsetningen om fortsatt drift, og forslag til anvendelse av overskudd eller dekning av tap er i samsvar med lov og forskrifter, og om opplysningene er konsistent med årsregnskapet."

Revisor skal uttale seg i revisjonsberetning om hvorvidt opplysninger i årsberetning er i samsvar med loven, forskrifter og konsistent med årsregnskapet. Utgitt årsregnskap, årsberetning og revisjonsberetning er offentlige dokumenter jf. rskl.§ 8-1 og skal oppbevares i 10 år jf. bokføringslovens § 13.

2.2.2 Rettvisende oversikt

"The annual report must include at least a fair review of the development of the company's business and of its position."

Rettvisende oversikt er en oversettelse av "fair review" som blir brukt i beskrivelsen av kravene til innhold i årsberetning i EUs fjerde direktivets artikkel 46, nr 1. Implementering av

dette kravet var først gjennomført ved lovendringer i 2004 da utvalget foreslo en strukturendring i regnskapslovens § 3-3, slik at det ble inkludert et krav om en overordnet redegjørelse av viktige forhold i årsberetning.

”Utvalget viser til at årsberetningen sammen med årsregnskapet utgjør en viktig del av foretakets regnskapsinformasjon til foretakets interessegrupper. Det sentrale formålet med årsberetningen og årsregnskapet er å gi relevant informasjon om foretakets utvikling, resultat, finansielle stilling og risiko. Årsberetningen skal gi overordnet informasjon, og er ment å være utfyllende i forhold til den informasjon som gis i årsregnskapet. Utvalget foreslår derfor at kravene til innhold i årsberetningen endres noe slik at hovedinnholdet blir en redegjørelse som på overordnet nivå omhandler mål, måloppnåelse, fremtidsutsikter, risiko osv. ” (Ot. Prp. Nr. 89 (2003-2004) avsnitt 8.3.1)

I innstillingen foreslår departementet styrkning av kravene til flere opplysninger om finansiell informasjon, og bevaring av gjeldende krav til opplysninger om ikke-finansiell informasjon i årsberetning. Flertallet av høringsinstansene kom frem til en nødvendig endring i rskl. § 3-3 og etablering av ny § 3-3a, med implementering av kravet til ”fair review” fra direktivet. I sitt forslag har Kredittilsynet valgt å oversette ”fair review” til rettviseende oversikt, som er veldig likt med den svenske oversettelsen ”rättvisande översikt”.

”Kredittilsynet foreslår at kravet til «fair review» oversettes med rettviseende oversikt (i tråd med det svenske begrepet) og inntas i § 3–3 første ledd. En mulig formulering i tråd med artikkel 46 nr 1a kan være: ’Årsberetningen skal i det meste gi en rettviseende oversikt over foretakets utvikling, resultat og stilling, sammen med en beskrivelse av hovedrisikoer og usikkerheter foretaket står ovenfor.” (Ot. Prp. Nr. 89 (2003-2004) avsnitt 8.4.1)

Etter en grundig vurdering kom departementet med et forslag om ny § 3-3 og endring av tidligere § 3-3 til ny § 3-3a. De nye kravene ble foreslått fordelt på krav til små foretak og til ikke små foretak, slik at det ble mer klart hvilke lovbestemmelser som gjelder for små foretak og hvilke for øvrige foretak. I forslaget ble det nye kravet om rettviseende oversikt inkludert i begge bestemmelsene, men kravet for ikke små foretak ble mer omfattende.

”Departementet foreslår etter dette nye krav om at årsberetningen minst skal omfatte en rettviseende oversikt over utviklingen og resultatet av den regnskapspliktiges virksomhet og av dens stilling, sammen med en beskrivelse av de mest sentrale risikoer og usikkerhetsfaktorer den regnskapspliktige står overfor. Oversikten skal være en balansert og fyllestgjørende

analyse av utviklingen og resultatet av den regnskapspliktiges virksomhet og av dens stilling, hensyntatt virksomhetens størrelse og kompleksitet. I den grad det er nødvendig for å forstå den regnskapspliktiges utvikling, resultat eller stilling, skal analysen etter forslaget inneholde både finansielle og, der det passer, ikke-finansielle sentrale resultatindikatorer relevante for den aktuelle virksomheten, inkludert opplysninger om miljø- og personalsaker. I sin analyse skal årsberetningen etter forslaget, der det passer, inneholde henvisninger og tilleggsforklaringer til beløp oppført i årsregnskapet.” (Ot. Prp. Nr. 89 (2003-2004) avsnitt 8.5.2)

Etter at regjeringen sendte inn sitt lovforslag til Odelstinget ble det behandlet i finanskomiteen, som etter drøftinger og diskusjoner har sendt inn en skriftlig innstilling for behandling i Stortinget der flertallet fremmet departementets forslag. Dette forslaget ble vedtatt 26.november 2004 med lovendringer som tredet i kraft fra 1.januar 2005. Den nye paragrafen om innhold i årsberetning for øvrige foretak ble rskl.§ 3-3a, der kravet om rettviseende overskrift ble beskrevet fra 2. til 4.ledd.

”(2) Årsberetningen skal minst omfatte en rettviseende oversikt over utviklingen og resultatet av den regnskapspliktiges virksomhet og av dens stilling, sammen med en beskrivelse av de mest sentrale risikoer og usikkerhetsfaktorer den regnskapspliktige står overfor. Oversikten skal være en balansert og fyllestgjørende analyse av utviklingen og resultatet av den regnskapspliktiges virksomhet og av dens stilling, hensyntatt virksomhetens størrelse og kompleksitet. Det skal gis opplysninger om forsknings- og utviklingsaktiviteter.

(3) I den grad det er nødvendig for å forstå den regnskapspliktiges utvikling, resultat eller stilling, skal analysen nevnt i annet ledd inneholde både finansielle og, der det passer, ikke-finansielle sentrale resultatindikatorer relevante for den aktuelle virksomheten, inkludert opplysninger om miljø- og personalsaker.”

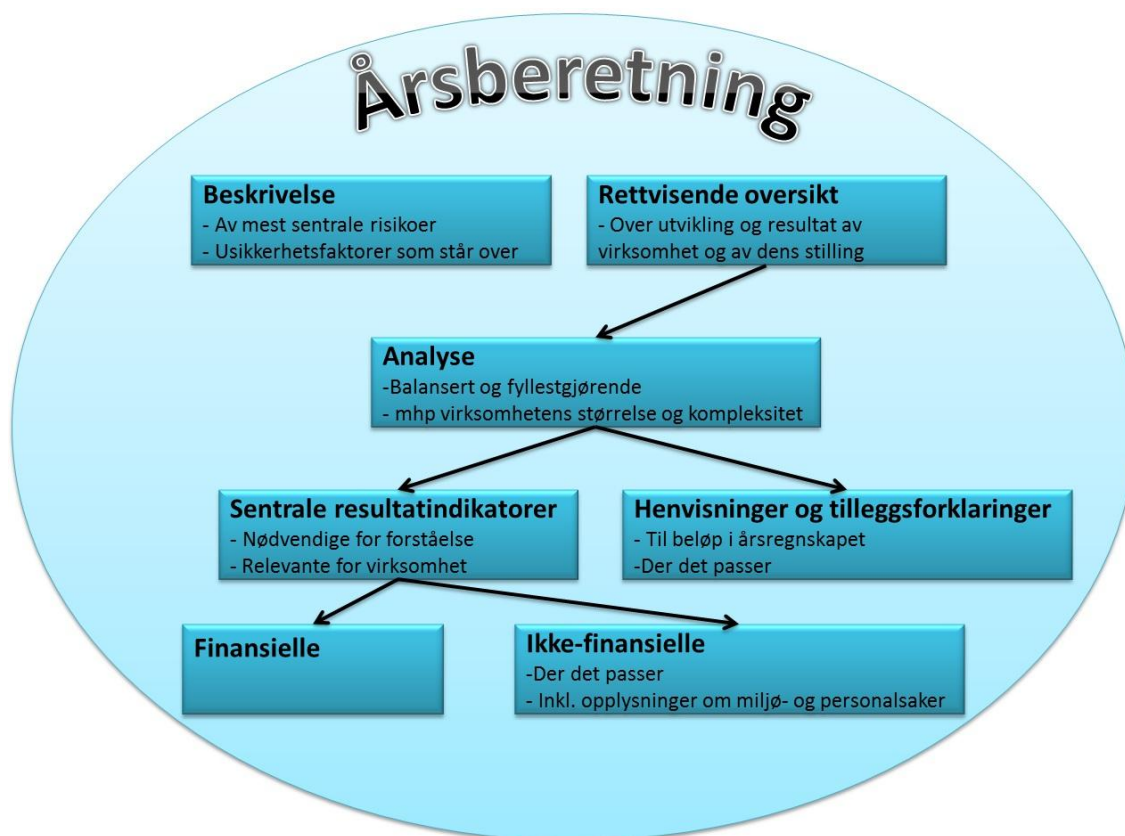
(4) I sin analyse skal årsberetningen, der det passer, inneholde henvisninger og tilleggsforklaringer til beløp oppført i årsregnskapet.

Etter lovendringer om innhold i årsberetning måtte gjeldende regnskapsstandard endres for å utdype kravene om rettviseende oversikt og andre vedtatte endringer. I 2006 fikk den nye NRS (HU) Årsberetning blant annet et nytt punkt om rettviseende oversikt. Under dette punktet ble rskl.§ 3-3a utdypet med flere detaljer som fokuserer på forklaring av hva en rettviseende oversikt skal og bør inneholde. Det er gitt noen eksempler på viktige endringer i selskapets

resultatregnskap, balansen og kontantstrøm som det skal fokuseres på ved opplysninger i årsberetning. Andre viktige endringer fra revidering i 2006 er blant annet presisering av språkformuleringer med ”skal” og ”bør”, slik at det skrives ”skal” for minimumskravene i standarden og ”bør” for anbefalinger. Ordbruken er noe strengere i avsnittet om rettvise oversikt, slik at de fleste punkter nå regnes som minimumskrav.

I følge rskl.§ 3-3a skal årsberetning til ikke små foretak inneholde både finansielle og ikke-finansielle opplysninger. Kravet om rettvise oversikt er et overordnet krav som gjelder for alle selskaper, uansett størrelse. Rettvise oversikt er et overordnet kvalitativt krav som skal gjennomføres ved en analyse av selskapets utvikling, resultat og stilling (Ot. Prp. Nr. 89 (2003-2004) avsnitt 8.4.1). Ved en analyse av rskl.§ 3-3a, 2.- 4.ledd har jeg laget en oversikt av kravet til rettvise oversikt i figuren nedenfor.

I figur nummer 2 ser vi at årsberetning, utenom de opplysninger som nevnes i de øvrige ledd, skal inneholde en rettvise oversikt og en beskrivelse. Rettvise overskriften i årsberetning skal gjennomføres ved å foreta en analyse av virksomheten, som skal inkludere sentrale resultatindikatorer, henvisninger og tilleggsforklaringer til beløp fra årsregnskapet. Resultatindikatorer kan deles i finansielle og ikke-finansielle indikatorer. Finansielle resultatindikatorer kan tolkes som en nøkkeltallsanalyse av selskapets resultatregnskap og balansen, og en sammenligning av slike tall over flere år kan gi regnskapsbrukere et godt bilde av selskapets situasjon. Ikke-finansielle resultatindikatorer skal oppgis der de passer og innebærer en beskrivelse av vesentlige strukturelle endringer og endringer i menneskelige faktorer som kan ha påvirkning på selskapets fremtid, i tillegg skal det gis opplysninger om miljø- og personalsaker.

Figur 4. Oversikt over regnskapslovens § 3-3a, 2.-4.ledd.

Lovgiverens mening med rettvisende oversikt har blitt forklart nærmere i NRS 16 Årsberetning enn i regnskapsloven. Rettvisende oversikt skal være et overordnet kvalitativt krav som skal dekke alle ekstraordinære sporadiske forhold som har påvirkning på resultat, balansen og kontantstrøm. Det gjelder både positive og negative hendelser. I figur nedenfor ser vi en kort oppsummering av eksempler på hvilke faktorer som skal nevnes under dette kravet. [3]

<p>Rettvisende oversikt</p> <ul style="list-style-type: none"> • Forutsetter at betydelige opplysninger for brukere blir oppgitt • Påvirkende hovedfaktorene må identifiseres og forklares • Opplyses om vesentlige endringer i regnskapsprinsipper (årsak & virkning) • Omtale av viktige hendelse etter balansedagen • Omtale av endringer av overordnet & strategisk betydning • Opplyse om andre forhold (betydelige poster) <p>Beskrivelse</p> <ul style="list-style-type: none"> • Overordnet verbal beskrivelse • Overordnet vurdering av den totale usikkerhet vedrørende regnskapsførte resultat & finansielle stilling (pga virkning av flere regnskapsestimater)

Figur 5. Oppsummering av rettvisende oversikt fra NRS 16 Årsberetning.

Resten av punktet om rettviseende oversikt i NRS 16 Årsberetning beskriver spesielle forhold i årsregnskapet som skal beskrives i årsberetning, se oversikt i figur nedenfor.

<p>Resultatregnskapet</p> <ul style="list-style-type: none">
• Primærfokus på den samlede virksomheten
• Viktige endringer i: markedsforhold, nye varer/tjen., markedsandeler, salgsmengde, marginer, valutakurs, prisforhold
• Spesielle forhold som store enkelttransaksjoner, oppkjøp, salg, merverdier, ekstraordinære poster
• Realiserte forventninger ved betydelige oppkjøp
• Forklare utviklingen i verdjusterte størrelser (ved urealisert gevinst/tap vesentlig påvirkning på resultatet)
• Opplyse om evt. FoU (omfang, tid, kostnadsføring / balanseføring)
• Opplyse om oppbygging & utvikling av øvrige immaterielle eiendeler og verdier
<p>Balansen</p> <ul style="list-style-type: none">
• Oversikt over foretakets stilling, fokus på betydelige forhold for hele foretaket
• Vurderende form, forklarende bruk av tall
• Vurdering av relevante finansielle forholdstall
• Gjennomgåelse av likviditetssituasjon
• Evt. restriksjoner på overføring av midler innfor foretaket, hvis det er vesentlig beskranking
<p>Kontantstrøm</p> <ul style="list-style-type: none">
• Kommentere uten gjentakelse av allerede oppgitt informasjon
• Redegjøre for evt. vesentlige avvik mellom driftsresultat og kontantstrøm fra operasjonelle aktiviteter
• Opplyse om et evt. skille mellom kontantstrømmer knyttet til forskjellige investeringer viser sentral informasjon for brukere
• Vurdere om evt. sammenhenger mellom kontantstrømmene fra finansielle, operasjonelle og investeringsaktiviteter, og evne til egenfinansiering av investeringer

Figur 6. Oversikt over innhold i rettviseende oversikt til årsregnskap fra NRS 16.

2.2.3 Rettviseende bilde og rettviseende oversikt

Begrepene rettviseende bilde og rettviseende oversikt ble som tidligere nevnt innført i regnskapslovens kapittel 3 med endringer i 2004. De kom fra EU's fjerde direktiv og er oversatt fra engelske begreper "true and fair view" (rettviseende bilde) og "fair review" (rettviseende oversikt). [4]

Rskl. § 3-2a. Rettviseende bilde

Årsregnskapet skal gi et rettviseende bilde av den regnskapspliktiges og konsernets eiendeler og gjeld, finansielle stilling og resultat.

Rskl. § 3-3a. Årsberetningens innhold for regnskapspliktige som ikke er små foretak

(2) Årsberetningen skal minst omfatte en rettviseende oversikt over utviklingen og resultatet av den regnskapspliktiges virksomhet og av dens stilling, sammen med en beskrivelse av de mest sentrale risikoer og usikkerhetsfaktorer den regnskapspliktige står overfor. Oversikten skal være en balansert og fyllestgjørende analyse av utviklingen og resultatet av den regnskapspliktiges virksomhet og av dens stilling, hensyntatt virksomhetens størrelse og kompleksitet. Det skal gis opplysninger om forsknings- og utviklingsaktiviteter.

Begrepet rettviseende bildet brukes som et grunnleggende kvalitetskrav til informasjon i årsregnskapet. Den kom fra EUs fjerde direktivets artikkel 2.3 og ble tolket som ”*et overordnet krav vil tydeliggjøre den regnskapspliktiges ansvar for å gi korrekt og dekkende informasjon i årsregnskapet*”. Begrepene rettviseende bilde og god regnskapsskikk hadde samme formål, så den ble i starten integrert i regnskapsloven via krav til god regnskapsskikk. Senere ble det diskutert i Ot. Prp. Nr. 89 (2003-2004), der de kom frem til de nye endringer vi fikk innført fra 2005. [4]

Begrepet rettviseende oversikt brukes som et overordnet kvalitetskrav til innhold i årsberetning, den handler om helhetlig forståelse av årsberetning. Årsregnskap og årsberetning er to separate dokumenter som skal være i samsvar med hverandre. Tidligere har begrepet rettviseende oversikt vært integrert i regnskapslovens krav om at årsberetning skal være ”*en utfyllende redegjørelse for årsregnskapet*” men fra 2005 ble det erstattet av oversettelsen av kravet fra EUs fjerde direktivets artikkel 46.

I praksis kan disse to begreper ofte misforstås og brukes om hverandre. Det er mange selskaper som skriver i sin årsberetning at deres årsregnskap viser rettviseende bilde over selskapets finansielle stilling og resultat, mens det overordnede krav til rettviseende oversikt i årsberetning ikke blir ivaretatt. Kravet til rettviseende oversikt i årsberetning betyr at selskapet skal foreta en analyse over selskapets utvikling, resultat og stilling. Analysen skal gi en rettviseende oversikt over selskapets situasjon. [4]

2.3 Sentrale resultatindikatorer

Årsberetning skal som et minimum omfatte rettvise oversikt over utvikling og resultat av virksomheten, og oversikten skal være en balansert og fyllestgjørende analyse av virksomheten. Analysen skal inneholde sentrale resultatindikatorer, som deles i finansielle og ikke-finansielle resultatindikatorer. Det fremgår av oversikt over regnskapslovens § 3-3a, 2.-4.ledd i figur 4.

Resultatindikatorer skal oppgis i analysen hvis det er nødvendig for å forstå virksomhetens utvikling, resultat og stilling. Analyse i årsberetning skal inneholde opplysninger om de viktigste og største faktorene som har påvirket selskapets resultat, slik at brukere kan se hva som har påvirket på årets resultat. Finansielle resultatindikatorer i analysen kan være en analyse av regnskapstall med en utregning av noen få nøkkeltall i løpet av siste årene. Slik utregning i årsberetning kan vise brukere selskapets utvikling i løpet av de siste årene. Ikke-finansielle resultatindikatorer kan være kommentarer til de finansielle resultatindikatorer og kommentarer til andre forhold som har hatt påvirkning på virksomheten. Resultatindikatorer skal gi regnskapsbrukere et dypere innblikk i forhold rundt selskapet og forklare hvilke forhold som har hatt påvirkning på årets resultat.

Resultatindikatorer varierer for ulike typer virksomhet og bransje, og lovteksten krever at disse er relevant for den aktuelle virksomheten. Resultatindikatorer bør være de faktorene som har størst betydning for selskapets resultat. Noen av virksomhetene er veldig avhengig av valutamarkedet, konjunktursvingninger eller prisutvikling i det internasjonale markedet, og dette vil påvirke hva som regnes som relevante faktorer. Resultatindikatorer skal hjelpe regnskapsbrukere å forstå selskapets situasjon. Det er derfor viktig at årsberetning inneholder en analyse med relevante resultatindikatorer og en forklaring til disse.

2.4 Utarbeidelse av sjekklister

For å få oversikt over praktisering av kravene til rettvise oversikt i årsberetninger må jeg lage en liste med lovens innholds krav som jeg kan krysse av på listen. En slik liste skal kunne brukes på alle selskaper uansett hvilken bransje de hører til. Men for å kunne sammenligne resultater blir det viktig at alle selskapene hører under samme bransje slik at alle må oppgi samme type opplysninger.

2.4.1 Oppsummering av kravene til rettvise oversikt

I tabell nedenfor har jeg oppsummert kravene til rettvise oversikt fra NRS 16.

Tabell 1. Kort oppsummering av kravene til rettvise oversikt fra NRS 16 Årsberetning.

Rettvisende oversikt over utvikling og resultat av virksomhet og stilling: <i>"Oppgi alle betydelige opplysninger for brukere. Balansert og fyllestgjørende analyse med hensyn på størrelse og kompleksitet".</i>	
1	Påvirkende hovedfaktorene må identifiseres og forklares (faktorer som varierer over tid, uvanlige og ekstraordinære forhold)
2	Opplyses om vesentlige endringer i regnskapsprinsipper (årsak og virkning)
3	Omtale av endringer av overordnet og strategisk betydning (kommentere forventede virkninger på resultatet)
4	Opplyse om andre forhold (betydelige poster)
5	Beskrivelse av mest sentrale risikoer og usikkerhetsfaktorer
6	Overordnet verbal beskrivelse skal være en vurdering av den totale usikkerhet vedrørende regnskapsførte resultat og finansielle stilling (pga virkning av flere regnskapsestimer)
7	Omtale av viktige hendelse etter balansedagen
8	Opplyse om evt. FoU (omfang, tid, kostnadsføring, balanseføring)
Resultatregnskapet "Primærfokus på den samlede virksomheten".	
9	Kommentere omsetning
10	Viktige endringer i: markedsforhold, nye varer og tjenester, markedsandeler, bransjeforhold, salgsmengde, marginer, valutakurs, prisforhold
11	Spesielle forhold som store enkeltransaksjoner, oppkjøp, salg, ekstraordinære poster
12	Sentrale resultatindikatorer som er nødvendige for forståelse og relevante for virksomhet
12.1	Finansielle resultatindikatorer
12.2	Ikke finansielle resultatindikatorer der det passer
13	Realiserte forventninger ved betydelige oppkjøp
14	Forklare utviklingen i verdjusterte størrelser (ved urealisert gevinst/tap vesentlig påvirkning på resultatet)
15	Opplyse om oppbygging & utvikling av øvrige immaterielle eiendeler og verdier

Balanse "Oversikt over foretakets stilling, fokus på betydelige forhold for hele foretaket".	
16	Vurdering av relevante finansielle forholdstall
17	Gjennomgåelse av likviditetssituasjon
18	Evt. restriksjoner på overføring av midler innfor foretaket, hvis det er vesentlig beskrankning
Kontantstrøm	
19	Kommentere kontantstrømoppstilling
20	Redegjøre for evt. vesentlige avvik mellom driftsresultat og kontantstrøm fra operasjonelle aktiviteter
21	Opplyse om et evt. skille mellom kontantstrømmer knyttet til forskjellige investeringer viser sentral informasjon for brukere
22	Vurdere om evt. sammenhenger mellom kontantstrømmene fra finansielle, operasjonelle og investeringsaktiviteter, og evne til egenfinansiering av investeringer
23	Redegjøre for formål og virkning av større finansielle transaksjoner

Sjekklisten ovenfor er veldig omfattende og ikke alle punkter kan brukes på alle selskapene, siden mange av punktene gjelder eventuelle forhold. Denne listen kortes derfor ned til å kun inneholde punktene som er relevante for enhver årsberetning, uavhengig av eventuelle forhold eller spesielle situasjoner.

2.4.2 Begrensning av punkter

For å få alle punktene til å passe til alle selskapene må vi unngå punkter om eventuelle tilfeller, ellers får selskapene som har hatt slike tilfeller fordeler fremfor de som ikke har hatt slike tilfeller. Eventuelle tilfeller innebærer alle forhold som ikke gjelder for alle selskaper, det er mange slike forhold som blir beskrevet i NRS 16 Årsberetning som en påminnelse om å opplyse om disse hvis det er aktuelt. Med denne begrunnelsen elimineres punktene 2, 3, 4, 7, 8, 11, 13, 15, 18, 20, 21, 22, 23 hvor alle er av eventuelle forhold utenfor vanlig daglig drift. Av resterende punktene ser vi at punktene 1, 6, 10 og 14 fokuserer på overordnet beskrivelse av forskjellige situasjoner rundt selskapet, av disse er punkt 10 mest generell og kan erstatte 1, 6 og 14.

Analyse skal inneholde sentrale resultatindikatorer som er nødvendige med hensyn til virksomhetens størrelse og kompleksitet, slike indikatorer fordeles på finansielle og ikke-finansielle, derfor får punktene 12.1 og 12.2 en overordnet karakter. Finansielle

resultatindikatorer er obligatoriske for hver analyse, mens ikke-finansielle resultatindikatorer skal være med der det passer. Mange av punktene oppgir både tall som finansielle indikatorer og gir en overordnet beskrivelse av forhold rundt disse resultater som ikke-finansielle indikatorer, det blir vanskelig å skille mellom disse. Derfor blir de resterende punktene samlet under resultatindikatorer. Se ny liste nedenfor.

Tabell 2. Utarbeidet sjekkliste.

Resultatindikatorer:
1. Beskrivelse av mest sentrale risikoer og usikkerhetsfaktorer
2. Vurdering av total usikkerhet
3. Kommentere omsetning
4. Viktige endringer i: markedsforhold, nye varer og tjenester, markedsandeler, bransjeforhold, salgsmengde, marginer, valutakurs, prisforhold
5. Vurdering av relevante finansielle forholdstall
6. Gjennomgåelse av likviditetssituasjon
7. Kommentere kontantstrømoppstilling

2.4.3 Hjemmel til punktene i endelig sjekkliste

Ut fra endelig sjekkliste ovenfor er det altså 7 punkter som kan brukes i alle selskaper. Disse punktene hører under ”skal” krav i NRS 16 Årsberetning, så alle selskapene må gi opplysninger om disse. Nedenfor er disse punktene gjennomgått med henvisning og sitat fra hjemmel.

1. Beskrivelse av mest sentrale risikoer og usikkerhetsfaktorer

NRS 16 Årsberetning, punkt 2.5 rettviseende oversikt, 1. avsnitt

”I henhold til § 3-3a i regnskapsloven skal årsberetningen minst omfatte en rettviseende oversikt over utviklingen og resultatet av foretakets virksomhet og dets stilling, sammen med en beskrivelse av de mest sentrale risikoer og usikkerhetsfaktorer foretaket står overfor.”

2. Vurdering av total usikkerhet

NRS 16 Årsberetning, punkt 2.5 rettviseende oversikt, 5. avsnitt

”Vesentlig usikkerhet knyttet til de enkelte regnskapsstørrelsene skal opplyses om i noter. En skal imidlertid gi en overordnet vurdering av den totale usikkerhet vedrørende

foretakets regnskapsførte resultat og finansielle stilling i årsberetningen.”

3. Kommentere omsetning

NRS 16 Årsberetning, punkt 2.5 rettviseende oversikt, 6.avsnitt

”Det skal primært fokuseres på den samlede virksomheten og på de virksomhetsområder som vil være relevant å trekke frem for å forstå det samlede resultat.” Her tolkes fokus på samlede virksomhet og forståelse av samlede resultat som kommentarer til samlede omsetning som virksomheten har.

4. Viktige endringer i: markedsforhold, nye varer/tjen., markedsandeler, bransjeforhold, salgsmengde, marginer, valutakurs, prisforhold

NRS 16 Årsberetning, punkt 2.5 rettviseende oversikt, 6.avsnitt

”Det skal primært fokuseres på den samlede virksomheten og på de virksomhetsområder som vil være relevant å trekke frem for å forstå det samlede resultat. Dette omfatter viktige endringer som: 1) endringer i markedsforhold, 2) nye produkter og tjenester, 3) endringer i markedsandeler eller markedsposisjoner, 4) endringer i salgsmengde eller marginer, 5) endringer i valutakurser og relevante prisforhold.”

5. Vurdering av relevante finansielle forholdstall

NRS 16 Årsberetning, punkt 2.5 rettviseende oversikt, 11.avsnitt

”Oversikten skal inneholde vurderinger av relevante finansielle forholdstall som for eksempel rentedekningsgrad og egenkapitalandel.”

6. Gjennomgåelse av likviditetssituasjon

NRS 16 Årsberetning, punkt 2.5 rettviseende oversikt, 12.avsnitt

”Foretakets likviditetssituasjon på balansedagen skal gjennomgås.”

7. Kommentere kontantstrømoppstilling

NRS 16 Årsberetning, punkt 2.5 rettviseende oversikt, 14.avsnitt

”Kontantstrømoppstillingen skal kommenteres dersom ikke virksomhetens art medfører at tilsvarende informasjon gis gjennom øvrige deler av årsberetningen.”

Opplysningsgraden i årsberetninger pleier å variere, noen av selskapene utgir en informativ årsberetning på flere sider mens andre skriver noen få avsnitt. På grunn av slike variasjoner

blir det vanskelig å vurdere innhold i årsberetninger med enkel av kryssing på utvalgte 7 punkter fra sjekklisten ovenfor. For å foreta en grundig vurdering av innhold i årsberetninger som må være tilstede i følge disse 7 punkter må vi ha en vurdering ved bruk av poeng, slik at en god årsberetning med grundige opplysninger om punkter får flere poeng enn en med noen få stikkord om emnet. For å kunne gi poeng ved analyse av opplysninger i årsberetninger må vi utvikle en vurderingsskala.

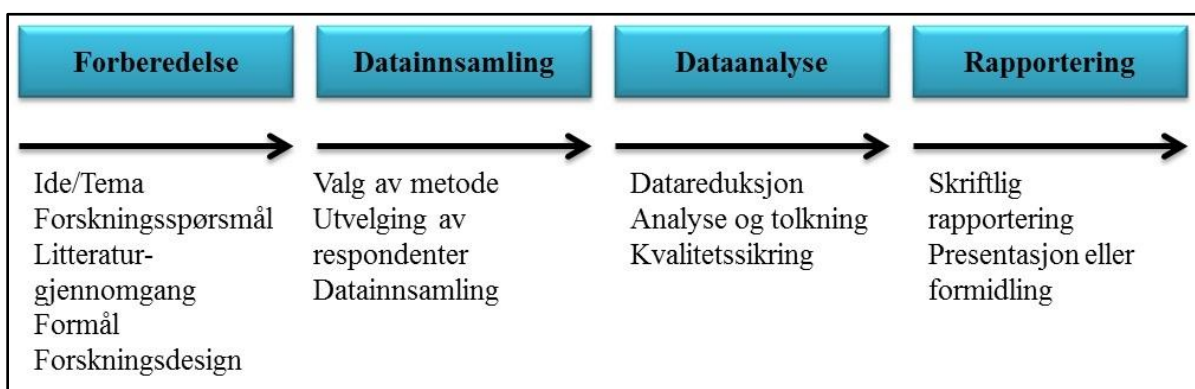
3 Metode

”En metode er en fremgangsmåte, et middel til å løse problemer og komme frem til ny kunnskap. Et hvilket som helst middel som tjener dette formålet, hører med i arsenalet av metoder.” (Aubert, 1985:196, sitert i Dalland, 2007, s. 83).

I dette kapitlet skal jeg gå gjennom studiens metodiske tilnærming. Først går jeg gjennom faser i studiens forskningsprosess. Så beskriver min forberedelse, datainnsamling med utvikling av vurderingsskala, dataanalyse, rapportering og vurdering av undersøkelsens validitet og reliabilitet.

3.1 Forskningsprosess

Forskningsprosessen er fremgangsmåten som brukes innen forskning. I følge Johannessen (2004) er forskningsprosess inndelt i fire faser: forberedelse, datainnsamling, dataanalyse og rapportering. Første fase er forberedelse der vi finner ut hva vi skal forske på, hva formål med forskningen er og hvordan vi skal gå frem. Andre fase er datainnsamling der skal man velger metode som skal benyttes, velger ut respondenter og samler inn informasjonen man trenger. Tredje fase er dataanalyse der innsamlet data tolkes og kvalitetssikres. Siste fase er rapportering der en konklusjon baseres på studiens resultater. Videre skal jeg gjennomgå hver av disse fasene spesifikt for denne oppgaven.

Figur 7. Sammendrag av forskningsprosessen (Johannessen, 2004, s. 39).

3.2 Forberedelse

I første fase skal jeg forberede studien: hente inn relevant informasjon om tema, utarbeide forskningsspørsmål, søke etter litteratur, beskrive formål og velge relevant forskningsdesign for studien.

3.2.1 Ide, tema og forskningsspørsmål

På grunn av årsberetningens betydningsfulle rolle valgte jeg å se nærmere på regnskapspraksis på dette området. Forskningsspørsmål og bakgrunn for studien er beskrevet i studiens innledningskapittel.

3.2.2 Litteraturgjennomgang

For å finne ut alt om årsberetning har jeg startet med et omfattende litteratursøk etter teori om årsregnskap og årsberetning, alt dette blir beskrevet i studiens teorikapittel. Jeg klarte ikke å finne noen tidligere studier eller oppgaver som fokuserer på årsberetning eller som jeg kan basere min forskning på. Ved søk etter artikler fant jeg veldig lite informasjon om årsberetning utenom den vanlige beskrivelsen av lovkrav og henvisning til NRS 16 Årsberetning. Informasjonskilder jeg klarte å finne var NRS 16 Årsberetning, revisors handbok, lærebøker og noen artikler [5],[6],[7]. Ved søk etter informasjon om fiskeindustri fant jeg mange publikasjoner fra forskningskonsernet Nofima, som har publisert mange artikler og rapporter om fiskeribransjen. Driftsrapport (Bendiksen, 2012) fra Nofima inneholder mye informasjon om utvikling av fiskeribransjen i Norge.

3.2.3 Formål og forskningsdesign

Studiens formål er å se på opplysningsgrad til kravene om rettvise oversikt i årsberetning til utvalgte selskaper. Forskningsdesign er en generell plan om hvordan vi kan svare på forskningsspørsmål (Saunders 2009, s. 136), det er veien som vi skal bruke for å komme frem til målet. Hair (2007) deler forskningsdesign inn i tre typer: utforskende, beskrivende og kausalt design. Disse er tre helt forskjellige retninger innen forskningsdesign, så det er vanlig at en av dem blir valgt. Utforskende forskningsdesign brukes når forsker har lite informasjon og vil finne noen nye mønster eller forhold, altså når forsker ikke vil teste ut en spesiell hypotese. Beskrivende design brukes for å skaffe informasjon om et bestemt tema, de er strukturert for å måle noe fra et forskningsspørsmål. Kausal forskningsdesign blir brukt for å teste om en ting forårsaker en annen ting, den ser etter sammenhenger og påvirkninger mellom forskjellige ting (Saunders 2009, s. 138-146). Denne studien får en beskrivende karakter med hensyn på valgt problemstilling og forskningsspørsmålene.

3.3 Datainnsamling

I andre fase skal jeg velge metode som skal brukes, begrense populasjon og samle inn data.

3.3.1 Metodevalg

Metode er det vi bruker for å undersøke noe, det er vårt redskap for innsamling av data som vi trenger til undersøkelsen. Forskningsmetoder er hovedsakelig inndelt i to grupper, kvalitative og kvantitative metoder. Hver av disse har sine styrker og svakheter, begge kan gi gode resultater ved riktig bruk, og disse kan ofte brukes sammen for å finne løsning på et problem.

Kvantitative metoder blir mest brukt der det er viktig at numeriske data begrunner konklusjoner. Kvantitative undersøkelser får tallmaterialet i resultatet og egner seg best til å foreta ulike målinger, beregne feil og sammenligne informasjon og teste ut hypoteser. Ved disse undersøkelser er det viktig å ha stort og riktig utvalg av individer som representerer hele populasjonen hvis man skal generalisere funn. Her spiller objektivitet en stor rolle, og metoden blir kritisert fordi en forsker er sjeldent så upartisk som han burde være, slik at alle undersøkelser og eksperimenter blir påvirket av hans mening, selv om det kan skje utilsiktet. Bearbeiding av data fra undersøkelser som survey og spørreskjema gjennomføres ved bruk av statistiske metoder (Johannessen, 2004, s. 36).

Kvalitative metoder er mest brukt der det er viktig med et resultat i form av tekst. Kvalitative undersøkelser er veldig nyttige når vi trenger å gå dypere inn i et tema og undersøke nærmere alt som foregår. Slik metode er mest brukt på undersøkelse av meninger, følelser, tolkninger og prosesser. Utvalg av individer til kvalitative undersøkelser omfatter som oftest noen få representanter eller et nøye utvalgt individ som vi vil se nærmere på. Verdien av slik forskning er kartlegging av spesifikke detaljer som vi får fra en dyptgående undersøkelse av en case eller fra dybdeintervju med en bestemt person. Man fokuserer her på fylldige beskrivelser av ukjent eller ny fenomen (Johannessen, 2004, s. 36).

I dette studiet blir begge disse metodene brukt. Først starter jeg med bruk av kvalitativ metode som bearbeiding av sekundærdata, så bruker jeg kvantitative metoder for analyse av data fra undersøkelsen som resulterer i tall. Kvalitative data i årsberetningene blir kvantifisert til poeng i undersøkelsen.

3.3.2 Sekundærdata

Sekundærdata har mange bruksområder innfor forskning og kan bestå av informasjon fra mange sekundære kilder. Sekundærdata spiller en stor rolle ved kvalitativ forskning, den blir

ofte brukt som grunnlag til innsamling av primærdata eller sammen med primærdata (Blumberg, 2011, s. 245-246). Sekundærdata i denne studien er årsrapporten som blir skrevet på bakgrunn av virkeligheten og lovkrav. Virkeligheten måles og registreres i selskapets interne data, dette blir formidlet videre ut fra lovkravene og skaper sekundærdata.

Årsrapporten skal gi brukere kunnskap og informasjon om virkeligheten ut fra lovens krav. Denne studie fokuserer på kvalitet av sekundærdata, ser om rapporten tilfredsstillende lovkrav og gjenspeiler virkeligheten.

Sekundærdata brukes mye innen regnskapsforskning, og årsregnskap og årsberetning er mye brukt i de fleste økonomistudier. I denne studie skal jeg bruke kvalitative data i undersøkelsen som skal gi meg kvantitativ resultat. Sekundærdata er årsregnskapet og årsberetning som skal gi meg grunnlaget for gjennomføring av undersøkelsen. Dataen skal anskaffes ved en nedlastning fra Brønnøysundregistrene. Det er Norges sentrale registeretat, og regnes dermed som en pålitelig kilde for innhenting av regnskapene.

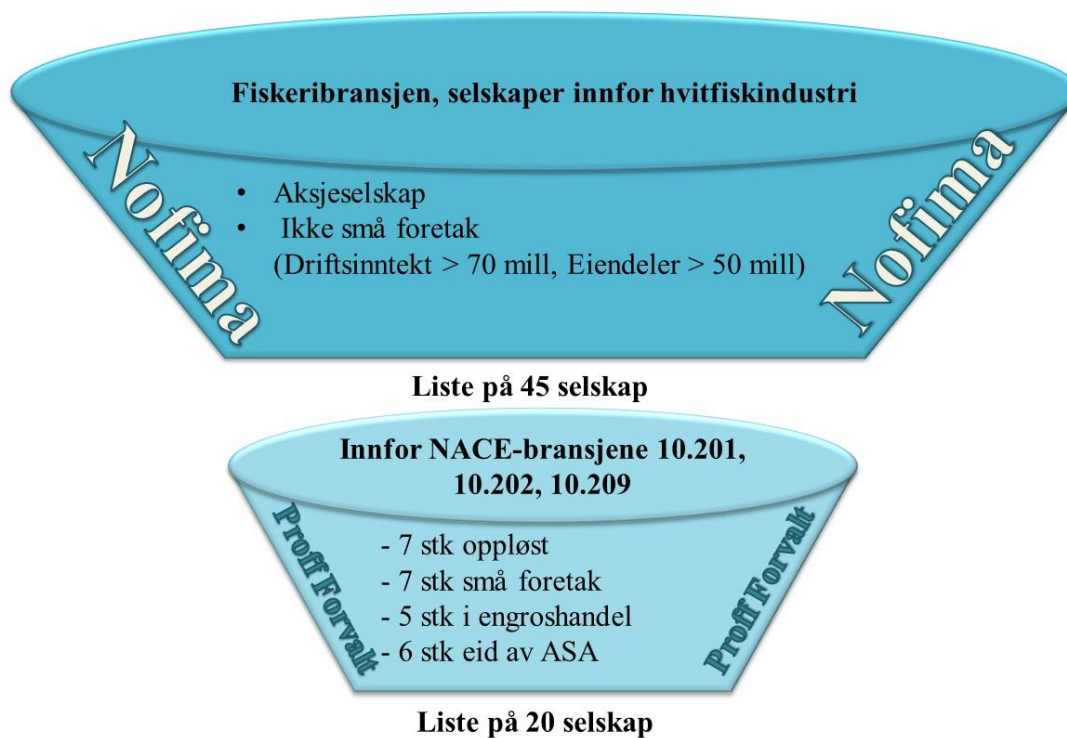
3.3.3 Populasjon fra innsamling av sekundærdata

"Business research involves collecting information to improve decision making. Collecting information involves contacting people who are knowledgeable about a particular topic. We refer to the group of knowledgeable people as a population or universe. A population therefore is the total of all the elements that share some common set of characteristics". (Hair 2007, s. 170)

Hele populasjon er alle selskaper i Norge, og vil være for stor for testing for å finne ut av en problemstilling. For hvert forskningsprosjekt må enten hele populasjonen avgrensnes med noen viktige segmenteringskriterier for å få en nødvendig størrelse som vi kan analysere innenfor gitte ressurser, eller ta ut et tilfeldig eller strategisk utvalg.

For å få en passende størrelse på populasjon skal jeg avgrense den med noen kriterier. På nettstedet Proff Forvalt er det enkelt å lage segmenteringslister etter forskjellige kategorier. Proff er en gratis nettside med oversikt over alle selskaper i Norge, Forvalt er en tilleggstjeneste mot betaling som gjør det mulig å lage segmenteringsliste og viser alle regnskapsopplysninger over foretak. For å lage en liste over selskaper innfor hvitfiskindustri må jeg søke etter selskaper ved bruk av koder for NACE-bransjer. Det er koder som deler inn selskaper etter hvilken virksomhet de driver med, og koder for mitt søk ble: 10.201 - Produksjon av saltfisk, tørrfisk og klippfisk, 10.202 - Frysing av fisk, fiskefileter, skalldyr og bløtdyr og 10.209 - Bearbeiding og konservering av fisk og fiskevarer ellers. Selv etter et slikt

segmenteringssøk fikk jeg en liste på over 700 treff som inkluderer alle selskaper som driver innfor disse koder. For å begrense dette har jeg kontaktet Nofima. Det er et næringsrettet forskningskonsern, og de har tilgang til database over alle fiskeribedrifter i Norge med alle regnskapstall. I samarbeid med Nofima fikk jeg en liste over selskap innfor hvitfiskindustrien, bestående av 45 selskaper der alle er aksjeselskap og har blitt sortert via databasen på driftsinntekt over 70 millioner kroner og balansesum på over 50 millioner, slik at ingen små foretak skulle bli inkludert.

Figur 8. Oversikt over segmenteringsprosess med kilder.

Ved en gjennomgang av alle 45 selskap ved bruk av Proff Forvalt ble noen utelukket. Syv visste seg å være oppløst i 2011 og ble ekskludert på grunn av senere mulighet til intervju, syv visste seg å være små foretak, og fem visste seg å være utfor NACE-bransjer 10.201, 10.202 og 10.209. Seks av selskapene er eid av børsnoterte foretak (allmennaksjeselskap) som utgir en detaljert årsrapport. Total risiko for deres datterselskaper er influert av morselskapet, slik at deres risikobilde er annerledes enn i de andre selskapene. For best sammenligning mellom selskapene tar jeg kun med aksjeselskaper, hvor styret i hvert av disse selskapene har ansvar for å skrive egen årsberetning med fokus på den samlede virksomheten. Etter denne gjennomgangen gjensto 20 selskaper.

3.3.4 Innsamling av sekundærdata

Etter en grundig segmenteringsprosess ble de gjenstående 20 selskapene notert i en tabell i Excel med hovedopplysninger til hvert selskap fra Proff Forvalt. Se tabell nedenfor for en liste med generelle opplysninger, selskapsnavn er anonymisert.

Tabell 3. Liste over selskapene.

NACE-bransje	Poststed	Omsetning		Eiendeler	Ansatte
		Konsern	Morselskap		
10.201	6002 Ålesund	951 260		472 813	66
10.201	9380 Gryllefjord	234 193		136 286	92
10.201	9593 Breivikbotn	190 063		70 461	50
10.201	8483 Andenes	147 538		70 708	19
10.201	9690 Havøysund	119 476		66 758	24
10.201	9750 Honningsvåg	95 327		72 825	38
10.202	6057 Ellingsøy	1 212 104		442 188	91
10.202	6057 Ellingsøy	824 804		227 281	64
10.202	8430 Myre	259 224	130 457	140 963	104
10.202	9990 Båtsfjord	144 934	144 730	39 687	74
10.201	6057 Ellingsøy	526 564	237 474	184 356	21
10.201	6005 Ålesund	308 725		227 352	28
10.202	6035 Fiskarstrand	247 887		58 854	29
10.201	6265 Vatne	188 742	25 428	107 290	27
10.202	6035 Fiskarstrand	186 716	177 951	172 711	26
10.201	6057 Ellingsøy	129 192	116 605	98 406	14
10.201	6057 Ellingsøy	91 821		53 080	16
10.209	8064 Røst	88 955		38 231	24
10.209	7900 Rørvik	83 869		40 224	28
10.202	9690 Havøysund	75 779	76 068	38 516	23

3.3.5 Primærdata

”Original research where the data being collected are designed specifically to answer the research question.” (Blumberg, 2011, s. 499)

Blumberg definerer primærdata som data som blir samlet inn med formål om å svare på forskningsspørsmål. Primærdata i denne studien vil brukes for å evaluere kvaliteten på

innsamlet sekundærdata. Primærdata kan anskaffes på flere måter, og i denne studien velges intervju. Dybdeintervju er intervju av en bestemt person om et bestemt tema eller problem, slik at samtalen blir fokusert på valgt tema. Primærdata som blir brukt i denne studie er notater fra dybdeintervju med revisor.

Intervju av revisor vil gi meg innblikk i praktisering på området, og jeg vil se på hvordan revisors erfaring stemmer overens med mine funn i undersøkelsen. Revisors kommentarer til min vurderingsprosess vil øke studiens reliabilitet og min objektivitet. Utvalg av personer til intervju er strategisk begrenset ut fra tilgjengelige ressurser. Selskapene i studiens populasjon er spredt over hele Norge, og dette gjelder også for revisjonsfirmaene. På grunn av begrensede ressurser kan jeg kun intervju revisorer med kontor i Tromsø.

3.4 Dataanalyse

I tredje fase skal det foretas en datareduksjon ved utarbeidelse av en vurderingsskala, resultater blir drøftet, og det foretas en kvalitetssikring.

3.4.1 Datareduksjon

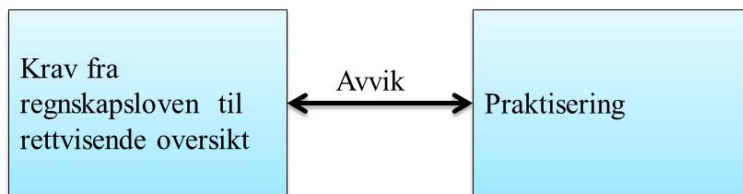
Etter gjennomgang av alle årsberetningene (se vedlegg 3) skal innhold i årsberetninger vurderes i forhold til utarbeidet sjekkliste for å se hvor godt selskapene oppfyller de utvalgte lovkravene til rettvise oversikt. En slik vurdering må gjøres mest mulig objektivt, slik at årsberetningene med lik grad av opplysningene under hvert punkt får samme poeng. Ved en subjektiv vurdering kan andre assosiasjoner enn hovedpoenget inngå i vurderingsprosessen. For å begrense mulighet for subjektivitet må alle opplysningene vurderes nøye etter forhåndsbestemte kriterier. Disse kriterier skal beskrives i vurderingsskala til sjekklisten.

3.4.2 Utarbeid av vurderingsskala

Årsberetning er et selvstendig dokument som skal inneholde informasjon ut over det som fremgår av årsregnskapet. Vurdering av slik informasjon skal kunne skille en ren gjengivelse av informasjon fra årsregnskapet og ny informasjon. I følge endelig sjekkliste i tabell ovenfor er det 7 punkter som skal være med i enhver årsberetning. På grunn av variasjoner og markedssvingninger i hvitfiskindustrien har alle bedriftene behov for å opplyse om disse punktene slik at brukere får dypere innsikt i bedriftens økonomiske situasjon.

Vurderingsskala er en skala som bruker tallmessig verdi for å oppgi grad av fullstendighet i oppgitte opplysninger. For å kunne vurdere disse 7 punktene med tall må hver av tallene ha en

prosentverdi og beskrivelse av fullstendighetsgrad. Graden skal reflektere innholdet i opplysningene som årsberetning inneholder, i forhold til krav i lov og god regnskapsskikk. Skala med minst 5 verdier gir mulighet for å gjøre mer omfattende analyser (Johannessen, 2004, s. 257). En enkel skala på tre punkter er den som passer best ved enkle analyser uten bruk av statistiske program. Skala jeg vil bruke består av tre verdier: 0-1-2 poeng som skal gis etter opplysningsfullstendighet i årsberetning. Poenggiving skal baseres på avvik mellom kravene fra regnskapsloven til rettvise oversikt og praktisering av disse i årsberetningene. Dette er beskrevet i figuren nedenfor.

Figur 9. Avvik mellom krav fra regnskapsloven og praktisering.

Null poeng skal gis til årsberetninger med ingen eller svært få opplysninger. Ett poeng skal gis til årsberetninger med overfladisk informasjon uten selvstendig betydning eller relevans, altså informasjon som kan leses ut fra årsregnskapet. To poeng skal gis til årsberetninger med mer utfyllende informasjon som tilfredsstillende lovens krav. Poengene får fullstendighetsprosent på 0 % - 33 % - 66 % - 100 %. Slik fordeling kan best oppsummeres i tabell nedenfor.

Tabell 4. Vurderingsskala med prosentfordeling.

66 % - 100 %	2 poeng
33 % - 66 %	1 poeng
0 % - 33 %	0 poeng

For å bruke skalaen ovenfor på sjekklisten må det angis hvor stor grad av informasjon som skal være tilstede for å tildele punktet 0, 1 eller 2 poeng. Siden alle punktene er forskjellige så kan ikke hvert av disse poengene tildeles et enkelt ord som ”delvis” eller ”fullstendig”, og derfor har jeg utarbeidet noen underpunkter som beskriver informasjonsgrad som skal være tilstede for å tildeles et visst antall poeng. Se tabell nedenfor.

Tabell 5. Utarbeidet sjekklister med vurderingsalternativer.

Resultatindikatorer:
<p>1. Beskrivelse av mest sentrale risikoer og usikkerhetsfaktorer</p> <p><i>0 = Ingen kommentar</i></p> <p><i>1 = Nevne de mest sentrale risikoer og usikkerhetsfaktorer</i></p> <p><i>2 = Beskrive grad av risiko og evt. påvirkning på selskapets situasjon</i></p>
<p>2. Vurdering av total usikkerhet</p> <p><i>0 = Ingen kommentar</i></p> <p><i>1 = Nevne mulig usikkerhet ang. regnskapsført resultat og finansiell stilling</i></p> <p><i>2 = Beskrive usikkerhetsgrad vedrørende regnskapsført resultat og finansielle stilling</i></p>
<p>3. Kommentere omsetning</p> <p><i>0 = Ingen kommentar</i></p> <p><i>1 = Nevnte årets omsetningstall</i></p> <p><i>2 = Sammenligne omsetning med fjor årets, nevne økning/nedgang og begrunnelse</i></p>
<p>4. Viktige endringer i: markedsforhold, nye varer og tjenester, markedsandeler, bransjeforhold, salgsmengde, marginer, valutakurs, prisforhold</p> <p><i>0 = Ingen kommentar</i></p> <p><i>1 = Nevne kort noen av stikkord ovenfor uten beskrivelse</i></p> <p><i>2 = Gi beskrivelse av forhold ovenfor med forklaring</i></p>
<p>5. Vurdering av relevante finansielle forholdstall</p> <p><i>0 = Ingen kommentar</i></p> <p><i>1 = Oppgi noen av finansielle nøkkeltall fra siste 2 år</i></p> <p><i>2 = Oppgi finansielle nøkkeltall fra siste 2 år med beskrivelse av utvikling og begrunnelsen</i></p>
<p>6. Gjennomgåelse av likviditetssituasjon</p> <p><i>0 = Ingen kommentar</i></p> <p><i>1 = Gi en overordnet beskrivelse av likviditetssituasjon</i></p> <p><i>2 = Vurdere nivå på kortsiktig gjeld, kommentere eventuelle sesongvariasjoner</i></p>
<p>7. Kommentere kontantstrømoppstilling</p> <p><i>0 = Ingen kommentar</i></p> <p><i>1 = Nevne noen av forhold i kontantstrømmen</i></p> <p><i>2 = Gi beskrivelse av forhold, vurder skille mellom forskjellige kontantstrømmene</i></p>

3.4.3 Resultater og drøfting

I den tredje fasen skal data jeg fikk etter gjennomføring av undersøkelsen drøftes og kvalitetssikres. Resultater etter undersøkelsen skal grupperes under hvert punkt og

sammenlignes over to år. Sammenligning skal vise hvor god opplysningsgrad det har vært i året med dårlig resultat og i året med godt resultat. Dette vises i figur under hvert punkt i kapittel 4.

Etter dette skal samlede opplysninger til hvert av de syv punktene drøftes i forhold til kravene fra loven og NRS. Opplysninger i punktene skal vurderes i forhold til lovkrav, NRS og bransjeutvikling i begge årene. For å se et helhetlig bilde av resultater fra undersøkelsen skal resultatene under hvert punkt summeres. Samlede resultater for hvert av selskapene skal oppsummeres i en figur for å lette sammenligning av disse i begge årene. Da blir det lett å se hvilke av selskapene har gjort det best og verst. For å se om noen av opplysninger jeg har samlet inn har sammenheng med de totale resultatene skal disse grupperes og analyseres. Ut fra informasjon jeg har om selskapene er det fire forhold som kan ha sammenheng med de totale resultatene: de kan skille seg ut etter bransjetype, geografisk, etter selskapets størrelse eller ansvarlig revisjonsfirma. Jeg går gjennom disse i kapittel 4.

3.4.4 Kvalitetssikring

Gjennomføring av undersøkelsen på bakgrunn av sekundærdata vil gi meg grunnlaget til innsamling av primærdata som kan triangulere mine resultater.

Det blir avtalt intervju med revisorene til noen av de undersøkte selskapene. De får tilsendt en oppsummering av studien og resultater av undersøkelsen sammen med en intervjuguide, se vedlegg 6 og 7. Intervjuet er delt i to deler, der del 1 handler om generelt innhold i studien og revisors praksis, mens del 2 fokuserer på praktisk evaluering av årsberetning til et av selskapene som var med i undersøkelsen etter syv punkter. Revisorene og deres klienter er garantert full anonymitet.

Intervjuprosessen er beskrevet i intervjuguiden i vedlegg 6. Her går jeg kort gjennom den. I starten av intervju skal jeg forklare revisoren hva går studien min ut på med henvisning til heftet som de har fått tilsendt på forhånd. Jeg skal be revisoren om å kommentere hvert av de syv punktene som årsberetningene ble vurdert etter i undersøkelsen. Videre skal jeg spørre revisoren om hans erfaring med utarbeiding av og innhold i årsberetning. Så skal jeg vise han en årsberetning til en av hans klienter eller en annen årsberetning som jeg har vurdert i undersøkelsen, og spørre etter hans kommentarer av innhold i årsberetning i forhold til min vurdering.

3.5 Rapportering

Etter gjennomføring av analysen skal resultatene presenteres og oppsummeres. Fra oppsummering skal det følge en konklusjon som baserer seg på sammenligning av empiri mot teori. Konklusjon skal basere seg på drøfting av data og gi forslag til videre forskning.

3.6 Evaluering av undersøkelsens validitet og reliabilitet

Validitet betyr gyldighet, den representerer virkelighet i undersøkelsen. Den viser i hvilken grad funn fra undersøkelsen på rett måte reflekterer formål og representerer virkelighet. I kvalitativ forskning blir validitet delt inn i troverdighet, overførbarhet og overensstemmelse. Troverdighet er begrepsvaliditet, den svarer på spørsmål om undersøkelsen faktisk måler det som forsker vil måle. Troverdigheten kan økes ved kombinasjon av ulike metoder i undersøkelsen og vedvarende fordypning i emnet over tid. Overførbarhet handler om generalisering av funn fra undersøkelsen i andre sammenhenger. Overensstemmelse handler om resultater av undersøkelsen, det er viktig at alle funn er resultater av undersøkelsen og ikke av forskerens subjektive holdninger. [8]

Validitet forteller oss om hvor god bro det er mellom det teoretiske planet og den praktiske gjennomføringen. I denne studien blir praktisering av rettvise oversikt i årsberetning målt ved en undersøkelse av årsberetninger, strategisk valgt populasjon er ikke så stor, så resultater er ikke signifikante til å kunne brukes generelt om hele populasjon. Funn fra undersøkelsen viser min vurdering av innholdet i årsberetning. Det er vanskelig å være objektiv ved gjennomføring av slik undersøkelse, så det er sannsynlig at resultatene er preget av mine subjektive holdninger uten at jeg vet det.

Reliabilitet betyr pålitelighet, det handler om data som blir brukt i undersøkelsen. All data som blir samlet inn, bearbeidet og brukt i undersøkelsen skal være pålitelig. Vi skal kunne stole på data som ble samlet inn og stole på at undersøkelsen er gjennomført riktig.

Reliabiliteten til undersøkelsen øker når leserne kan se hvordan svarene blir angitt. Forklaring av vurdering av årsberetning i denne studien er beskrevet under drøfting, slik beskrivelse skal kunne gi leserne innsikt i min vurderingsprosess og dermed øke reliabiliteten.

Reliabiliteten til undersøkelsen kan ikke beregnes fordi studien ikke kan dupliseres med mindre en annen forsker får all innsamlet data og alle notater. Anonymitet av selskapene og forskerens vurdering gjør det umulig å gjenta denne studien og få akkurat like resultater uten

data fra første forsker. Denne studien gir likevel grunnlag for gjennomføring av samme type forskning med bruk av samme populasjon uten nødvendigvis bruk av akkurat samme selskaper.

For å øke validitet av studien må vi kjenne til virkelighet rundt selskapene. Virkeligheten spiller en stor rolle når det er involvert skjønn i tolkning av lovens krav. Punktene som blir gjennomgått i undersøkelsen er alle i "skal" kategorien, slik at alle disse skal være oppfylt i hver årsberetning. Skjønn blir involvert ved tolkning og vurdering av slike krav. For å få en forståelse av revisors praktiserings skjønn skal jeg intervju revisorene til noen av selskapene fra populasjon. Revisor kjenner til virkeligheten rundt disse selskapene og kan gi meg et innblikk i deres praksis. Revisjonsfirmaene har ansvaret for kvalitetssikring av årsregnskap og årsberetning, de skal sjekke alle dokumenter og bekrefte at de viser korrekt bilde av situasjon i selskapet. Revisor er en ekspert på lovgivning og kan gi meg innsikt i deres praksis og vurdering av innhold i årsberetning. Dybdeintervju med revisorene vil gi primærdata som evaluerer mine funn fra analyse av sekundærdata. Første del av intervjuet vil være en test av undersøkelsens validitet, hvor revisorene skal kommentere min teoretiske fremgangsmåte. I andre del av intervjuet skal revisorene få vurdere en årsberetning for å se om dette stemmer med min vurdering, noe som vil bekrefte undersøkelsens reliabilitet.

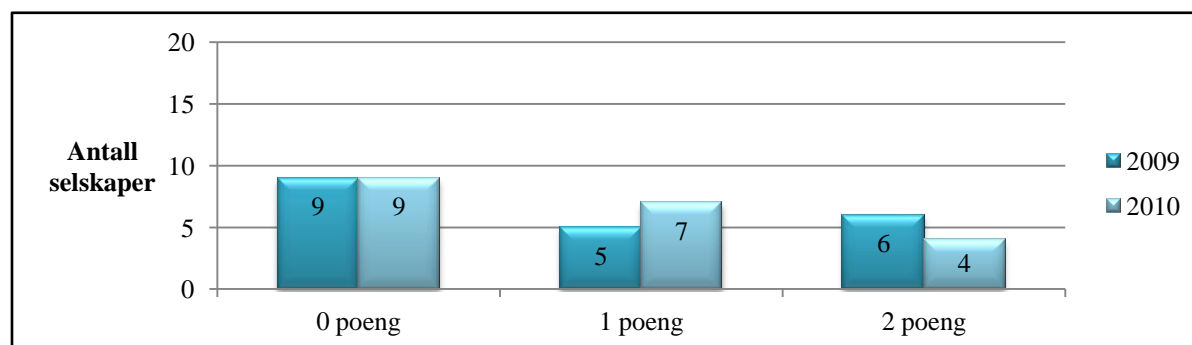
Denne studien har sine fordeler og ulemper. Populasjon blir begrenset på grunn av strategiske begrensninger. Data i denne studien blir innsamlet fra en sikker kilde. Undersøkelsen gjennomføres ved forskerens personlige vurdering av innhold i årsberetninger. Forskerens vurderingsprosess blir beskrevet under drøftelsen. Resultater av undersøkelsen blir brukt i søk etter mulige sammenhenger med andre kriterier kjent ut fra tilgjengelig data. Resultater fra søk etter sammenhenger gjelder kun avgrenset populasjon og kan ikke generaliseres til alle andre selskapene uten videre forskning.

4 Resultater og drøfting

I dette kapitlet presenterer jeg empirien som er samlet inn fra undersøkelsen av årsberetningene (se resultater i vedlegg 4) og dybdeintervju. Etter det skal jeg drøfte resultater fra undersøkelsen til hvert av de syv punktene mot hjemmel i NRS 16 Årsberetning. Jeg skal beskrive min vurdering av opplysningene under hvert punkt med eksempler fra årsberetninger. Og oppsummere mine funn fra intervju under hvert av disse punktene. Deretter skal jeg sammenligne samlede resultater fra undersøkelsen for årene 2009 og 2010. Ut fra data jeg har tilgjengelig skal jeg se på mulige sammenhenger mellom samlede antall poeng i hvert av selskapene og andre forhold.

4.1 Beskrivelse av mest sentrale risikoer og usikkerhetsfaktorer

Beskrivelse av mest sentrale risikoer og usikkerhetsfaktorer er et direkte sitat fra første avsnitt i punkt 2.5 Rettvisende oversikt i NRS 16 Årsberetning. Det er et viktig krav som fremkommer direkte fra rskl.§ 3-3a, 2. ledd og blir gjengitt i NRS 16 Årsberetning. Rettvisende oversikt skal inneholde en beskrivelse av sentrale risikoer og usikkerheter. Beskrivelsen tolkes som en kvalitativ vurdering av risiko og usikkerheter selskapet står overfor. Slike risikoforhold fremstår også fra punkt 2.7 Finansiell risiko i NRS 16 Årsberetning, men siden kravet om rettvisende oversikt er et generelt krav som gjelder for hele årsberetning så regnes disse forhold som en oppfyllelse av kravet til beskrivelse av de mest sentrale risikoer og usikkerhetsfaktorer. Ved gjennomføring av undersøkelsen har jeg sett over hele årsberetning etter opplysninger om de sentrale risikoer og usikkerhetsfaktorer. Resultater fra undersøkelsen er oppsummert i figur nedenfor.

Figur 10. Opplysninger om sentrale risiko og usikkerhetsfaktorer.

Ut fra resultatene fra figur 10 ser vi at det er 9 av 20 selskapene som har fått null poeng, de har ikke oppgitt noen opplysninger om sentrale risikoer og usikkerhetsfaktorer i noen av årene. Det er 5 selskaper i 2009 og 7 i 2010 som har fått 1 poeng. De har oppgitt generelle opplysninger om mest sentrale risikoer og usikkerhetsfaktorer. Selskap nummer 2 er et av de som har fått 1 poeng. Se utklipp av årsberetning nedenfor.

8 - Opplysning om finansiell risiko.

Selskapet er i sin ordinære forretningsvirksomhet, enten direkte eller indirekte, utsatt for rente- og valuta risiko, og i svært begrenset omfang også av kredittrisiko. Selskapet styrer imidlertid bevisst mot å ha en akseptabel risiko innenfor disse områdene. Selskapet selger primært sine varer gjennom salgsselskap i samme konsern eller gjennom samarbeidende selskaper. Nye sluttkunder blir av salgsselskapene normalt kredittvurdert ved inngåelse av salgskontrakter. Selskapet har i all hovedsak rentebærende gjeld med flytende rentesats (NIBOR) og er derfor eksponert for endringer i kortsiktige renter.

Figur 11. Ordrett kopi av utklipp av årsberetning til selskap nr. 2 fra 2010.

Utklipp ovenfor er et generelt utsagn som mange av de undersøkte selskapene bruker i sin årsberetning med få endringer. Dette utsagnet gir brukere et innblikk i selskapets risikoområder uten å utdype situasjon ytterligere. Slike utsagn får 1 poeng i min vurdering av årsberetninger i undersøkelsen. Utsagnet ovenfor er fra årsberetning i 2010, og ved sammenligning med årsberetning fra 2009 i samme selskap, ser jeg at det ikke er noen forskjeller. Hele avsnitt er likt, ord for ord, i begge årene. Året 2009 var preget av store variasjoner i hvitfiskindustrien og lav resultat, slike forhold skaper økt behov for flere opplysninger om virksomhetens risiko enn i årene med godt resultat og lave svingninger i markedet. Avsnittet ovenfor nevner ikke markedsrisiko som har stor betydning for selskapet i 2009.

Ut fra figur 10 ser vi at det er 6 selskaper i 2009 og 4 i 2010 som har fått 2 poeng for sine opplysninger. De har beskrevet grad av risiko og eventuell påvirkning på selskapets situasjon. Selskap nummer 18 har en slik beskrivelse i sin årsberetning og har dermed fått 2 poeng. Se utklipp nedenfor.

All den tid selskapet selger varer i fremmed valuta vil selskapet være eksponert for finansiell risiko på ulike områder, og særlig valutarisiko. Selskapet har som klar målsetting å avdempe den finansielle risiko i størst mulig grad. Selskapets reviderte investeringsstrategi innbefatter svært begrenset bruk av finansielle instrumenter og må utelukkende kunne betegnes som en konservativ sikringsstrategi. Alle fremtidige eksponeringer i fremmed valuta skal utelukkende være sikringsforretninger.

Markedsrisiko

Selskapet er eksponert for endringer i valutakurser, spesielt Euro, da en vesentlig del av selskapets inntekter kommer som resultat av salg til Italia som pr. tiden utgjør selskapets største eksportmarked. Fremtidige terminkontrakter skal jfr. vedtatt investeringsstrategi utelukkende forankres i den omsetning og det salg selskapet gjør i fremmed valuta, for om mulig å redusere selskapets valutarisiko og derigjennom den driftstilknyttede markedsrisiko. Selskapet er også eksponert mot endringer i rentenivået, da selskapets gjeld har flytende rente. Videre kan endringer i rentenivået påvirke investeringsmulighetene i fremtidige perioder. Selskapet blir også berørt av de finansielle globale urolighetene noe som kommer til uttrykk i redusert etterspørsel av selskapets varer i markedet.

Kreditrisiko

Risiko for tap på fordringer er vurdert som lav. Økt arbeidsledighet og finansiell uro øker sannsynligheten for tap på selskapets fordringer. Selskapet har kontinuerlig fokus på å sikre de forsendelser som gjøres ved at hovedtyngden av alt eksportsalg skjer ved tegning av Remburs avtaler. Selskapet har hittil ikke hatt vesentlig tap på fordringer. Selskapet endret i løpet av 2009 rutiner for sikring og inndrivning av utestående, og sørget for å redusere denne risikoen til et vesentlig lavere nivå enn det som historisk har vært. Utestående fordringer er på balansedagen totalt kr 3,450 mill for selskapet i 2010. Dette innebærer en reduksjon fra 2009 på kr 8,746 mill. for selskapet. De opplistede tallene for selskapet er eksklusiv fordringer på konsernselskaper.

Figur 12. Ordrett kopi av utklipp av årsberetning til selskap nr. 18 fra 2010.

Selskap nummer 18 har flere avsnitt med beskrivelser av risiko som selskapet står overfor. I tillegg til utklippet ovenfor har de også med punktet om likviditetsrisiko og overordnet styring og strategi. Selskapet har en grundig beskrivelse av risikoområdene de blir påvirket av og de beskriver usikkerheter og tiltak de igangsetter for å redusere virkning av mulige risiko. Slik beskrivelse gir brukerne mye informasjon og får derfor 2 poeng i min vurdering.

Totale resultater av undersøkelsen av opplysninger i årsberetninger under dette punktet viser at det 6 av 20 selskap som har fått 2 poeng i 2009. Dette tilsvarer 30 % av selskapene, i 2010 ble det tallet redusert til 20 %. Det er 5 av 20 selskap som har fått 1 poeng i 2009. Dette tilsvarer 25 % av selskapene, dette tallet ble økt i 2010 til 35 %. Resterende 9 selskaper, som tilsvarer 45 % i 2009 og 2010 hadde ingen opplysninger om sentrale risiko og usikkerhetsfaktorer i sin årsberetning. Ut i fra disse vurderinger er det enkelt å se at resultater fra undersøkelsen ikke holder mål opp mot lovkravene.

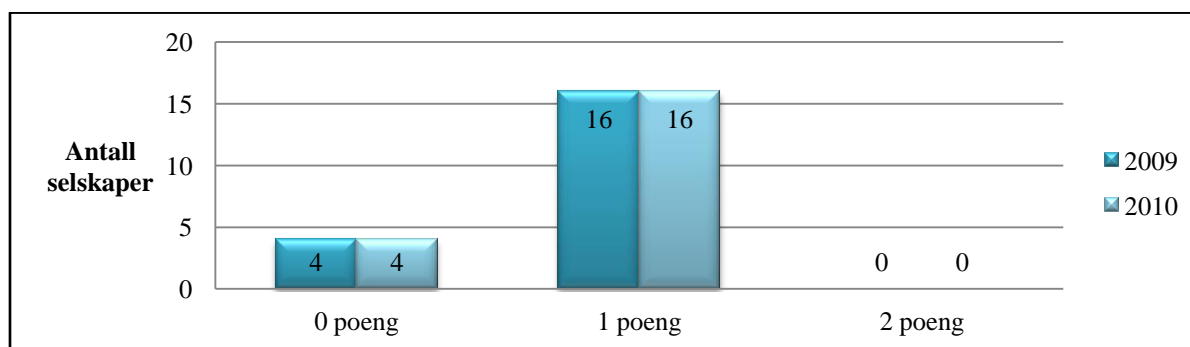
Revisor fremholder at det finnes opplysning om de sentrale risikoer i de fleste årsberetninger. For å se om selskapene har beskrevet sentrale risiko er det viktig å vurdere hvilke type risiko som gjelder for hvert selskap. Selskapene opplyser oftest om generelle forhold som gjelder for hele industrien. Det er viktig å beskrive sentrale risiko og hvordan selskapene håndterer dem. Håndtering av risiko er sensitiv informasjon som selskapene vil ikke gi til sine konkurrenter,

derfor kan det være nok hvis de skriver at de har iverksatt en plan for handtering av den type risiko.

4.2 Vurdering av total usikkerhet

I følge NRS 16 Årsberetning skal årsberetning gi en overordnet vurdering av den totale usikkerhet vedrørende selskapets regnskapsførte resultat og finansielle stilling. Noter skal inneholde opplysninger om usikkerhet knyttet til enkelte regnskapsstørrelser, som for eksempel stor usikkerhet til kundefordringer. Årsberetning skal inneholde en kvalitativ vurdering av selskapets resultat og finansielle stilling for å få en overordnet vurdering av den totale usikkerheten i foretaket. Vurdering av total usikkerhet tolkes som en helhetlig vurdering av situasjon i hele selskapet, og en slik vurdering skal kun inneholde tall hvis det bidrar til å forklare situasjonen. Slike opplysninger kan hjelpe brukere med forståelsen av den samlede situasjonen i selskapet.

Ved gjennomføring av undersøkelsen har jeg vært mild i min vurdering av årsberetninger under dette punktet på grunn av sensitivitet på dette området. Ingen av selskapene vil opplyse om usikkerhetene av hensyn til konkurrenter.

Figur 13. Opplysning om total usikkerhet.

Ut fra resultatene i figur 13 ser vi at det er 4 av 20 selskaper som har fått null poeng. De har ingen opplysninger om total usikkerhet i sin årsberetning. Det er 16 av 20 selskaper i undersøkelsen har fått 1 poeng. De har gitt en generell vurdering av usikkerhet angående regnskapsført resultat og selskapets finansielle stilling. Det er 16 selskaper som har nevnt en slik vurdering med en generell setning, se utklipp av årsberetning til selskap nummer 8 nedenfor.

Regnskapet og denne årsberetning anses å gi et tilfredsstillende og rettviseende bilde av selskapets resultater, eiendeler og gjeld samt finansielle stilling.

Figur 14. Ordrett kopi av utklipp av årsberetning til selskap nr. 8 fra 2010.

Hele 80 % av selskapene har en generell setning som vist ovenfor, hvor selskapene bruker noe forskjellig ordlegging, men hvor målet er det samme. Denne setningen kan leses som at styret har foretatt en vurdering av mulige usikkerheter av resultatet og finansiell stilling, men samtidig så har denne setningen ingen opplysninger som brukere har interesse av. En generell setning som dette kan ikke regnes som en form for opplysning om selskapets finansielle stilling og resultat, mest fordi den ikke gir noen opplysninger som spesielt handler om selskapet, men også fordi den er identisk i påfølgende år.

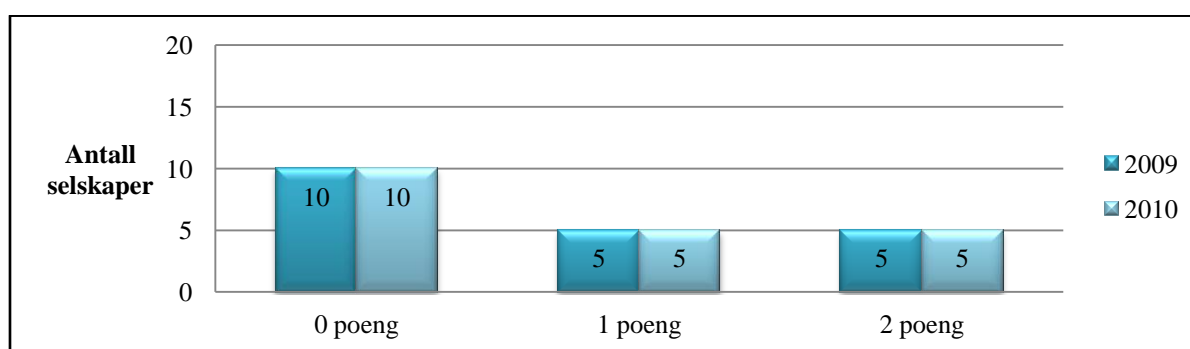
Totale resultater av undersøkelsen av opplysninger i årsberetninger viser at det er samme resultat for 2009 og 2010 på dette punktet. Det er et av punktene som har ikke fått noen 2-poeng i 2009 og 2010. Dette betyr at ingen av selskapene foretar en grundig vurdering av total usikkerhet med beskrivelsen av usikkerhetsgrad som er beskrevet i NRS 16 Årsberetning. Det er 16 av 20 selskap som opplyser om total usikkerhet med en setning og får 1 poeng, dette tilsvarer 80 %. Og de resterende 20 % oppgir ingen opplysninger. Ut fra dette ser jeg at resultatet ikke holder mål opp mot krav fra NRS 16 Årsberetning. Her er det viktig å ta hensyn til type informasjon det kreves opplysninger om. Ingen av selskapene vil beskrive usikkerheter som bidrar med negative konsekvenser senere.

Revisor fremholder at det er et vanskelig punkt å opplyse om på grunn av relativ sensitiv informasjon. Opplysning om total usikkerhet går ut på den totale vurdering av virksomheten. Den mye brukte setningen om regnskapet som viser rettviseende bilde kan brukes for små foretak som har veldig få interessenter, men mellomstore og store foretak må utdype det. Denne setningen har egentlig ikke noe med dette punktet å gjøre, total vurdering er ofte beskrevet blant selskapets utsikter for neste år og avsnitt for fortsatt drift. I dette punktet er det en forutsetning om usikkerhet, hvis selskapet ikke har noen usikkerhet, så skriver de heller ingenting. Vurdering av total usikkerhet er ofte implisitt i punkt 1, og det er vanskelig å skille den ut.

4.3 Kommentere omsetning

Kommentarer til omsetning er en enkel opplysning som kan gi brukere forståelse av finansiell situasjon i selskapet. Brukere er interessert i endringer i markedet og andre ekstraordinære

forhold som kan påvirke selskapets omsetning og dermed påvirke på resultat og avkastning på investeringer. Kommentarer til årets omsetning kan hjelpe brukere med vurdering av virksomhetens situasjon i markedet og peke mot fremtidig utvikling. Hvitfiskindustrien har hatt et vanskelig år i 2009, de fleste av selskapene har hatt dårlig omsetning og markedet var fremdeles preget av finanskrisen fra 2008. Dette skaper et ekstraordinært behov for kommentarer til omsetning som selskapene har hatt i 2009, sammen med deres analyse av markedssituasjon og en prognose for fremtidig utvikling. Situasjonen har endret seg i positiv retning i 2010, dette skapte behov for positive kommentarer til omsetning som kunne peke mot økning i fremtiden.

Figur 15. Opplysning om omsetning.

Undersøkelsen var gjennomført ved bruk av forenklet skala på dette området. For å få 1 poeng måtte selskapet bare oppgi årets omsetningstall. Det er en veldig mild vurdering fra min side fordi at dette en ren gjengivelse av informasjon fra årsregnskapet.

Ut fra figur 15 ser vi at resultatene fra undersøkelsen er helt like for begge årene. Halvparten av selskapene har fått null poeng, de har ingen opplysninger om omsetning i sin årsberetning. Det er 5 av 20 selskaper som har fått 1 poeng. De har oppgitt årets omsetningstall uten noen forklaring til disse. Se utklipp av årsberetning til selskap nummer 7 nedenfor.

Selskapet hadde i 2010 en omsetning på kr.1.212.104.138 og sammenlignet med kr.1.051.271.776. i 2009

Figur 16. Ordrett kopi av utklipp av årsberetning til selskap nr. 7 fra 2010.

Etter vurdering av årsberetningene som har fått 1 poeng har jeg kommet frem til at disse selskapene har oppgitt lik informasjon begge årene: årets omsetning blir sammenlignet med fjorårets og noen ganger blir økning eller nedgang beregnet i prosent. Ingen ekstraordinære opplysninger har blitt oppgitt i årsberetninger for 2009, selv om behovet var stort. I 2010 når situasjon har endret seg i positiv retning har selskapene heller ikke oppgitt noen positive kommentarer til årets omsetning.

Ut fra figur 15 ser vi at det er 5 av 20 selskapene som har fått 2 poeng. Deres årsberetning inneholder årets og fjor årets omsetning, sammenligning av disse og forklaring av økning eller nedgang. I utklippet nedenfor kan vi se et godt eksempel på hvordan opplysninger om omsetning skal beskrives for å oppfylle kravene til NRS 16 Årsberetning.

Omsetningen i 2009 viser en nedgang på knapt kr.63.000.000,-. Dette er en følge av finanskrisen og prisfallet på hvitfisk, samt det store fallet i etterspørsel etter saltfisk. En valgte da bevisst, så langt som mulig, å redusere aktiviteten på dette området. Likevel tilstrebet en seg på å ta vare på sine etablerte kunder i markedet.

Figur 17. Ordrett kopi av utklipp av årsberetning til selskap nr. 6 fra 2009.

Totale resultater av undersøkelsen viser at kommentarer til omsetning er et av punktene som har fått like opplysninger i begge årene. Det er 25 % som har fått 2 poeng, de har oppgitt årets og fjorårets omsetningstall sammen med en beskrivelse av økning eller nedgang fra i fjor. Det er også 25 % som har fått 1 poeng, de har oppgitt årets og fjorårets omsetning. Til sammen er det 50 % av selskapene som har kommentert omsetning, mens de andre 50 % har ingen informasjon av dette i sin årsberetning, og har dermed fått 0 poeng. Ut fra disse vurderinger er det enkelt å se at det er 75 % av selskapene som ikke holder opp mål mot kravene fra NRS 16 Årsberetning.

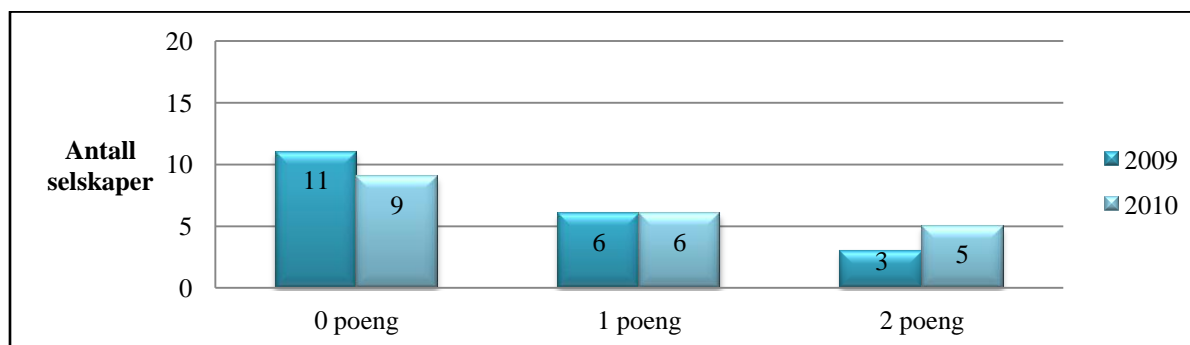
Revisor fremholder at det er mange selskaper som kommenterer omsetning. Men det er avhengig av hvor nødvendig det er å kommentere omsetning når brukere kan se tallene i årsregnskapet. Selskapene bør kommentere endringer, men hvis omsetning er stabil så har selskapene ingen grunn til å kommentere den. I dette tilfellet bør omsetning kommenteres sammen med endringer i produksjon og markedet i årene 2009 og 2010.

4.4 Viktige endringer

I følge NRS 16 Årsberetning skal årsberetning primært fokusere på den samlede virksomheten og relevante områder for å forstå den samlede resultat. For å forstå den er det viktig å trekke inn viktige endringer i eksterne og interne forhold som påvirker på selskapet. Slike endringer innebærer endringer i markedsforhold, nye produkter og tjenester, markedsandeler, markedsposisjoner, salgsmengde, marginer, valutakurs og relevante prisforhold. Disse endringer er samlet i et viktig punkt som kan forklare situasjon i selskapet, forklare årets resultat eller andre variasjoner fra forrige år. Opplysninger i dette punktet skal fokusere på samlede resultat i hele selskapet, dette innebærer opplysninger om alle endringer som kan ha noen betydning for eventuelle datterselskaper. Endringer er noe som skjer hvert

år, om ikke internt i selskapet så i eksterne omgivelser rundt den. Hvitfiskindustrien har gått gjennom dramatiske endringer fra finanskrisen i 2008. Bransjeresultatet i 2009 var lavt, med en økning i 2010. Slike endringer er akkurat det dette punktet krever opplysninger om. Kommentarer om situasjon i markedet er nødvendige for at brukere skal kunne forstå årsaken for lav resultat i 2009 og en forbedring i 2010.

Ved gjennomføring av undersøkelsen har jeg gått gjennom hele årsberetningen og foretatt en mild vurdering av opplysninger selskapene har oppgitt om noen av disse viktige endringene. Det har vært vanskelig å vurdere dette punktet da det er mange forhold som kan ha påvirkning på selskapet. Opplysninger i årsberetningene er sammenlignet gjentatte ganger for å komme frem til endelig resultat.

Figur 18. Opplysning om viktige endringer.

Ut fra resultatene i figur 18 ser vi at det er 11 av 20 selskapene i 2009 og 9 av 20 i 2010 som har fått null poeng. De har ingen opplysninger om viktige endringer. Det er 6 av 20 selskapene i 2009 og 2010 som har fått 1 poeng. Disse selskapene har listet opp viktige endringer som selskapet står ovenfor i generell form uten utdypning av disse. Se utklipp av årsberetning til selskap nummer 12 nedenfor.

Det er i slutten av 2010 og begynnelsen av 2012 gjennomført viktige tiltak for å sikre lønnsom drift, herunder forbedret rutiner for innkjøp, produksjon og logistikk samt første fase av et investeringsprosjekt for omlegging til landstrøm.

Videre er det besluttet fusjon med søsterselskapet som gjennomføres fra 2011. Styret mener at disse forhold vil bidra positivt til en mer effektiv og lønnsom produksjon i selskapet. Det er god tilgang på råstoff til fornuftige og forutsigbare priser. Etterspørsel fra markedet er også god.

Figur 19. Ordrett kopi av utklipp av årsberetning til selskap nr. 12 fra 2010.

Utklipp ovenfor er et eksempel på overfladisk informasjon om viktige endringer som selskapet står over. Slike opplysninger har fått 1 poeng i min vurdering.

Det er 3 av 20 selskapene i 2009 og 5 av 20 i 2010 som har fått to poeng. Disse selskapene har gitt en beskrivelse av slike forhold og forklart virkningen av disse på selskapets situasjon.

Deres årsberetning inneholdt en lang beskrivelse av disse endringer og deres påvirkninger. Se utklipp av årsberetning til selskap nummer 18 nedenfor.

Utviklingen i markedet i 2010 må kunne betegnes vesentlig mindre usikker enn det som var tilfelle for 2009. Usikkerheten relatert til uroen i de globale finansielle markedene er avtalt. Sentralbanken i Europa hevet renten primo april, noe som styret mener å underbygge for større stabilitet og vekst i eurosonen, herunder også mindre utslag og svingninger i valuta markedet. Selskapet har i sine budsjetter for 2011 justert inn en vekst i omsetningen på 15 %, hvorav 10 % vekst på eksportmarkedet og 5 % økt omsetning innenlands i forhold til 2010. Selskapet hadde et varelager på 8,8 mill ved årsskiftet 2010/2011. Inngåtte terminkontrakter i 2010 er innenfor de rammer for valutasikring som er fastsatt i selskapets styret. Fisket så langt i 2011 har vært godt, noe som bygger opp under de forventninger styret har til økt omsetning for 2011. Selskapet er tilfreds med den respons markedet har gitt på sitt nye ferdigprodukt. Selskapet vil i perioden frem til utløpet av 2012 arbeide med å gjøre markedet mer oppmerksom på ferdigproduktet gjennom egne og nye distribusjonsnettverk.

Selskapets ledelse har inngått terminkontrakter som går over nyttårsskiftet. Inngåtte kontrakter er innenfor de rammer for valutasikring som er fastsatt i selskapets styret. Isolert sett ville svekkelsen av kronen kunne ledet til økt eksport, men den generelle finansielle stagnasjon og tilbakegang i verdensøkonomien og særlig i Italia som pt. utgjør selskapets viktigste handelspart tilsier at den markante kronesvekkelsen ikke vil ha særlig effekt på etterspørsel og omsetning i markedet.

Figur 20. Ordrett kopi av utklipp av årsberetning til selskap nr. 18 fra 2010.

Ovenfor kan vi se en grundig beskrivelse av forskjellige endringer og tiltak som selskapet har gjennomført. Dette er et eksempel på en god beskrivelse av viktige endringer som samsvarer med kravene fra NRS 16 Årsberetning.

Totalt resultat av undersøkelsen vi ser at opplysninger i dette punktet har fått en forbedret resultat i 2010. Beskrivelsen av viktige endringer i eksterne og interne forhold i 2009 er det 15 % av selskapene som har fått 2 poeng, de har beskrevet noen av viktige endringer i markedsforhold, nye varer og tjenester, markedsandeler, bransjeforhold, salgsmengde og lignende. Dette tallet har økt til 25 % i 2010. Det er 30 % av selskapene som har fått 1 poeng i undersøkelsen. De nevner viktige endringer i ulike forhold ned noen få stikkord uten beskrivelse i 2009 og 2010. Resterende 55 % av selskapene i 2009 og 45 % i 2010 har ingen opplysninger om viktige endringer i det hele tatt. Til sammen er det 45 % av selskapene i 2009 og 55 % i 2010 som har gitt opplysninger om disse forhold. Mens resterende selskaper ikke nevner dette i sin årsberetning, disse resultater holder ikke mål opp mot kravene fra NRS 16 Årsberetning.

Revisor fremholder at det er et viktig punkt med varierende opplysninger i årsberetningene. Punktet henger sammen med kommentarer til omsetning. Her er det viktig å se på helheten i virksomheten. Endringer henger ofte sammen så her må alle forhold tas med.

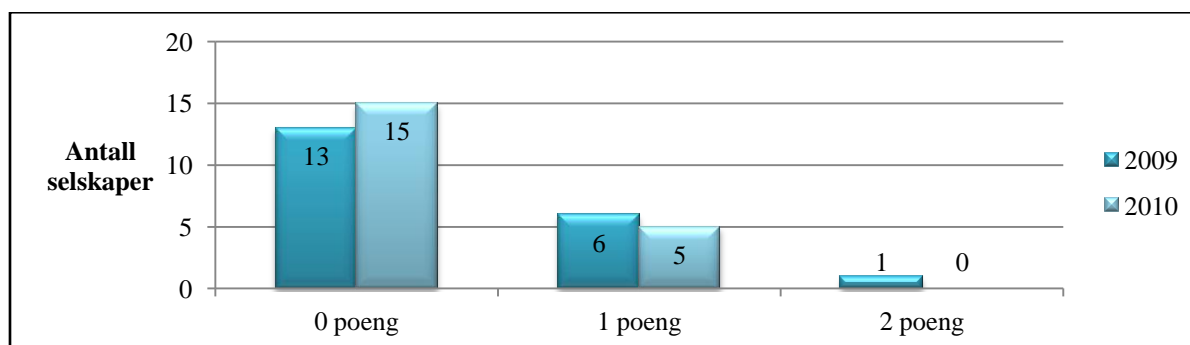
Opplysningsgraden avhenger av hvor mye informasjon selskapene vil gi, de er ofte

tilbakeholdne på grunn av sensitiv informasjon. Interne forhold er veldig sensitiv informasjon, så det er lettere for selskapet å informere om eksterne endringer i årsberetning.

4.5 Vurdering av relevante finansielle forholdstall

Opplysning om vurdering av relevante finansielle forholdstall innebærer en beregning av noen nøkkeltall i løpet av de siste 2-5 år for å se på finansiell utvikling i virksomheten. NRS 16 Årsberetning nevner rentedekningsgrad og egenkapitalandel som eksempler på nøkkeltall. Beregning av finansielle nøkkeltall er en nødvendig del av analyse med bruk av resultatindikatorer, som har vært nødvendige for å se utvikling i hvitfiskindustrien siden finanskrisen i 2008. I årene etter finanskrisen har mange av selskapene fått redusert egenkapital, beregning av slike nøkkeltall over flere år ville vise historikk og prognose over fremtidig utvikling. På grunn av slik utvikling i markedet bør flere selskaper gjennomføre slik analyse i sine årsberetninger. Resultater fra undersøkelsen er oppsummert i figur nedenfor.

Figur 21. Opplysning om finansielle forholdstall.

Ut fra figur 21 ser vi at det er 13 av 20 selskaper i 2009 og 15 av 20 i 2010 som har fått null poeng. De har ikke beregnet noen finansielle forholdstall. Det er 6 av 20 selskaper i 2009 og 5 av 20 i 2010 som har fått 1 poeng. De har oppgitt noen få nøkkeltall fra de siste to år, oftest innebar dette beregning av egenkapital i prosent av total kapital. Se eksemplet på dette i utklipp av årsberetning til selskap nummer 7 nedenfor.

Selskapets kortsiktige gjeld utgjorde pr 31.12.09 kr. 139.768.309,- av en totalt gjeld på kr. 243.311.787,-. Den kortsiktige gjelden utgjør dermed 57,4 % av samlet gjeld i selskapet, sammenlignet med 65,4 % pr. 31.12.08. Selskapets finansielle stilling er god.

Selskapets total kapital pr 31.12.2009 var kr. 399.443.430,- sammenlignet med kr. 459.338.327,- foregående år.

Egenkapitalandelen pr 31.12.09 var 39,1 %, sammenlignet med 29,9 % pr 31.12.08.

Figur 22. Ordrett kopi av utklipp av årsberetning til selskap nr. 7 fra 2009.

Min vurdering på dette området har vært mild, selskapet som har fått to poeng i dette punktet har kun marginalt bedre opplysninger enn de som har fått 1 poeng. Det er kun et av selskapene som har fått to poeng, deres opplysninger samsvarer med utklippet ovenfor med tillegg av beregning av fri egenkapital. I følge revisorens praksis er det få av selskapene som har forståelse for beregning av finansielle forholdstall, og nesten ingen som faktisk gjør dette. Slike opplysninger blir ofte beskrevet i årsberetning for hele konsernet, fremfor for hvert enkel selskap.

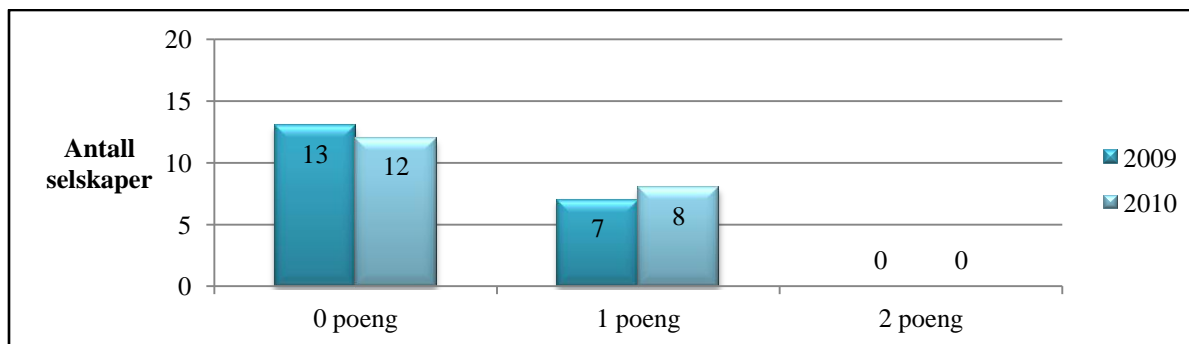
Vurdering av finansielle forholdstall er et av punktene med lavest antall 2-poeng. I 2009 er det ett av selskapene som har fått 2 poeng, den har gjennomført analysen med en beregning av finansielle forholdstall og beskrivelse av utvikling til disse, dette tilsvarer 5 %. I 2010 har dette tallet blitt redusert til null. Det er 30 % av selskaper i 2009 og 25 % i 2010 som har fått 1 poeng. De har beregnet noen nøkkeltall fra de siste årene uten forklaring. Resterende 65 % av selskaper i 2009 og 75 % i 2010 har ikke gjennomført analyse med beregning av finansielle forholdstall. Dette resultatet holder ikke mål i henhold til kravene fra NRS 16 Årsberetning.

Revisor fremholder at det er ofte en overordnet opplysning av egenkapital. Selskapene har lite forståelse om det for å skrive om dette i årsberetning. De kan ikke oppgi intern informasjon på grunn av konkurrenter, men det oppgis vanligvis flere finansielle forholdstall i konsernregnskapene. Brukere kan også regne ut noen nøkkeltall selv ut fra opplysninger i årsregnskapet.

4.6 Gjennomgåelse av likviditetssituasjon

Likviditetssituasjon i selskapet har stort betydning for regnskapsbrukere, derfor legger NRS 16 Årsberetning vekt på en gjennomgang av likviditetssituasjon på balansedagen.

Gjennomgang av likviditetssituasjon tolkes som en vurdering av likviditeten i selskapet. En slik gjennomgang skal gjøres årlig, og er spesielt viktig i årene med endringer i markedet og lav resultat. Slik vurdering kan foretas på en grundig måte ved gjennomføring av likviditetsanalyse med beregning av nøkkeltall som likviditetsgrad, omløpshastighet på varelager og lagertid i antall dager. Likviditet er viktig i år med dårlig resultater og sesongvariasjoner spiller da en spesielt stor rolle, derfor er det viktig å foreta en vurdering av kortsiktig gjeld og kommentere eventuelle sesongvariasjoner. Resultater fra undersøkelse er oppsummert i figur nedenfor.

Figur 23. Opplysning om likviditetssituasjon.

Ved gjennomføring av undersøkelsen har jeg vært mild i min vurdering av årsberetninger. Det er 13 av 20 selskaper i 2009 og 12 av 20 i 2010 som har fått null poeng. De har ingen opplysninger om likviditetssituasjon. Vurdering av selskapene som hadde noen opplysninger har vært utfordrende. Det er 7 av 20 selskaper i 2009 og 8 av 20 i 2010 som har beskrevet likviditetssituasjon med en enkel setning. Mange av selskapene sammenfatter en likviditetssetning med andre opplysninger, slike selskaper har fått 1 poeng. Se utklipp av årsberetning til selskapet nummer 12 nedenfor.

Likviditetsrisiko

Selskapet har gunstig konsernkontokredittavtale som sikrer tilstrekkelig tilgang på likviditet i perioder med store råvarekjøp, og styret mener at selskapets likviditetssituasjon er tilfredsstillende.

Figur 24. Ordrett kopi av utklipp av årsberetning til selskap nr. 12 fra 2009.

Selskapet ovenfor har beskrevet sin likviditetssituasjon sammen med vurdering av likviditetsrisiko. Dette gir god opplysning til brukere, men det forteller ikke så mye om situasjon i konsernet som helhet eller om hvor ofte selskapet bruker å foreta store råvareinnkjøp. Dette er en av de beste opplysningene som årsberetninger fra undersøkelsen inneholder, men etter min vurdering får den likevel kun 1 poeng. For å få 2 poeng må selskapet gjennomgå likviditetssituasjon i selskapet med vurdering av kortsiktig gjeld, beregning av enkelte nøkkeltall og kommentarer til nåværende situasjon. Ingen av undersøkte selskapene har gjort det.

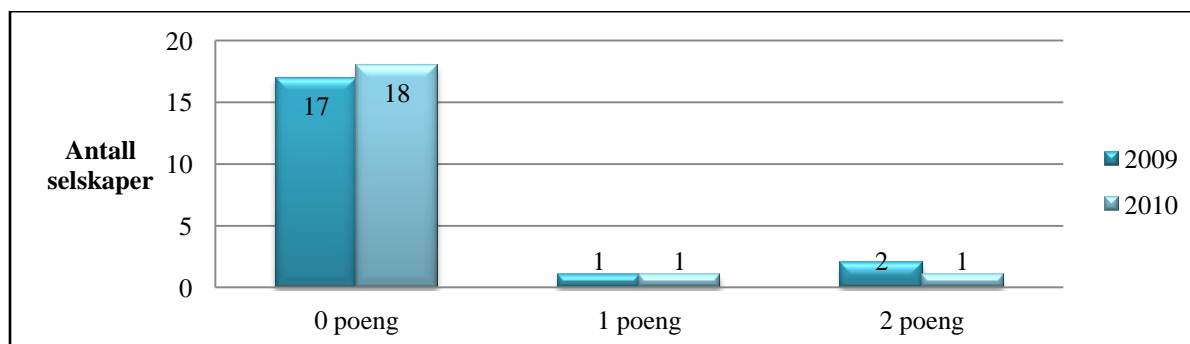
Totale resultater av undersøkelsen viser at ingen av selskapene har fått 2 poeng. Det betyr at ingen av selskapene har gått gjennom likviditetssituasjon i selskapet ved beregning av likviditetsgrad eller andre nøkkeltall og kommentert disse for å vise likviditetsstilling i selskapet i begge årene. Det er 35 % av selskapene i 2009 og 40 % i 2010 som har fått 1 poeng. De har kommentert likviditetssituasjon i selskapet med en generell beskrivelse, i de fleste tilfeller er det en setning om god likviditetssituasjon. Resterende 65 % i 2009 og 60 % i 2010 har ikke nevnt likviditetssituasjon i sin årsberetning. Disse resultatene holder ikke mål i

henhold til kravene fra NRS 16 Årsberetning, spesielt i årene med lav eller varierende omsetning.

Revisor fremholder at det er vanlig at selskaper som har problemer med likviditet ikke ønsker å gi opplysninger om dette, og at de som har god likviditet beskriver den som god i en setning. Likviditet er et viktig og sensitivt område som selskaper ønsker å holde for seg selv, og dermed er det ofte at likviditetssituasjon ikke blir utdypet slik som den kunne ha vært. På grunn av sensitivitet rundt informasjon om likviditet er det mulig at min vurdering på dette området har vært for streng, men dette kan ikke bekreftes uten videre forskning i andre bransjer.

4.7 Kommentere kontantstrømoppstilling

Kontantstrømoppstilling er en del av årsregnskapet, den gir en oversikt over selskapets likviditetsstrøm og likviditetsbeholdning. Kontantstrømoppstilling skal kommenteres i årsberetning under rettvise oversikt, med mindre det er allerede kommentert under et annet punkt i årsberetning jf. NRS 16 Årsberetning. Kommentarer til kontantstrømoppstillingen kan høre inn under punkter om gjennomgang av likviditetssituasjon, men det er ofte behov for flere kommentarer til kontantstrøm enn bare likviditet. I årene med dårlig resultat er det viktig å passe på likviditet og se hva kan vi gjøre for å kutte kostnader og øke inntekter som følgelig vil redusere utbetalinger og øke innbetalinger. Kommentarer til kontantstrømoppstilling innebærer vurdering av kontantstrømoppstilling og forklaring av eventuelt skille mellom forskjellige kontantstrømmer. I vurdering av årsberetninger er det ikke alltid lett å se hvilke opplysninger som hører til under hvilke punkter, så i min vurdering ser jeg gjennom hele årsberetning etter kommentarer til kontantstrømoppstilling. Resultater fra undersøkelsen er oppsummert i figur nedenfor.

Figur 25. Opplysning om kontantstrømoppstilling.

Ut fra resultatene fra figur 25 er det 17 av 20 selskaper i 2009 og 18 av 20 i 2010 som har fått null poeng. De har ingen kommentarer til kontantstrømoppstilling i sine årsberetninger. Det er ett av 20 selskaper i begge årene som har fått 1 poeng. Deres årsberetning har kort navngitt noen av forhold i kontantstrømoppstilling. Se utklipp av årsberetning til selskap nummer 7 nedenfor.

Samlet kontantstrøm fra operasjonelle aktiviteter i selskapet var positiv, med kr. 26.845.987,- mot tilsvarende kr. 171.372.848,- i 2009.

Figur 26. Ordrett kopi av utklipp av årsberetning til selskap nr. 7 fra 2010.

Slik opplysning gir ingen tilleggs opplysninger som brukere har nytte av. Det er en gjengivelse av tall fra årsregnskapet. Slike opplysninger får 1 poeng i min vurdering for å skille disse fra de som ikke har noen opplysninger om kontantstrøm i det hele tatt. Ut fra figur 25 ser vi at det er kun 2 av 20 selskapene har fått 2 poeng i 2009 og kun 1 av 20 i 2010. Deres årsberetning inneholder en beskrivelse av forhold og vurderer eventuelt skille mellom forskjellige kontantstrømmer. Se utklipp av årsberetning til selskap nummer 5 nedenfor. Det er en av de beste opplysninger om kontantstrømoppstilling i undersøkelsen.

Kontantstrømanalysen viser at det for selskapet ikke er vesentlige avvik mellom netto kontantstrøm fra operasjonell aktivitet og driftsinntektene. Analysen viser videre at selskapets investeringsaktivitet består av kjøp av varige driftsmidler fr MNOK 3,6 og aksjer for MNOK 1,5.

Figur 27. Ordrett kopi av utklipp av årsberetning til selskap nr. 5 fra 2009.

Totale resultater av undersøkelsen viser at det er veldig få av selskapene som har kommentert kontantstrømoppstilling i begge årene. Det 10 % av selskapene i 2009 og 5 % i 2010 som har fått 2 poeng. De opplyser om resultater av en kontantstrømanalyse. Det er 5 % av selskapene som har fått 1 poeng. De nevner forhold mellom kontantstrømmer i begge årene. Resterende 85 % av selskapene i 2009 og 90 % i 2010 har ingen opplysninger om kontantstrømoppstilling i årsberetningen. Resultatet kan karakteriseres som lavt, og holder videre ikke mål i henhold til kravene fra NRS 16 Årsberetning.

Revisor fremholder at det er en opplysning som ofte mangler i årsberetning. Styret i selskapene kjenner ofte ikke til at dette må kommenteres, heller ikke hva det er som skal kommenteres og hvorfor. Det er egentlig et enkelt punkt å opplyse om, det har ikke sensitiv informasjon og fokuserer på store tall. Opplysning om dette og noen andre punkter er avhengig av hvem som sitter i styret og skriver årsberetning.

4.8 Revisorenes praksis

Jeg har gjennomført dybdeintervju med to revisorer på forskjellige dager. Intervjuene med revisorene har gitt meg godt innblikk i deres praktisering og vurdering av innhold i årsberetninger. For notater fra hvert intervju, se vedlegg 8.

Revisorens praksis på dette området er konkret kontroll av årsberetninger ved bruk av sjekklister. Men det kan skje at det fokuseres mer på overskrifter til punktene enn på innholdet i disse punktene. Når revisor vurderer en årsberetning kan det være vanskelig å vurdere det enkelte krav fordi omtalen i årsberetningen er flettet sammen. Det er også mange av kravene som ligger implisitt i hverandre. Revisorene må ofte bruke skjønn for å vurdere om kravene til innhold i årsberetning er oppfylt, og for å se at alle opplysninger gir en rettvise oversikt.

Det er ofte en "kamp" om hva selskapene må skrive og hva de vil skrive, mange av dem vil skrive minst mulig av hensyn til konkurrentene. Omtale av usikre forhold er i disfavør til selskapet, så selskapene vil ikke opplyse om dette. I praksis må ofte opplysninger i årsberetning forbedres, dette skjer via en dialog med klienten. Det er mange klienter som sender inn sin årsberetning til revisjon før den er signert, slik at revisor kan gi sine kommentarer. Noen av klientene etterspør en grundig tilbakemelding på innholdet.

4.9 Revisorenes evaluering av min bedømmelse av årsberetningene

Revisorenes vurdering av utvalgte årsberetninger samsvarer med min vurdering på de fleste områder. Den første revisoren har fått se på årsberetningen til en av sine klienter og min vurdering av den. Formålet med dette var å teste min vurdering av innhold i en årsberetning. Revisoren mener at mangler i opplysninger skyldes at disse 7 punktene er innvevd i hverandre. Derfor mener revisoren at det er vanskelig å gjennomføre en vurdering av innholdet i årsberetning etter syv punkter når de er flettet inn i hverandre i teksten. Mange av punktene ligger implisitt i hverandre, og ett avsnitt i årsberetning kan inneholde beskrivelse som dekker mange av punktene samtidig. Vurdering om dette er nok for å følge lovens krav eller ikke er avhengig av skjønn.

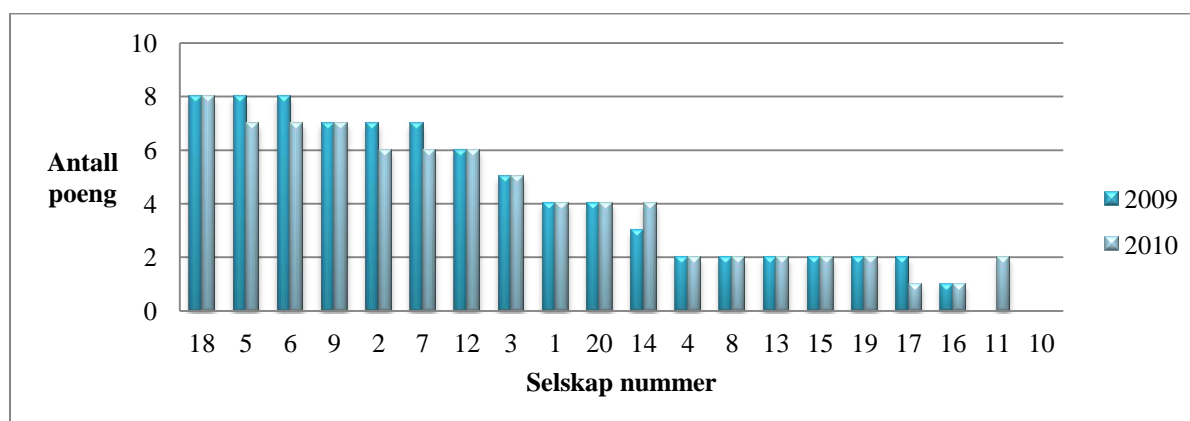
Den andre revisoren har fått se på en årsberetning til et selskap som har fått null poeng i min vurdering. Revisoren har kommentert hvert avsnitt i årsberetningen. I avsnitt om fortsatt drift bruker de ordet "tilfredsstillende" som sier ingenting. Revisoren fikk en følelse at dette

selskapet sliter siden de bruker intetsigende setninger. Avsnitt til finansiell informasjon inneholder bare overskrift, ikke noen informasjon under. Revisoren mener at denne årsberetningen er meget tynn i forhold til størrelsen på selskapet.

Gjennomgangen med revisorene viser at de stort sett er enige i mine bedømmelser. Dette indikerer at jeg har vært objektive i mine vurderinger.

4.10 Sammenligning av samlede resultater fra sekundærdata

Ved gjennomgang av årsberetningen til selskapene har jeg merket at disse er veldig lik fra år til år. De fleste årsberetningene har samme tekst med endring av fjorårets tall med årets tall. Andre opplysningene blir ikke forandret med mindre det er gjort store endringer i konsernet eller selskapets struktur.

Figur 28. Samlet poengsum for hver bedrift i 2009 og 2010.

Figuren ovenfor viser samlede poeng som hvert av selskapene har fått. Det er stor spredning blant bedriftene. Ved utregning av samlede forskjeller i prosent viser det seg at i fem tilfeller har årsberetninger fra 2009 gitt flere opplysninger enn årsberetning fra 2010, dette tilsvarer 25 %. I to tilfeller har 2010 inneholdt flere opplysninger enn 2009, dette tilsvarer 10 %. Og i 13 av 20 tilfeller har totale poeng for oppgitte opplysninger forblitt uendret, dette tilsvarer 65 %. Ut av dette ser vi at det er kun 10 % som har økt opplysningsgrad fra 2009 til 2010, mens 25 % har redusert den. Det er 65 % som har samme opplysningsgrad i 2009 og 2010.

Ved analyse av totale resultater fra året 2009 ser vi at den høyeste opplysningsgrad i 2009 er på 57 % av mulige 14 poeng, den laveste ligger på null poeng. Ved beregning av gjennomsnitt kan vi se at opplysningsgrad ligger på 28,6 % av det som skal være i følge NRS 16 Årsberetning. Totale resultater fra 2010 viser at den høyeste opplysningsgrad er også på 57 %

av mulige 14 poeng, den laveste ligger på null poeng. Ved beregning av gjennomsnitt kan vi se at opplysningsgrad ligger på 27,9 %, det er en liten nedgang fra 2009. Men det er veldig liten forskjell, og gjennomsnittlig opplysningsgrad hos selskapene ligger fortsatt under 30 % av det som det skal være i følge NRS 16 Årsberetning.

4.11 Mulige sammenhenger

I oppsummeringen ovenfor ser vi at årsberetningene har lav opplysningsgrad, på under 30 % av den de skal ha i følge NRS 16 Årsberetning. Videre vil jeg se på mulige sammenhenger mellom den totale opplysningsgrad fra 2009 og 2010 fordelt på andre kriterier. Se vedlegg 5 for fullstendig analyse av sammenhenger med disse kriterier. Det er noen faktorer jeg skal se etter sammenheng med: NACE-bransje, geografisk, omsetning i 2010, eiendeler, antall ansatte og revisor. I min søk etter mulige sammenhenger for variasjon tar jeg hensyn til at disse er ikke statistiske resultater som kommer fra min undersøkelse. Dette er kun et forsøk som baserer seg på tilgjengelig data som jeg har samlet inn om disse 20 selskapene. Nedenfor skal jeg oppsummere mulige sammenhenger, for vurdering av hvert punkt med figurer se vedlegg 5.

NACE-bransje

Alle av selskapene ovenfor er innfor hvitfiskindustrien og NACE-bransjer 10.201, 10.202 og 10.209. Jeg skal se om det er sammenheng mellom bransjetype og antall samlede poeng årsberetning har fått i undersøkelsen. Ut fra figur i vedlegg 5 kan vi se at det er store variasjoner i opplysningsgrad innfor hver bransje, så her klarer ikke jeg å se noen sammenheng mellom disse.

Geografisk

Alle selskapene i undersøkelsen har forretningssted i Norge. Jeg se om det er sammenheng mellom geografisk plassering og antall samlede poeng årsberetning har fått. Geografisk fordeling ble gjennomført etter postnummer, Møre og Romsdal er 6000 til 6600, Nordland og Troms er 7900 til 9400 og Finnmark er 9500 til 9900. Ut fra figur i vedlegg 5 kan vi se at hvert fylke har selskaper med total antall poeng inntil 8. Ved beregning av gjennomsnittlig antall poeng så har Møre og Romsdal fått 2,9 i 2009 og 3 i 2010. Nordland og Troms har fått 5,2 og 5, og Finnmark har fått 5 og 4,6 i henholdsvis 2009 og 2010. Halvparten av alle selskapene befinner seg i Møre og Romsdal, dette inkluderer 6 selskaper som totalt har fått

inntil 2 poeng. Ut i fra dette ser det ut som at de fleste av selskapene i hvitfiskindustrien i Nord-Norge har flere opplysninger i sine årsberetninger enn selskapene sørpå.

Omsetning

I følge rskl. §3-3a, 2.ledd skal rettvise oversikt i årsberetning være en balansert og fyllestgjørende analyse av utviklingen og resultatet av den regnskapspliktiges virksomhet og av dens stilling, **hensyntatt virksomhetens størrelse og kompleksitet**. Selskapene fra populasjon har varierende omsetning (se tabell 34) så her skal jeg se etter sammenheng mellom virksomhetens størrelse og antall poeng de har fått i undersøkelsen.

Omsetning fra 2010 ble sortert etter tre kategorier, under 100 millioner, mellom 100 og 500, og over 500 millioner. Etter slik fordeling kan vi se i figuren i vedlegg 5 at det er ingen klar sammenheng mellom omsetningstall og opplysningsgrad i årsberetningene. Selv om vi forventer høyere opplysningsgrad i årsberetning til selskaper med større omsetning. Samme forventninger har vi til sammenheng med eiendeler og antall ansatte.

Eiendeler

Balansesum for eiendeler fra 2010 ble sortert i to kategorier, over 100 og under 100 millioner kroner. Etter slik fordeling kan vi se i figuren i vedlegg 5 at det er ingen sammenheng mellom balansesum og opplysningsgrad.

Antall ansatte

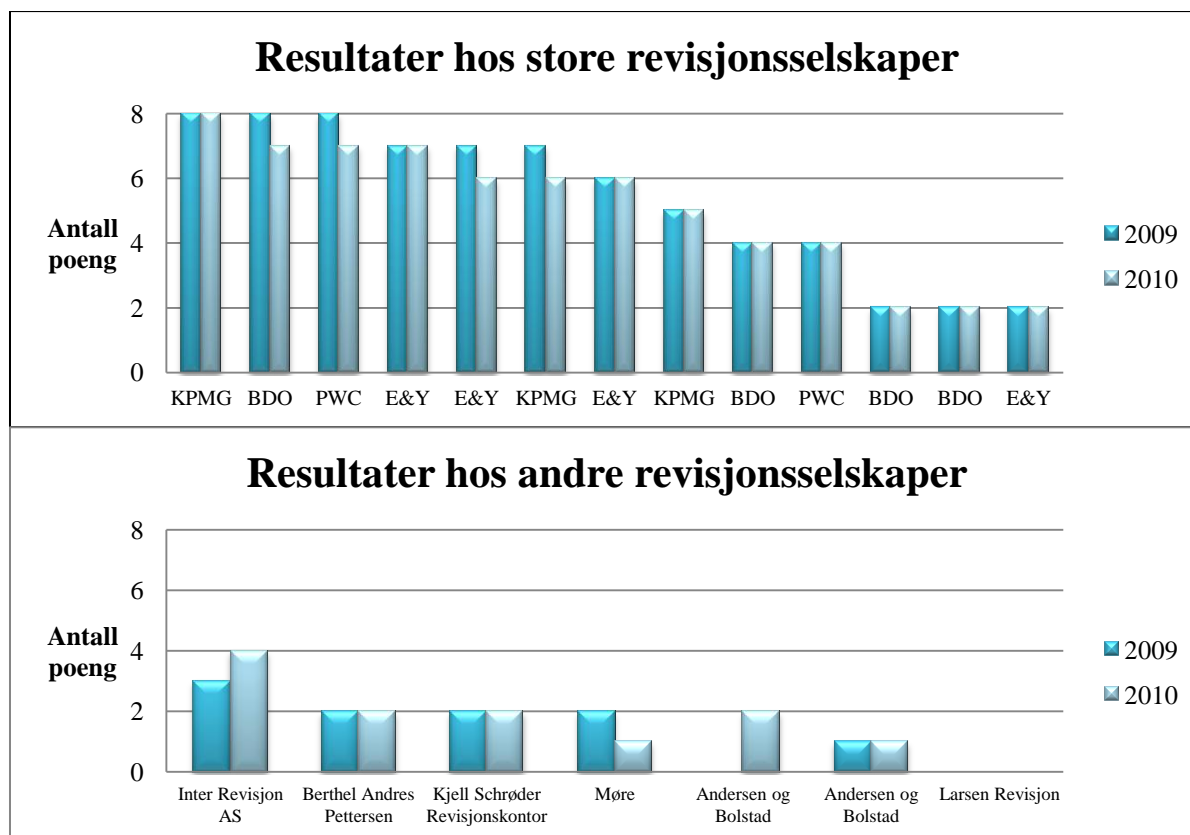
Antall ansatte for året 2010 ble sortert etter to kategorier, over og under 50 ansatte. Etter slik fordeling kan vi se i figuren i vedlegg 5 at det er ingen klar sammenheng mellom balansesum og opplysningsgrad.

Videre skal jeg se på sammenheng mellom opplysningsgrad av årsberetning og revisjonsselskapet som har revidert den. Revisor skal godkjenne årsregnskapet og årsberetning, revisjonsberetning skal tilføre regnskapet tillit og pålitelighet. Derfor skal jeg se om noen av disse sammenhenger indikerer noen tendenser.

Revisor

I undersøkelsen har jeg notert navnet på revisjonsfirma som har avgitt siste revisjonsberetningen til selskapene. Jeg har sortert dem etter de største i en figur og tatt andre firma i en annen figur. I figuren nedenfor kan vi se 20 selskaper fordelt på store og andre revisjonsselskaper. Det er 13 selskaper som er kunde hos store revisjonsselskaper som BDO, E&Y, KPMG og PWC. Under hvert av selskapene står hvilket revisjonsfirma som har revidert

deres årsberetning for året 2010. Selskapene er sortert i synkende rekkefølge, så selskapene med beste resultater fra undersøkelsen står først.

Figur 29. Samlet poengsum for hver bedrift sortert etter revisjonsselskaper.

Alle selskapene som blir fulgt opp av store revisjonsfirmaer har fått 2 poeng eller over, mens de som blir fulgt opp av andre revisorer har fått fra 0 til 4 poeng. Ved beregning av gjennomsnittlig antall poeng for selskapene i hver av de store revisjonsfirma kan vi se at E&Y ligger på 5,4, KPMG på 6,5, PWC på 5,7 og BDO på 3,9. Det er kun et selskap som har byttet revisjonsfirma fra PWC i 2009 til Møre i 2010, ut fra figuren under kan vi se at opplysningsgrad var større i 2009 enn 2010. Ut i fra sammenheng i figuren ovenfor følger det at årsberetningene til selskapene som blir fulgt opp av de store revisjonsfirmaene har høyere opplysningsgrad. Her er det viktig å ta hensyn til strategisk avgrenset populasjon, disse resultatene kan være annerledes ved et annet utvalg og bransje.

Ut fra sammenhengen ovenfor har jeg spurt revisorene om deres arbeidsmåte. Revisorene sa at de har streng intern kvalitetskontroll med strenge interne rutiner, bruker sjekklister og diskuterer med kundene hva som skal opplyses om i årsberetning. Det at de fikk bedre resultat kan skyldes klientene som velger dem, slik at seriøse selskaper velger de store revisjonsfirmaene som kan gi dem bedre oppfølging enn små.

5 Oppsummering og konklusjon

Hensikten med dette kapitlet er å oppsummere studiens funn og komme frem til en konklusjon som baserer seg på sammenligning av empiri mot teori.

Hovedmålet med studien er undersøkelse av regnskapspraksis vedrørende rettvise oversikt i årsberetning. Studiens problemstilling er:

”Hvordan blir kravene om rettvise oversikt i årsberetning praktisert i utvalgte selskaper i Norge?”

I denne studien undersøker jeg praktisering av rettvise oversikt i årsberetning. Lovkravet om rettvise oversikt i årsberetning fremgår av rskl.§ 3-3, 2.-4.ledd. Innhold i rettvise oversikt er beskrevet under punkt 2.5 i NRS 16 Årsberetning. Undersøkelsen ble gjennomført på årsberetninger til 20 selskaper i hvitfiskindustrien for årene 2009 og 2010. For undersøkelsen ble det utarbeidet en sjekkliste med 7 punkter og vurderingsskala på 0-1-2 poeng. Funn fra undersøkelsen skapte grunnlag for innhenting av primærdata for å triangulere resultatene. Primærdata ble hentet inn ved kvalitativ intervju av to revisorer. Videre konklusjoner er basert på resultater fra den gjennomførte undersøkelsen.

5.1 Studiens resultater

Det er meget ulik praktisering av opplysninger i årsberetning, noen har veldig få opplysninger og noen veldig gode opplysninger. Studiens resultater viser at ingen av selskapene har klart å oppfylle alle kravene til rettvise oversikt ved å få 14 poeng. I følge undersøkelsen er det mange mangelfulle opplysninger om rettvise oversikt i årsberetningene til de 20 undersøkte selskaper i hvitfiskindustrien. Undersøkelsen viser at de beste av årsberetningene som ble vurdert på 7 punkter innen rettvise oversikt har 8 poeng av totalt mulige 14. Det er kun 57 % av det som skal være i følge NRS 16 Årsberetning. Ut fra en helhetlig vurdering av alle data ser det ut som mange av selskapene ikke legger vekt på utarbeidelse av årsberetninger. Selv i årene med store markedsendringer har de fleste av årsberetninger vært helt like for 2009 og 2010. I søk etter mulige sammenheng ut fra tilgjengelig data viser det seg at selskapene som er klienter til de store revisjonsselskapene har høyere opplysningsgrad

enn de små. Revisorene har kommentert dette som et mulig resultat av klientens ønske om å fremstå pålitelig for sine brukere og strenge interne rutiner i de store revisjonsfirmaene.

5.2 Konklusjon

Ut fra oppsummering ovenfor kan jeg svare på problemstilling.

Kravene om rettvise oversikt i årsberetning blir praktisert i utvalgte selskaper i Norge på en mangelfull måte. Studiens resultater bekrefter Huneide sin påstand om praktisering.

”De færreste foretak, antakelig med unntak av de fleste børsnoterte foretak og enkelte andre, oppfyller kravene i regnskapsstandarden hvis en inkluderer de punktene der regnskapsstandarden bruker ”bør”. Det gjelder spesielt punktene om ”en rettvise oversikt over utviklingen og resultatet av den regnskapspliktiges virksomhet og av dens stilling” og ”en redegjørelse som gir grunnlag for å vurdere den framtidige utviklingen”. ”(Huneide, 2011, s. 687)

Hver av de valgte syv punkter som har blitt vurdert er obligatoriske. Det vil si at de er beskrevet i NRS 16 Årsberetning som ”skal” krav, som igjen betyr at alle disse punkter må være tilstede. Mange av disse punktene er en utdypning av kravene til innhold i årsberetning i rskl. § 3-3a (2.-4.ledd) og de fleste av dem kommer under kravet til analyse av utvikling og resultat av virksomhetens stilling. Dermed skal alle disse punktene være tilstede i hver årsberetning i følge rskl. § 3-3a, 2.-4.ledd og NRS 16 Årsberetning.

Ut fra en helhetlig vurdering av alle data kan det se ut som at mange av selskapene ikke legger vekt på utarbeid av årsberetning. Praksis på dette området må forbedres, brukere har behov for mer informasjon enn det som fremgår av de fleste årsberetningene til de undersøkte selskapene i hvitfiskindustrien.

I følge revisorene er kvaliteten på årsberetning avhengig av hvem som skriver den. Mange av selskapene har ikke forståelse for regelverk rundt årsberetning. Ut fra resultater av undersøkelsen ser vi at godt forklarte punkter i NRS 16 Årsberetning, som opplysning om sentrale risiko, omsetning og viktige endringer, får flest antall av 2 poeng. Mens resterende punkter som trenger økonomiske vurderinger og beregninger får nesten ingen 2 poeng. Det er en klar sammenheng mellom vanskelighetsgrad av punktene og kvalitet av opplysninger i disse. Revisorene bekrefter at kvaliteten på årsberetning blir betydelig bedre hvis det er en

faglig utdannet person i styret, for eksempel en advokat som skriver årsberetning. For å forbedre praksis må styret som skriver årsberetning øke sin kunnskap om innhold i lovens krav og NRS 16 Årsberetning. Lovens beskrivelse av innhold i årsberetning bruker mange begreper som kan være vanskelig å forstå for personer uten økonomisk utdanning. For at hvert styre skal kunne skrive en fullstendig årsberetning som tilfredsstiller lovens krav må de få forståelse for formål med årsberetning og hva den skal inneholde. Det finnes lite litteratur om årsberetning, så her er det et klart behov for grunnleggende lærebok som tar for seg alle kravene fra loven og NRS 16 Årsberetning.

Ut fra intervju med revisorer har det kommet frem at noen av punktene glir over i hverandre i årsberetningen. Min vurdering har fokusert på helheten av de utvalgte punktene, jeg har sett etter informasjon om disse gjennom hele årsberetning. I følge revisor så er det vanlig at opplysninger i årsberetning varierer ut i fra hvor mye informasjon selskapene ønsker å oppgi. Revisorene vurderer årsberetning ved bruk av sjekklister, men det kan hende at innhold under disse punktene ikke blir analysert like grundig. For å hjelpe selskapene med utarbeidelse av en god og fullstendig årsberetning bør standardene om årsberetning (NRS 8 og 16) inneholde en mal. En slik mal bør beskrive hva som skal kommenteres under hvert punkt som skal være med, jf. revisorens sjekkliste. Dette vil lette revisorens arbeid og kan være til hjelp for de som utarbeider årsberetning.

5.3 Forslag til videre forskning

Forslag til videre forskning på dette området blir å gjennomføre samme type undersøkelse på et større utvalg av selskaper i en annen bransje. Utarbeidelse av skala til vurdering av valgte punkter bør bli gjort i samarbeid med revisor, dette vil gi undersøkelsen innblikk i revisorens vurdering av innhold i årsberetning. Ved gjennomføring av intervju har revisor kommentert at små selskaper bruker å ha med veldig få opplysninger i sine årsberetninger. Det blir interessant å se hvilke opplysninger de vil oppgi nå som revisjonsplikten for små foretak er opphevet og revisor ikke lenger kontrollerer innhold i årsberetning. Så forslag til videre studie kan være undersøkelse av årsberetning til små foretak før og etter opphevet revisjonsplikt.

Referanseliste

Bendiksen B.I. (2010), *Driftsundersøkelsen i fiskeindustrien. Lønnsomhet og inntjening i 2009*. Nofima, rapport 45/2010.

Bendiksen B.I. (2012), *Driftsundersøkelsen i fiskeindustrien. Lønnsomhet og inntjening i 2010*. Nofima, rapport 16/2012.

Blumberg B., Cooper D.R., Schinder P.S. (2011), *Business Research Methods*.
London: McGraw-Hill Higher Education

Dalland O. (2007), *Metode og oppgaveskriving for studenter*. Oslo: Gyldendal Akademisk

Den norske Revisorforening. (2011), *Revisors Handbok 2011*.
Oslo: Kommunikasjonshuset Modul

Eklund T., Knutsen K. (2003), *Regnskapsanalyse med årsoppgjør*.
Oslo: Gyldendal Akademisk

Hair J.F., Money A.H., Samouel P., Page M. (2007), *Research methods for business*.
England: John Wiley & Sons Ltd

Handeland Ø., Schwencke H.R. (1994), *Regnskapslovens og aksjelovens årsoppgjørskapittel*.
Oslo: Universitetsforlaget

Huneide J.E. med flere. (2011), *Årsregnskapet i teori og praksis 2010*.
Oslo: Gyldendal Akademisk

Johannessen A., Tufte P.A., Kristoffersen L. (2004), *Forskningsmetode for økonomisk-administrative fag*. Oslo: Abstrakt forlag

Saunders M., Lewis P., Thornhill A. (2009), *Research methods for business students*.
England: Pearson Education Limited

Internettkilder

Gyldendal rettsdata:

LOV 1976-06-04 nr 59: Lov om aksjeselskaper. OPPHEVET

LOV 1977-05-13 nr 35: Lov om regnskapsplikt m.v. OPPHEVET

Lov av 17.7.1998 nr. 56 Lov om årsregnskap m.v. (regnskapsloven) med kommentarer.

Ot.prp. nr. 89 (2003-2004) Om lov om endringer i lov 17. juli 1998 nr. 56 om årsregnskap m.v. (regnskapsloven) og enkelte andre lover (gjennomføring av EØS-regler om anvendelse av internasjonale regnskapsstandarder m.m.)

Regjeringen.no:

NOU 1995:30

Ot. prp. nr. 42 (1997-98)

Besl. O. nr. 65 (1998)

Innst.O. nr. 17 (2004-2005)

Besl. O. nr.19 (2004-2005)

Fra Norsk Regnskaps Stiftelse:

NRS(HU) Årsberetning (1999)

NRS(F) Årsberetning (revidert november 1999)

NRS(HU) Årsberetning (høring januar 2006)

NRS(F) Årsberetning (revidert september 2006)

NRS 16 Årsberetning (endelig september 2007)

NRS 16 Årsberetning (revidert juni 2008)

NRS(HU) Endringer i NRS 16 Årsberetning (2009)

NRS 16 Årsberetning (revidert januar 2010)

Web sider:

- [1] Øyvind Handeland, *Kommentarer til regnskapsloven*. Hentet fra Gyldendal rettsdata.
<http://abo.rettsdata.no/browse.aspx?sDest=gL19980717z2D56z2EzA73z2D3A> Hentet 5.1.12
- [2] PWC(2011), *Årsoppgjørveiledning 2011*. Hentet fra
http://www.pwc.no/no/publikasjoner/aarsoppgjorveiledning_2011.jhtml Hentet 18.4.12
- [3] Ståle Lorås, Inter Revisjon AS. *Nye krav til innholdet i styrets årsberetning* (www) Hentet fra
<http://www.orpartner.no/web1405/nyheter2.asp?NyhetsID=101> Hentet 26.1.11
- [4] Brandsos H. red. (2006), *Rettvise oversikt og rettvise bilde*. NRS (www). Hentet fra
<http://www.regnskapsstiftelsen.no/?did=9241191>. Hentet 3.1.2012
- [5] Brandsos H. red. (2011), *Sjekkliste Kontroll av årsberetning*. NRS (www). Hentet fra
http://dnrsirk.pdc.no/main.php?seks_id=118362&del=subsek1. Hentet 17.1.2012
- [6] Ruud J. W. (2009), *Norske lovforarbeider en kortfattet veiledning*. (www) Hentet fra
<http://www.ub.uib.no/fag/rettsvit/norskforarb.htm> . Hentet 31.1.2012
- [7] RSM Hasner Informerer nr. 2. (2009), *Årsberetningen*.(www) Hentet fra
[http://www.hasner.no/kunder/rsm/cmsmm.nsf/lupGraphics/RSM%20Hasner%20informerer%202-09.pdf/\\$FILE/RSM%20Hasner%20informerer%202-09.pdf](http://www.hasner.no/kunder/rsm/cmsmm.nsf/lupGraphics/RSM%20Hasner%20informerer%202-09.pdf/$FILE/RSM%20Hasner%20informerer%202-09.pdf) Hentet 23.1.12
- [8] Trochim W.M.K., *Qualitative Validity*. Hentet fra
<http://www.socialresearchmethods.net/kb/qualval.php> Hentet 8.5.12

Vedlegg 1 Rådets 4. direktiv 78/660/EØF

Rådets fjerde direktiv 78/660/EØF av 25. juli 1978 (utvalgte artikler)

Article 2:

1. The annual accounts shall comprise the balance sheet, the profit and loss account and the notes on the accounts. These documents shall constitute a composite whole.
2. They shall be drawn up clearly and in accordance with the provisions of this Directive.
3. The annual accounts shall give a true and fair view of the company's assets, liabilities, financial position and profit or loss.
4. Where the application of the provisions of this Directive would not be sufficient to give a true and fair view within the meaning of paragraph 3, additional information must be given.
5. Where in exceptional cases the application of a provision of this Directive is incompatible with the obligation laid down in paragraph 3, that provision must be departed from in order to give a true and fair view within the meaning of paragraph 3. Any such departure must be disclosed in the notes on the accounts together with an explanation of the reasons for it and a statement of its effect on the assets, liabilities, financial position and profit or loss. The Member States may define the exceptional cases in question and lay down the relevant special rules.
6. The Member States may authorize or require the disclosure in the annual accounts of other information as well as that which must be disclosed in accordance with this Directive.

Article 31:

1. The Member States shall ensure that the items shown in the annual accounts are valued in accordance with the following general principles:
  - (a) the company must be presumed to be carrying on its business as a going concern;
  - (b) the methods of valuation must be applied consistently from one financial year to another;
  - (c) valuation must be made on a prudent basis, and in particular:
    - (aa) only profits made at the balance sheet date may be included,
    - (bb) account must be taken of all foreseeable liabilities and potential losses arising in the course of the financial year concerned or of a previous one, even if such liabilities

or losses become apparent only between the date of the balance sheet and the date on which it is drawn up,

(cc) account must be taken of all depreciation, whether the result of the financial year is a loss or a profit;

(d) account must be taken of income and charges relating to the financial year, irrespective of the date of receipt or payment of such income or charges;

(e) the components of asset and liability items must be valued separately;

(f) the opening balance sheet for each financial year must correspond to the closing balance sheet for the preceding financial year.

2. Departures from these general principles shall be permitted in exceptional cases. Any such departures must be disclosed in the notes on the accounts and the reasons for them given together with an assessment of their effect on the assets, liabilities, financial position and profit or loss.

Article 46:

1. The annual report must include at least a fair review of the development of the company's business and of its position.

2. The report shall also give an indication of:

(a) any important events that have occurred since the end of the financial year;

(b) the company's likely future development;

(c) activities in the field of research and development;

(d) the information concerning acquisitions of own shares prescribed by Article 22 (2) of Directive 77/91/EEC.

Vedlegg 2 Regnskapslovens § 3-3 og § 3-3a

Sammenstilling av kravene til årsberetning for små og øvrige foretak

§ 3-3. Årsberetningens innhold for små foretak

I årsberetningen skal det gis opplysninger om arten av virksomheten og hvor virksomheten drives, inkludert opplysning om eventuelle filialer.

Årsberetningen skal minst omfatte en rettvise oversikt over utviklingen og resultatet av den regnskapspliktiges virksomhet og av dens stilling. Det skal gis opplysninger om forsknings- og utviklingsaktiviteter.

§ 3-3a. Årsberetningens innhold for regnskapspliktige som ikke er små foretak

I årsberetningen skal det gis opplysninger om arten av virksomheten og hvor virksomheten drives, inkludert opplysning om eventuelle filialer.

Årsberetningen skal minst omfatte en rettvise oversikt over utviklingen og resultatet av den regnskapspliktiges virksomhet og av dens stilling, sammen med en beskrivelse av de mest sentrale risikoer og usikkerhetsfaktorer den regnskapspliktige står overfor. Oversikten skal være en balansert og fyllestgjørende analyse av utviklingen og resultatet av den regnskapspliktiges virksomhet og av dens stilling, hensyntatt virksomhetens størrelse og kompleksitet. Det skal gis opplysninger om forsknings- og utviklingsaktiviteter.

I den grad det er nødvendig for å forstå den regnskapspliktiges utvikling, resultat eller stilling, skal analysen nevnt i annet ledd inneholde både finansielle og, der det passer, ikke-finansielle sentrale resultatindikatorer relevante for den aktuelle virksomheten, inkludert opplysninger om miljø- og personalsaker.

I sin analyse skal årsberetningen, der det passer, inneholde henvisninger og tilleggsforklaringer til beløp oppført i årsregnskapet.

Det skal gis en redegjørelse i årsberetningen som gir grunnlag for å vurdere den regnskapspliktiges framtidige utvikling. Regnskapspliktig som i foregående årsberetning eller årsregnskap har angitt resultatmål eller gitt andre opplysninger om forventet utvikling, skal opplyse om forventningene er i samsvar med årets resultat og begrunne eventuelle avvik.

Det skal gis opplysninger om finansiell risiko som er av betydning for å bedømme foretakets eiendeler, gjeld, finansiell stilling og resultat. Opplysningene skal omfatte mål og strategier som er fastsatt for styring av finansiell risiko, herunder strategien for sikring av hver hovedtype av planlagte transaksjoner der sikringsvurdering er benyttet. Det skal gjøres rede for foretakets eksponering mot markedsrisiko, kredittrisiko og likviditetsrisiko.

I årsberetningen skal det gis følgende opplysninger om forutsetningen om fortsatt drift, jf. § 4-5:

1. Dersom forutsetning om fortsatt drift legges til grunn for årsregnskapet, skal det bekreftes at forutsetningen er til stede.
2. Dersom det er tvil om den regnskapspliktige kan fortsette virksomheten, skal det redegjøres for usikkerheten.
3. Dersom styrets handleplikt ved tap av egenkapital har inntrådt i henhold til aksjeloven eller allmennaksjeloven § 3-5, skal det opplyses om det er besluttet eller satt i verk tiltak for å sikre selskapets drift, eventuelt å oppløse selskapet.
4. Dersom det er sannsynlig at virksomheten vil bli avviklet, skal det redegjøres for hvordan virkelig verdi ved avvikling er beregnet dersom dette ikke framgår i note til årsregnskapet.

Årsberetningen skal inneholde forslag til anvendelse av overskudd eller dekning av tap dersom dette ikke framgår av årsregnskapet.

I årsberetningen skal det gis følgende opplysninger om forutsetningen om fortsatt drift, jf. § 4-5:

1. Dersom forutsetning om fortsatt drift legges til grunn for årsregnskapet, skal det bekreftes at forutsetningen er til stede.
2. Dersom det er tvil om den regnskapspliktige kan fortsette virksomheten, skal det redegjøres for usikkerheten.
3. Dersom styrets handleplikt ved tap av egenkapital har inntrådt i henhold til aksjeloven eller allmennaksjeloven § 3-5, skal det opplyses om det er besluttet eller satt i verk tiltak for å sikre selskapets drift, eventuelt å oppløse selskapet.
4. Dersom det er sannsynlig at virksomheten vil bli avviklet, skal det redegjøres for hvordan virkelig verdi ved avvikling er beregnet dersom dette ikke framgår i note til årsregnskapet.

Årsberetningen skal inneholde forslag til anvendelse av overskudd eller dekning av tap dersom dette ikke framgår av årsregnskapet.

Det skal gis opplysninger om arbeidsmiljøet og en oversikt over iverksatte tiltak som har betydning for arbeidsmiljøet. Det skal opplyses særskilt om skader og ulykker. Regnskapspliktig som i regnskapsåret har sysselsatt minst 5 årsverk, skal i tillegg opplyse særskilt om sykefravær.

Det skal redegjøres for den faktiske tilstanden når det gjelder likestilling i virksomheten. Det skal også redegjøres for tiltak som er iverksatt og tiltak som planlegges iverksatt for å fremme likestilling og for å forhindre forskjellsbehandling i strid med lov om likestilling mellom kjønnene.

Foretak som jevnlig sysselsetter mer enn 50 ansatte, skal redegjøre for tiltak som er iverksatt og tiltak som planlegges iverksatt for å fremme formålet i diskrimineringsloven og i diskriminerings- og tilgjengelighetsloven.

Det skal gis opplysninger om forhold ved virksomheten, herunder dens innsatsfaktorer og produkter, som kan medføre en ikke ubetydelig påvirkning av det ytre miljø. Det skal opplyses hvilke miljøvirkninger de enkelte forhold ved virksomheten gir eller kan gi, samt hvilke tiltak som er eller planlegges iverksatt for å forhindre eller redusere negative miljøvirkninger.

Det skal gis opplysninger om arbeidsmiljøet og en oversikt over iverksatte tiltak som har betydning for arbeidsmiljøet. Det skal opplyses særskilt om skader og ulykker. Regnskapspliktig som i regnskapsåret har sysselsatt minst 5 årsverk, skal i tillegg opplyse særskilt om sykefravær.

Det skal redegjøres for den faktiske tilstanden når det gjelder likestilling i virksomheten. Det skal også redegjøres for tiltak som er iverksatt og tiltak som planlegges iverksatt for å fremme likestilling og for å forhindre forskjellsbehandling i strid med lov om likestilling mellom kjønnene.

Foretak som jevnlig sysselsetter mer enn 50 ansatte, skal redegjøre for tiltak som er iverksatt og tiltak som planlegges iverksatt for å fremme formålet i diskrimineringsloven og i diskriminerings- og tilgjengelighetsloven.

Det skal gis opplysninger om forhold ved virksomheten, herunder dens innsatsfaktorer og produkter, som kan medføre en ikke ubetydelig påvirkning av det ytre miljø. Det skal opplyses hvilke miljøvirkninger de enkelte forhold ved virksomheten gir eller kan gi, samt hvilke tiltak som er eller planlegges iverksatt for å forhindre eller redusere negative miljøvirkninger.

For små foretak som utarbeider konsernregnskap, skal årsberetningen også dekke virksomheten i konsernet.

Tilføyd ved lov 10 des 2004 nr. 81 (ikr. 1 jan 2005 iflg. res. 10 des 2004 nr. 1610, med virkning for regnskapsår påbegynt 1 jan 2005 eller senere), den tidligere § 3-3 ble ny § 3-3a, endret ved lover 10 juni 2005 nr. 46 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 10 juni 2005 nr. 531), 20 juni 2008 nr. 42 (ikr. 1 jan 2009 iflg. res. 20 juni 2008 nr. 631).

For regnskapspliktig som utarbeider konsernregnskap, skal årsberetningen også dekke virksomheten i konsernet.

Regnskapspliktige som er utstedere med verdipapirer notert på regulert marked skal gi opplysninger som nevnt i verdipapirhandelloven § 5-8 a.

Endret ved lover 14 juni 2002 nr. 21 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 14 juni 2002 nr. 535), 20 juni 2003 nr. 43 (ikr. 13 aug 2003 iflg. forskrift 13 aug 2003 nr. 1044), 19 des 2003 nr. 122 (ikr. 1 jan 2004), 10 des 2004 nr. 81 (ikr. 1 jan 2005 iflg. res. 10 des 2004 nr. 1610, med virkning for regnskapsår påbegynt 1 jan 2005 eller senere), byttet paragrafnummer fra § 3-3 til § 3-3a, 10 juni 2005 nr. 46 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 10 juni 2005 nr. 531), 20 juni 2008 nr. 42 (ikr. 1 jan 2009 iflg. res. 20 juni 2008 nr. 631), 25 juni 2010 nr. 33 (ikr. 1 juli 2010 iflg. res. 25 juni 2010 nr. 980).

Vedlegg 3 Gjennomgang av årsberetninger

Gjennomgang av årsberetninger fra 2009 og 2010

Etter nedlasting av årsregnskapene til 20 selskap per årene 2009 og 2010 har jeg gått nøye gjennom alle årsberetningene for hvert år og oppsummert relevant innhold i to tabeller. Med relevant innhold mener jeg all informasjon som har relevans til opplysningskravet til punkt om rettvise oversikt. Se tabell nedenfor.

Oppsummering av relevant innhold i årsberetningene pr.2009.

Nr	Poststed	Oppsummering av relevant innhold i årsberetningene pr.2009
1	6002 Ålesund	Setning om resultatregnskap, balanse og noter viser fyllestgjørende informasjon om drift og stilling ved årsskiftet. Avsnitt om bedriftens risikobilde med oppramsing av områder og påvirkning på disse. Setning om god finansiell stilling og EK i prosent.
2	9380 Gryllefjord	Egen avsnitt om Redegjørelse for årsregnskapet. Tall for årets mot fjorårets omsetning med begrunnelse. Tall for underskudd før skattekostnad, årsunderskudd dekkes via annen EK. Kontantstrøm tall, driftsresultat med begrunnelse for avvik, netto endring i kontanter. EK i prosent av TK. Setning om tilfredsstillende beskrivelse av selskapets stilling ved årsskiftet i årsregnskapet.
3	9593 Breivikbotn	Egen avsnitt om rettvise oversikt. Tall for negativ EK, EK i prosent av TK. Årets omsetning mot fjorårets, begrunnelse for årets omsetningsreduksjon. Resultat før skatt i år mot i fjor med tall for resultatforbedring. Setning om årsregnskap som rettvise bildet av selskapets eiendeler, gjeld, finansiell stilling og resultat.
4	8483 Andenes	Setning om resultatregnskap, balanse og noter viser fyllestgjørende informasjon om drift og stilling ved årsskiftet. Setning om selskapets upåvirkede bedømmelse av endringer i avsetningsforhold og prisutvikling. Setning om god finansiell stilling, styrket likviditet i 2009. Tall for årets overskudd etter skatt.
5	9690 Havøysund	Avsnitt om rettviseoversikt. Tall for årets og fjorårets driftsinntekter, konsernets driftsinntekter i år. Årets tall for selskapets og konsernets driftsresultat, resultat etter finans før skattekostnad, årsresultat. Årets tall for bokført EK i selskap og konsern, fri EK i selskapet. Setning om

		resultatregnskap, balanse og noter gir riktig uttrykk for selskapets og konsernets stilling og drift ved årsskiftet. Setning om for det meste god likviditet i 2009. Avsnitt om kontantstrøm-analyse med tall for investeringsaktiviteter. Avsnitt om sentrale risiko og usikkerhetsfaktorer.
6	9750 Honningsvåg	Avsnitt om regnskapet med tall for årets driftsinntekter, driftskostnader, driftsresultat, netto finanskostnader, resultat før skattekostnad, skattekostnad, overskudd, bokført EK. Setning om resultatregnskap, balanse og noter viser fyllestgjørende informasjon om drift og stilling ved årsskiftet. Avsnitt med forklaring til årets omsetning. Grundig beskrivelse av framtidsutsikter med beskrivelse av markedet, utfordringer, investeringer og forventninger i fremtiden.
7	6057 Ellingsøy	Avsnitt om årets resultat med årets og fjorårets tall for omsetning, årsresultat etter finans og skattekostnader, samlet KS fra operasjonelle aktiviteter, TK, EK-andel i prosent. Tall for årets KG, Total gjeld, KG i prosent av total gjeld. Setning om god finansiell stilling og god likviditet. Avsnitt med vurdering av valutarisiko og kredittrisiko, med tall for utestående fordringer i år mot i fjor. Setning om resultatregnskap, balanse og noter viser korrekt bildet av økonomisk stilling i selskapet og morselskapet.
8	6057 Ellingsøy	Setning om regnskap og årsberetning gir tilfredsstillende og rettvise bildet av selskapets resultater, eiendeler og gjeld samt finansiell stilling. Avsnitt om fortsatt drift inkluderer setning om forventet positiv økonomisk utvikling, vurdering av mulige risiko. Tall for årets resultat, Annen EK, TK, oppført utsatt skattefordel, netto fri EK.
9	8430 Myre	Egen avsnitt for redegjørelse for årsregnskap, med tall for selskapet og konsernet om: årets omsetning med tall økning fra i fjor med begrunnelsen, årets driftsresultat mot fjorårets med forklaring, konsernets finansposter i år mot i fjor, årets tall for EK, årets resultat mot fjorårets. Omsetning av datterselskapet i år og i fjor. Setning om resultatregnskap, balanse og noter gir tilfredsstillende beskrivelse av selskapets stilling per årsskiftet.
10	9990 Båtsfjord	Setning om tilfredsstillende økonomiske og finansielle stilling. Setning om god etterspørsel i 2009 og samme forventning til 2010.
11	6057 Ellingsøy	Tall for årets overskudd etter skatt.

12	6005 Ålesund	Egen avsnitt for redegjørelse for årsregnskapet, tall for årets omsetning, årets underskudd med forklaring. Tapt aksjekapital, negativ EK, morselskap tilfører kapital. Avsnitt for samlede investeringer i 2009. Setning om årsregnskap gir et rettviseende bilde av selskapets eiendeler og gjeld, finansiell stilling og resultat. Avsnitt for beskrivelse av utsikter og mulig risiko, likviditetssituasjon er tilfredsstillende.
13	6035 Fiskarstrand	Avsnitt om drift, tall for årets og fjorårets driftsinntekter med forklaring. Beskrivelse av nye investeringer og oppgraderinger uten tall. Tall for årets overskudd. Setning om årsregnskaper som gir rettviseende bildet av selskapets eiendeler og gjeld, finansiell stilling og resultat.
14	6265 Vatne	Avsnitt om redegjørelse for årsregnskapet, tall for årets tilvirkningsgodtgjørelse, kommentar av kapasitetsutnyttelse, tall for resultat før skatt for selskapet og konsern. Setning om investeringer. Egne avsnitt for risiko og fremtidige utsikter.
15	6035 Fiskarstrand	Setning om resultatregnskap, balanse, noter, KS-analyse som gir rettviseende oversikt over utvikling og resultat i 2009. Tall for årets driftsresultat mot fjorårets, tall for årets finanskostnader, tall for årets og fjorårets ordinær resultat før skatt med grafen over resultat før skatt for siste 5 år. Årets egenkapital forretning før skattekostnad i prosent mot fjor årets, med en graf over siste 5 år. Årets TK-rentabilitet før skatt i prosent mot fjorårets, med graf over siste 5 år. Tall for konsernets overskudd i år og i fjor. Egne avsnitt for utsiktene og finansiell risiko.
16	6057 Ellingsøy	Setning at regnskapet gir rettviseende oversikt over utvikling og resultat av virksomhet og dens stilling. Avsnitt som beskriver firmaets produktprofil, forhold i næringen er tilfredsstillende. Tall for årets overskudd og EK.
17	6057 Ellingsøy	Avsnitt om gjennomførte finansielle tiltak som bedrer finansiell stilling, EK er positiv. Setning om årsregnskapet som gir et rettviseende bilde av eiendeler, gjeld, finansiell stilling og resultat.
18	8064 Røst	Et stor og detaljert årsberetning, veldig grundig vurdering av alle punkter som burde være med. En oversikt over tall for siste 8 år, tall for Brutto omsetning, EBITDA, resultat, EK, TK, investeringer, antall kunder, antall ansatte. Egen side om finansielle forhold der årets tall sammenlignes mot fjorårets og forskjell begrunnes, tall for omsetning, ordinær resultat, EK, EK-andel i prosent. gjeldsgrad, tapsbuffer. Et diagram over kilde til selskapets inntekter, og et over salg til Norge og utlandet, alt grundig forklart.

19	7900 Rørvik	Egen tabell med tall for siste 3 års: driftsinntekter, driftsresultat, årsresultat, balansesum, EK, EK i prosent. Setning om fremlagt resultatregnskap, balanse, noter gir rettviseende bilde av resultat og økonomiske stilling.
20	9690 Havøysund	Setning om årsregnskap som gir rettviseende bilde av selskapets eiendeler, gjeld, finansiell stilling, resultat. Setning om sunn økonomisk og finansiell stilling. Avsnitter med beskrivelsen av drift i 2009, framtidutsikter, finansiell risiko. Tall for årets og fjorårets omsetning, årsresultat, likviditetsbeholdning, KG, KG i prosent av total gjeld i år mot i fjor, TK i år og i fjor, EK-andel i prosent i år og i fjor, årets fri EK. Setning om god evne til egenfinansiering og investering, tilfredsstillende finansiell stilling.

Oppsummering av relevant innhold av årsberetningene fra regnskapsåret 2010 er en selvstendig subjektiv beskrivelse av relevante opplysninger i årsberetningene, dette baserer seg ikke på overforstående oppsummering av årsberetningene fra 2009.

Oppsummering av relevant innhold i årsberetningene pr.2010.

Nr	Poststed	Oppsummering av relevant innhold i årsberetningene pr.2010
1	6002 Ålesund	Setning om resultatregnskap, balanse og noter viser fyllestgjørende informasjon om drift og stilling ved årsskiftet. Setning om risikobilde med oppramsing av mulige grunner. Setning om god finansiell stilling og meget bra likviditet. EK i prosent.
2	9380 Gryllefjord	Egen avsnitt om ingen FoU i 2010. Egen avsnitt om Redegjørelse for årsregnskapet. Tall for årets mot fjorårets omsetning med begrunnelse. Tall for underskudd før skattekostnad, årsunderskudd dekkes via annen EK. EK i prosent av TK. Setning om tilfredsstillende beskrivelse av selskapets stilling ved årsskiftet i årsregnskapet.
3	9593 Breivikbotn	Egen avsnitt om rettviseende oversikt. Tall for positiv EK, EK i prosent av TK. Årets omsetning mot fjorårets, begrunnelse for årets omsetningsøkning. Resultat før skatt i år mot i fjor med tall for resultatforbedring. Setning om årsregnskap som rettviseende bildet av selskapets eiendeler, gjeld, finansiell stilling og resultat.
4	8483 Andenes	Setning om resultatregnskap, balanse og noter viser fyllestgjørende informasjon om drift og stilling ved årsskiftet. Setning om selskapets upåvirkede bedømmelse av endringer i avsetningsforhold og prisutvikling. Setning om god finansiell stilling, styrket likviditet i 2010. Tall for årets overskudd etter skatt.

5	9690 Havøysund	Avsnitt om rettviseendeoversikt. Tall for årets og fjorårets driftsinntekter, konsernets driftsinntekter i år. Årets tall for selskapets og konsernets driftsresultat, resultat etter finans før skattekostnad, årsresultat. Årets tall for bokført EK i selskap og konsern, fri EK i selskapet. Setning om resultatregnskap, balanse og noter gir riktig uttrykk for selskapets og konsernets stilling og drift ved årsskiftet. Setning om hovedsakelig drift i 2010, for det meste god likviditet i 2010. Setning om kontantstrøm-analyse med tall for investeringsaktiviteter. Avsnitt om sentrale risiko og usikkerhetsfaktorer.
6	9750 Honningsvåg	Avsnitt om regnskapet med tall for årets driftsinntekter, driftskostnader, driftsresultat, netto finanskostnader, resultat før skattekostnad, skattekostnad, overskudd, bokført EK. Setning om resultatregnskap, balanse og noter viser fyllestgjørende informasjon om drift og stilling ved årsskiftet. Grundig beskrivelse av framtidutsikter med beskrivelse av markedet, utfordringer, investeringer og forventninger i fremtiden.
7	6057 Ellingsøy	Avsnitt om årets resultat med årets og fjorårets tall for omsetning, årsresultat etter finans og skattekostnader, samlet KS fra operasjonelle aktiviteter, TK, EK-andel i prosent. Tall for årets KG, Total gjeld, KG i prosent av total gjeld. Setning om god finansiell stilling og god likviditet. Avsnitt med vurdering av valutarisiko og kredittrisiko, med tall for utestående fordringer i år mot i fjor. Setning om resultatregnskap, balanse og noter viser korrekt bildet av økonomisk stilling i selskapet og morselskapet.
8	6057 Ellingsøy	Setning om regnskap og årsberetning gir tilfredsstillende og rettviseende bildet av selskapets resultater, eiendeler og gjeld samt finansiell stilling. Avsnitt om fortsatt drift inkluderer setning om forventet positiv økonomisk utvikling, vurdering av mulige risiko. Tall for årets resultat, Annen EK, TK, oppført utsatt skattefordel, netto fri EK.
9	8430 Myre	Egen avsnitt for redegjørelse for årsregnskap, med tall for selskapet og konsernet om: årets omsetning med tall økning fra i fjor med begrunnelsen, årets driftsresultat mot fjorårets med forklaring, konsernets finansposter i år mot i fjor, årets tall for EK, årets resultat mot fjorårets. Omsetning av datterselskapet i år og i fjor. Setning om resultatregnskap, balanse og noter gir tilfredsstillende beskrivelse av selskapets stilling per årsskiftet.
10	9990 Båtsfjord	Setning om tilfredsstillende økonomiske og finansielle stilling. Setning om god etterspørsel i 2010 og samme forventning i 2011.

11	6057 Ellingsøy	Avsnitt om investeringer i 2 andre AS som er nå del av konsernet, beskrivelse av selskapene med omsetning, EK andel i prosent. Tall for årets overskudd før skatt for selskapet og konsern, og etter skatt for selskapet.
12	6005 Ålesund	Egen avsnitt for redegjørelse for årsregnskapet, tall for årets omsetning, årets resultat, fikk tilført konsernbidrag, prosent for tapt EK, tall for samlede investeringer i 2010. Setning om årsregnskap gir et rettviseende bilde av selskapets eiendeler og gjeld, finansiell stilling og resultat. Avsnitt for beskrivelse av utsikter og mulig risiko, likviditetssituasjon er tilfredsstillende.
13	6035 Fiskarstrand	Avsnitt om drift, tall for årets og fjorårets driftsinntekter med forklaring. Beskrivelse av nye investeringer og oppgraderinger uten tall. Tall for årets overskudd. Setning om årsregnskaper som gir rettviseende bildet av selskapets eiendeler og gjeld, finansiell stilling og resultat.
14	6265 Vatne	Avsnitt om redegjørelse for årsregnskapet, tall for årets tilvirkningsgodtgjørelse, kommentar av kapasitetsutnyttelse, tall for resultat før skatt for selskapet og konsern. Egne avsnitt for risiko og fremtidige utsikter.
15	6035 Fiskarstrand	Setning om resultatregnskap, balanse, noter, KS-analyse som gir rettviseende oversikt over utvikling og resultat i 2010. Tall for årets driftsresultat mot fjorårets, tall for årets finanskostnader, tall for årets og fjorårets ordinær resultat før skatt med grafen over resultat før skatt for siste 5 år. Årets egenkapital forretning før skattekostnad i prosent mot fjor årets, med en graf over siste 5 år. Årets TK-rentabilitet før skatt i prosent mot fjorårets, med graf over siste 5 år. Tall for konsernets overskudd i år og i fjor. Egne avsnitt for utsiktene og finansiell risiko.
16	6057 Ellingsøy	Setning at regnskapet gir rettviseende oversikt over utvikling og resultat av virksomhet og dens stilling. Avsnitt som beskriver firmaets produktprofil, forhold i næringen er tilfredsstillende. Tall for årets overskudd og EK.
17	6057 Ellingsøy	Avsnitt om gjennomførte finansielle tiltak som bedrer finansiell stilling, EK er positiv. Setning om årsregnskapet som gir et rettviseende bilde av eiendeler, gjeld, finansiell stilling og resultat.

18	8064 Røst	Et stor og detaljert årsberetning, veldig grundig vurdering av alle punkter som burde være med. En oversikt over tall for siste 8 år, tall for Brutto omsetning, EBITDA, resultat, EK, TK, investeringer, antall kunder, antall ansatte. Egen side om finansielle forhold der årets tall sammenlignes mot fjorårets og forskjell begrunnes, tall for omsetning, ordinær resultat, EK, EK-andel i prosent. gjeldsgrad, tapsbuffer. Et diagram over kilde til selskapets inntekter, og et over salg til Norge og utlandet, alt grundig forklart.
19	7900 Rørvik	Egen tabell med tall for siste 3 års: driftsinntekter, driftsresultat, årsresultat, balansesum, EK, EK i prosent. Setning om fremlagt resultatregnskap, balanse, noter gir rettviseende bilde av resultat og økonomiske stilling.
20	9690 Havøysund	Setning om årsregnskap som gir rettviseende bilde av selskapets eiendeler, gjeld, finansiell stilling, resultat. Setning om sunn økonomisk og finansiell stilling. Avsnitter med beskrivelsen av drift i 2010, framtidutsikter, finansiell risiko. Tall for årets og fjorårets omsetning, årsresultat, likviditetsbeholdning, KG, KG i prosent av total gjeld i år mot i fjor, TK i år og i fjor, EK-andel i prosent i år og i fjor, årets fri EK. Setning om god evne til egenfinansiering og investering, tilfredsstillende finansiell stilling.

Vedlegg 4 Resultater av undersøkelsen

Resultater av undersøkelsen

Først starter jeg med året 2009 for å se hvor mange opplysninger i årsberetningene som relaterer seg til den dårlige situasjon i bransjen. Så går jeg over til regnskapsåret 2010 for å se hvor mange opplysninger i årsberetningene som beskriver overgangen fra den dårlige situasjon i 2009 til en kraftig forbedring i 2010. Jeg skal også se på likhet mellom årsberetningene til samme selskap i løpet av to år, se om opplysningene som bør være annerledes i så forskjellige markedsforhold er annerledes og ikke bare en kopi fra år til år. Se tabell nedenfor.

Vurdering av opplysninger i årsberetningene fra 2009.

2009	1	2	3	4	5	6	7	
Nr.:	Sentrale risikoer	Total usikkerhet	Omsetning	Viktige endringer	Finansielle forholdstall	Likviditets-situasjon	Kontant-strømoppstilling	Poeng sum:
1	2	1	0	1	0	0	0	4
2	1	1	2	0	1	0	2	7
3	1	1	2	1	0	0	0	5
4	0	1	0	0	0	1	0	2
5	1	1	1	0	2	1	2	8
6	2	1	2	2	1	0	0	8
7	2	1	1	0	1	1	1	7
8	1	1	0	0	0	0	0	2
9	1	1	2	2	1	0	0	7
10	0	0	0	0	0	0	0	0
11	0	0	0	0	0	0	0	0
12	2	1	1	1	0	1	0	6
13	0	1	0	1	0	0	0	2
14	2	0	0	0	0	1	0	3
15	0	1	0	0	1	0	0	2
16	0	1	0	0	0	0	0	1
17	0	1	0	1	0	0	0	2
18	2	0	2	2	1	1	0	8
19	0	1	1	0	0	0	0	2
20	0	1	1	1	0	1	0	4

Etter en objektiv vurdering av opplysningsgrad i årsberetningene fra året 2009 har jeg gjort det samme med årsberetningene fra året 2010. Se tabell nedenfor.

Vurdering av opplysninger i årsberetningene fra 2010.

2010	1	2	3	4	5	6	7	
Nr.:	Sentrale risikoer	Total usikkerhet	Omsetning	Viktige endringer	Finansielle forholdstall	Likviditets-situasjon	Kontant-strømoppstilling	Poeng sum:
1	1	1	0	1	0	1	0	4
2	1	1	2	2	0	0	0	6
3	1	1	2	1	0	0	0	5
4	0	1	0	0	0	1	0	2
5	1	1	1	0	1	1	2	7
6	2	1	2	2	0	0	0	7
7	1	1	1	0	1	1	1	6
8	1	1	0	0	0	0	0	2
9	1	1	2	2	1	0	0	7
10	0	0	0	0	0	0	0	0
11	0	0	0	2	0	0	0	2
12	2	1	1	1	0	1	0	6
13	0	1	0	1	0	0	0	2
14	2	0	0	1	0	1	0	4
15	0	1	0	0	1	0	0	2
16	0	1	0	0	0	0	0	1
17	0	1	0	0	0	0	0	1
18	2	0	2	2	1	1	0	8
19	0	1	1	0	0	0	0	2
20	0	1	1	1	0	1	0	4

Ut fra tabellene ovenfor kan vi se totalt antall poeng som alle selskapene har fått. Det er kun ett av selskapene som har en årsberetning som oppgir ingen relevant informasjon i begge årene, resten har opplysningsgrad på inntil 8 poeng av 14 mulige. Etter gjennomføring av undersøkelsen ble resultatene etter min vurdering av relevant innhold oppsummert i figur nedenfor.

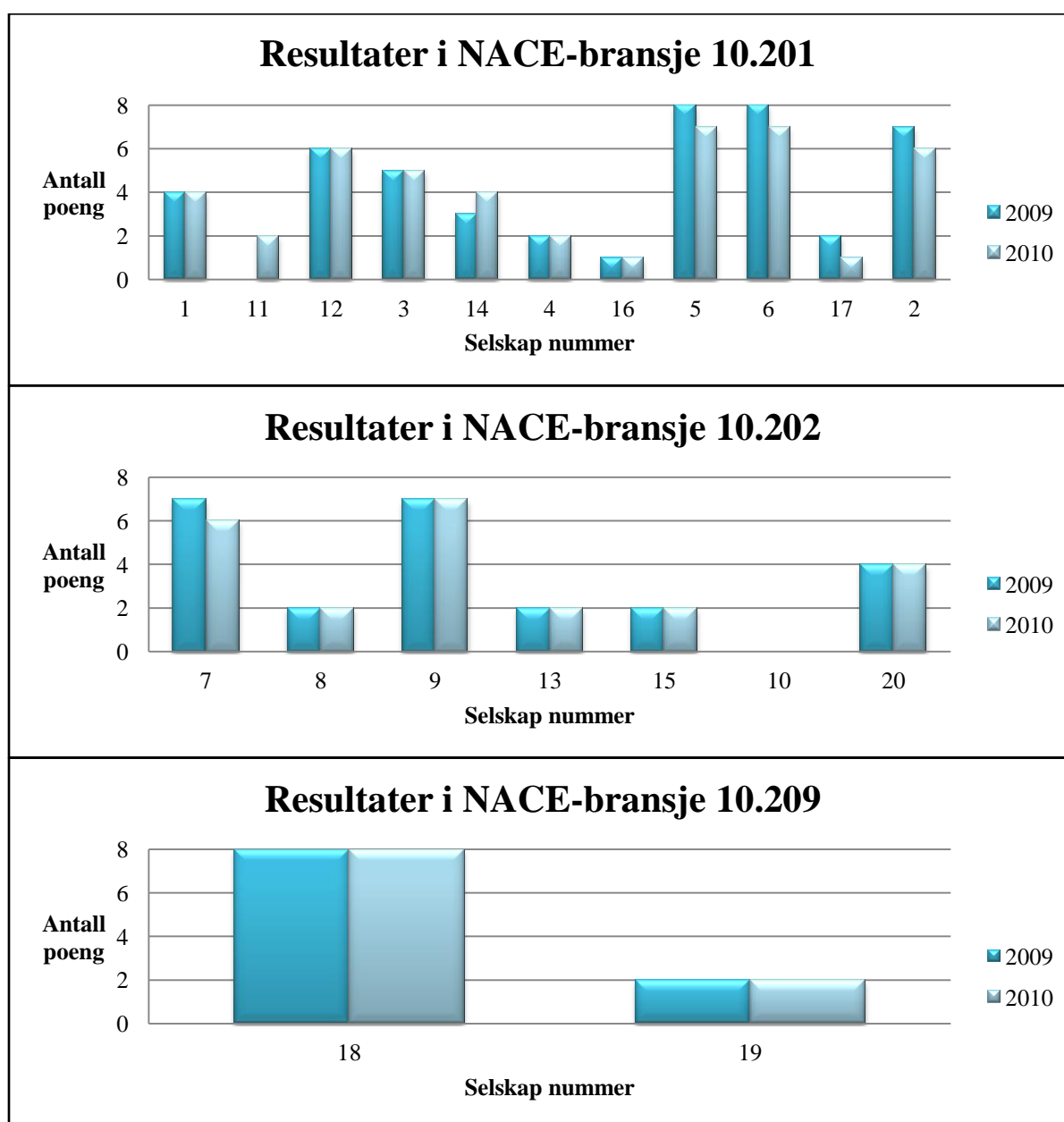
Vedlegg 5 Søk etter mulige sammenheng

Oppsummering av søk etter mulige sammenheng i figurer.

Den horisontale linja i hver figur viser nummer av selskapet i undersøkelsen, og den vertikale linja viser samlet antall poeng selskapet har fått.

NACE-bransje

Alle av selskapene er innfor hvitfiskindustrien og NACE-bransjer 10.201, 10.202 og 10.209. Her skal jeg se om det er sammenheng mellom bransjetype og resultater fra undersøkelsen.

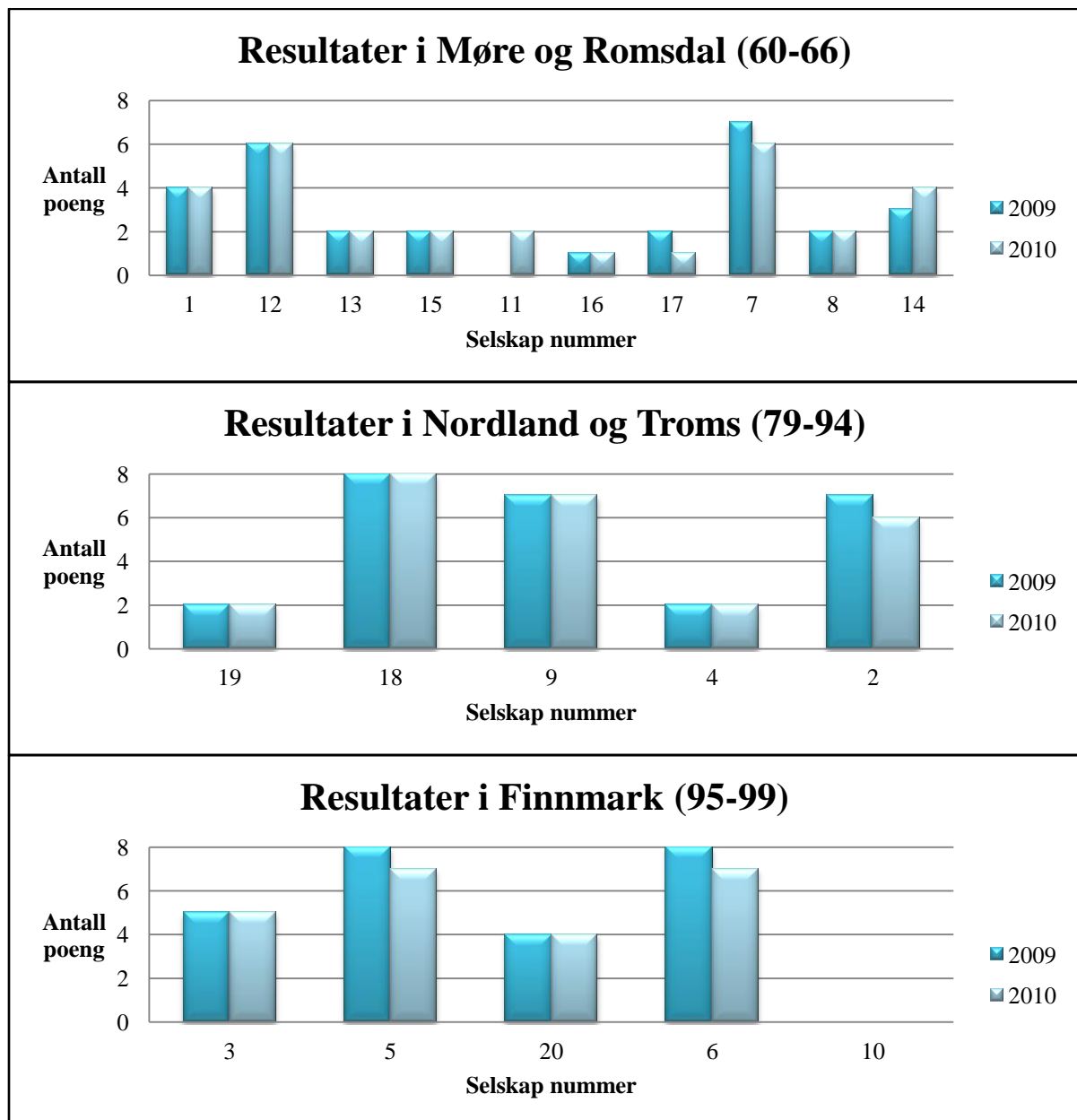
Resultater sortert etter NACE-bransjer.

Ut fra figur ovenfor kan vi se at det er store variasjoner i opplysningsgrad innfor hver bransje, klarer ikke å se noen sammenheng mellom disse.

Geografisk

Alle av selskapene i undersøkelsen er i Norge. Her skal jeg se om det er sammenheng mellom geografisk plassering og antall samlede poeng årsberetning har fått i undersøkelsen.

Geografisk fordeling ble gjennomført etter postnummer, Møre og Romsdal er 6000 til 6600, Nordland og Troms er 7900 til 9400 og Finnmark er 9500 til 9900.

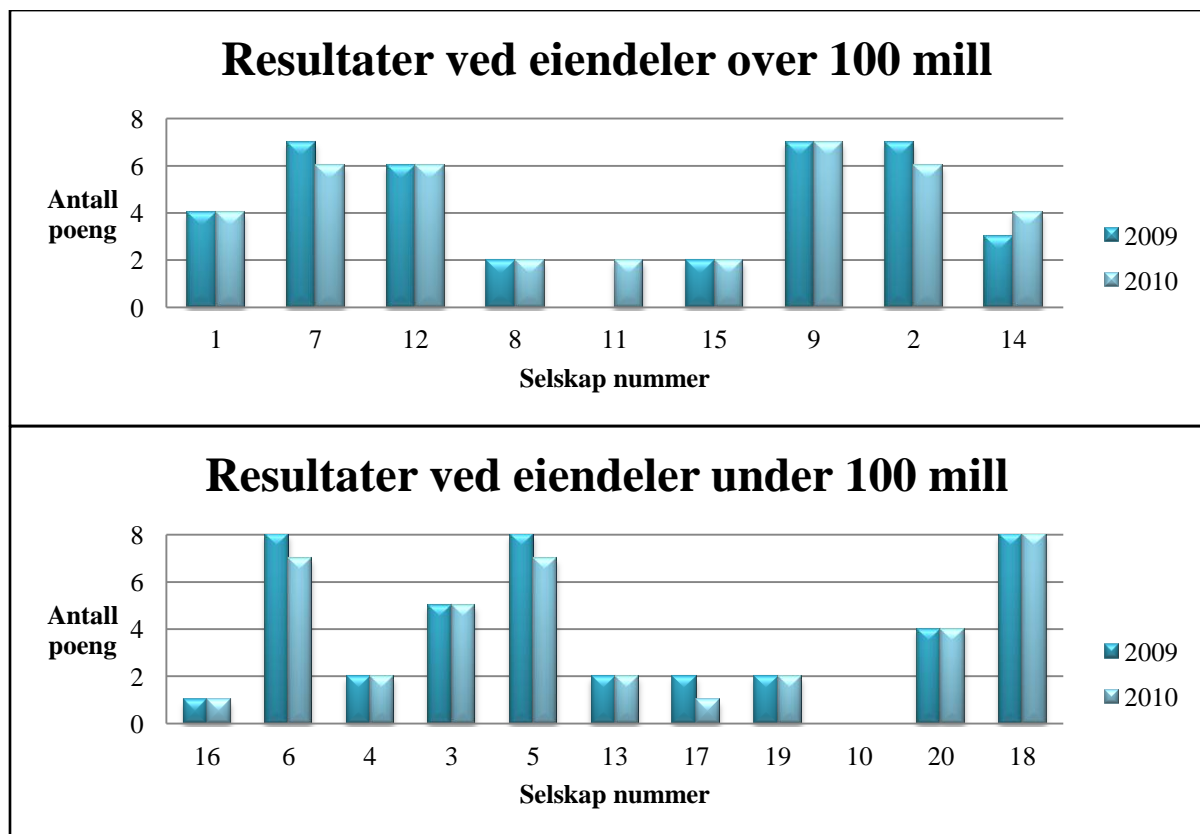
Resultater sortert etter fylker.

Ut fra figur ovenfor kan vi se at hvert av fylkene har selskaper med total antall poeng inntil 8. Ved beregning av gjennomsnitt antall av poeng så har Møre og Romsdal fått 2,9 i 2009 og 3 i 2010, det er det laveste. Nordland og Troms har fått 5,2 og 5, og Finnmark har fått 5 og 4,6. Halvparten av alle selskapene befinner seg i Møre og Romsdal, dette inkluderer 6 selskaper som har totalt fått inntil 2 poeng, så ut i fra dette kan jeg påstå at de fleste av selskapene i hvitfiskindustrien i Nord-Norge har flere opplysninger i sine årsberetninger enn selskapene sør på.

Etter disse skal jeg se på sammenhenger mellom selskapets størrelse og opplysningsgrad, i følge kost/nytte prinsippet så skal store selskaper oppgi mer informasjon enn små. Størrelsen på selskapet blir vurdert for selskapets omsetning, eiendeler og antall ansatte.

Eiendeler

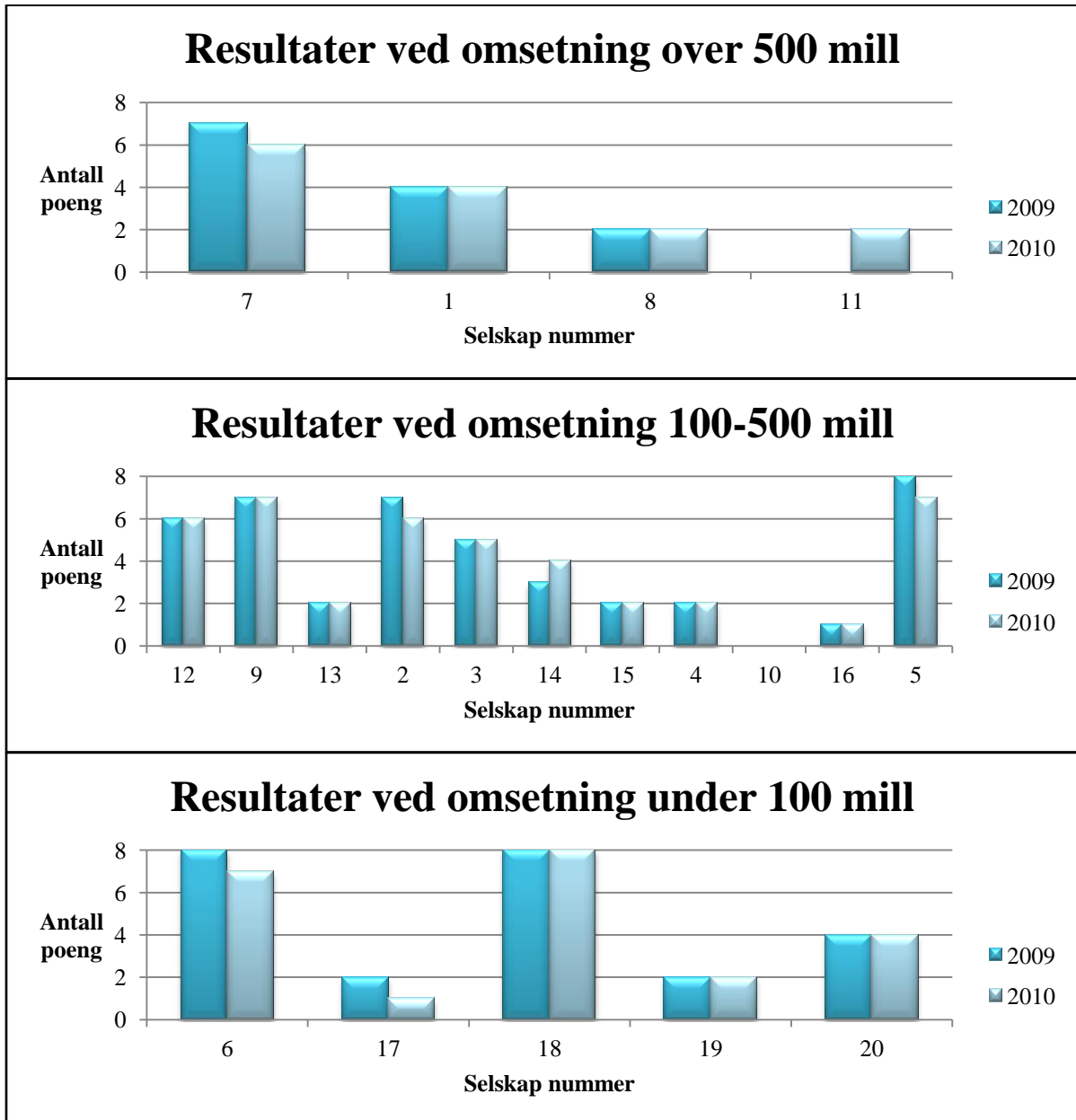
Balansesum for eiendeler fra 2010 ble notert i tabell og sortert etter to kategorier, over 100 millioner og under 100 millioner kroner. Etter slik fordeling kan vi se i figuren nedenfor at det er ingen klar sammenheng mellom balansesum og opplysningsgrad.

Resultater sortert etter balansesum.

Omsetning

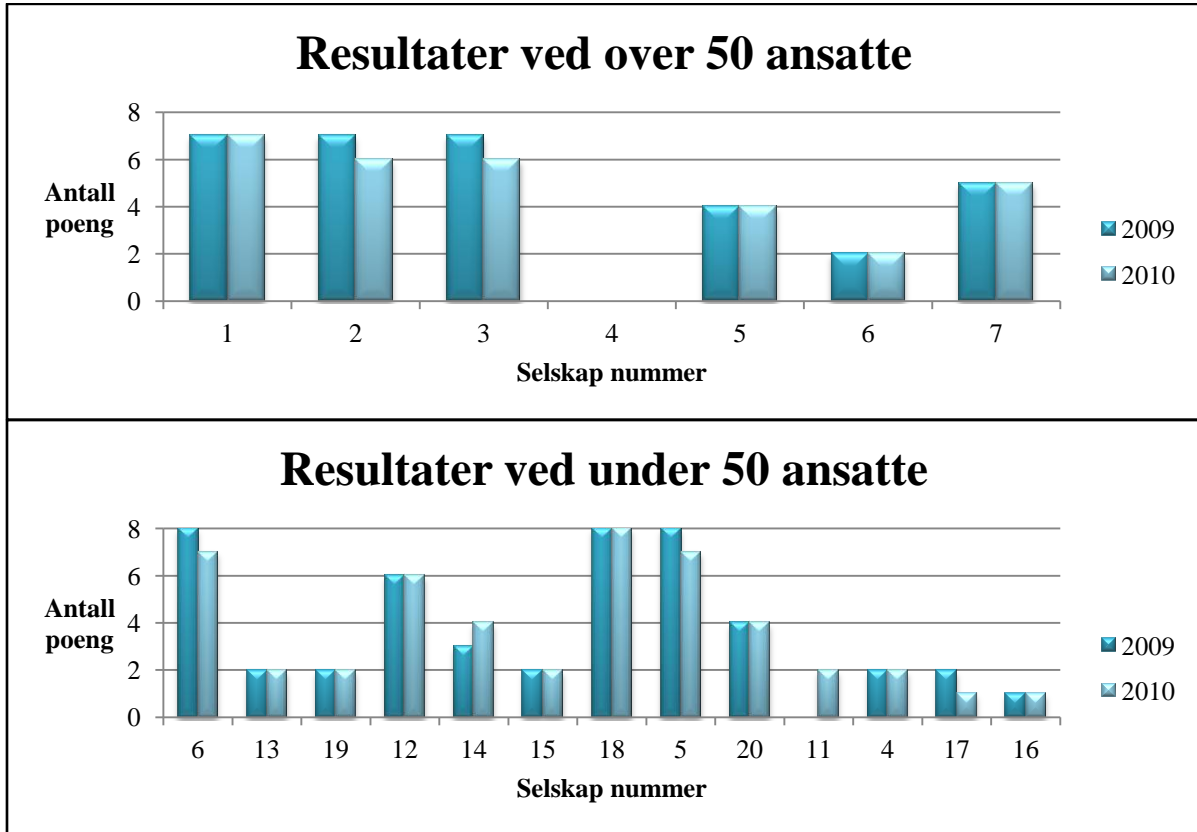
Omsetning fra 2010 ble notert i tabell og sortert etter tre kategorier, over 500 millioner, mellom 100 – 500 millioner og under 100 millioner kroner. Etter slik fordeling kan vi se i figuren nedenfor at det er ingen klar sammenheng mellom omsetningstall og opplysningsgrad.

Resultater sortert etter omsetning.

Antall ansatte

Antall ansatte ble notert for året 2010, disse ble sortert etter to kategorier, over og under 50. Etter slik fordeling kan vi se i figuren nedenfor at det er ingen klar sammenheng mellom balansesum og opplysningsgrad.

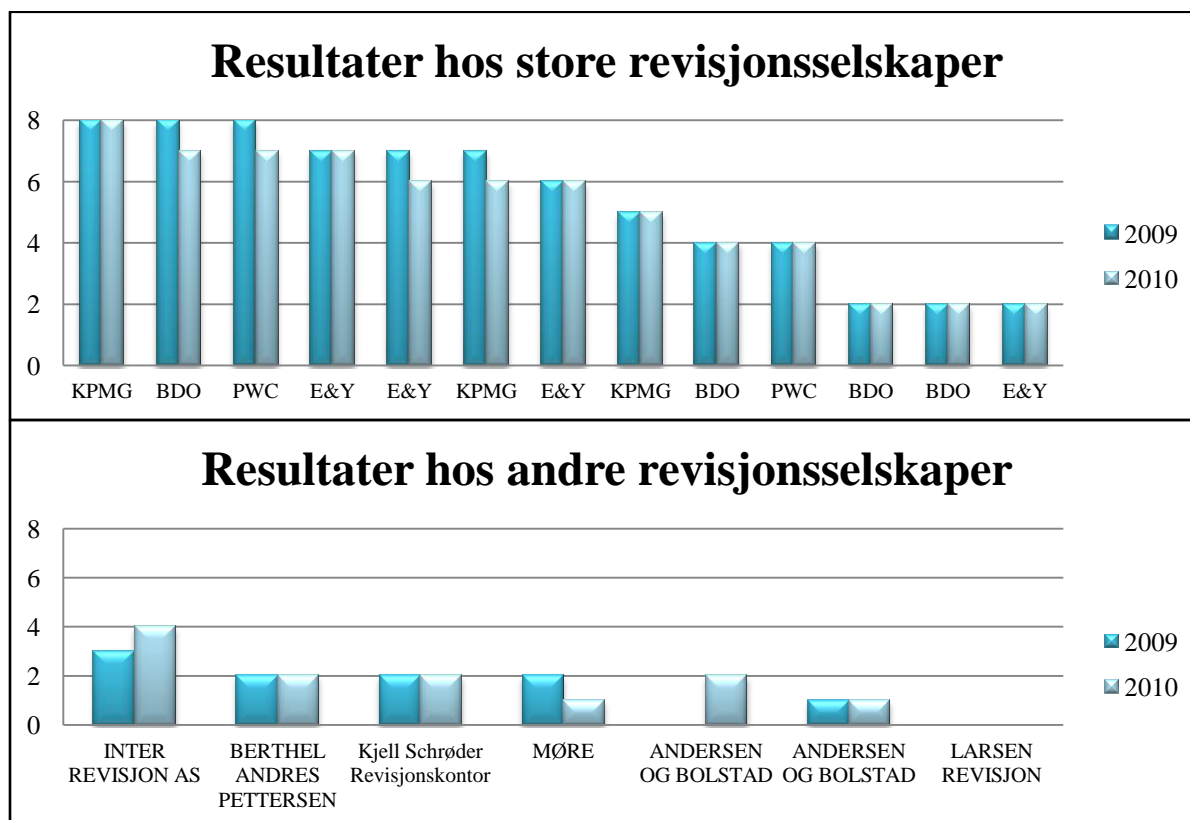

Resultater sortert etter antall ansatte.

Etter disse skal jeg se på sammenheng mellom opplysningsgrad av årsberetning og revisjonsselskapet som har revidert den. Revisor skal godkjenne årsregnskapet og årsberetning, revisjonsberetning skal tilføre regnskapet tillit og pålitelighet. Derfor skal jeg se om noen av disse sammenhenger indikerer noen tendenser.

Revisor

I undersøkelsen har jeg notert navnet på revisjonsfirma som har avgitt siste revisjonsberetningen til selskapene. Jeg har sortert dem etter de mest kjente og største i en figur og tatt andre firma i en annen figur. I figuren nedenfor er det lett å se klar sammenheng mellom opplysningsgrad i årsberetning og type av revisjonsfirma som oppfølger selskapet.

Resultater sortert etter revisjonsselskaper.

Alle selskapene som blir fulgt opp av store revisjonsfirmaer har fått over 2 poeng, mens de som blir fulgt opp av andre revisorer har fått fra 0 til 4 poeng. Ved beregning av gjennomsnittlig antall poeng for selskapene i hver av de store revisjonsfirma kan vi se at E&Y ligger på 5,4, KPMG på 6,5, PWC på 5,7 og BDO på 3,9. det er kun et selskap som har byttet revisjonsfirma fra PWC i 2009 til Møre i 2010, ut fra figuren under kan vi se at opplysningsgrad var større i 2009 enn 2010. Ut i fra sammenheng i figuren ovenfor følger det at årsberetningene til selskapene som blir fulgt opp av de store revisjonsfirmaene har høyere opplysningsgrad. Her er det viktig å ta hensyn til strategisk avgrenset populasjon, disse resultatene kan være annerledes ved et annet utvalg og bransje.

Vedlegg 6 Intervjuguide

Intervjuguide

Videre bruk: Dine kommentarer blir oppsummert i min oppgave, ingen informasjon om deg og navnet på selskapene blir oppgitt, jeg garanterer full anonymitet.

Intervju er delt inn i 2 deler:

1. Del: Revisors kommentarer til undersøkelsens resultater

1. Hva er dine kommentarer til hvert av de 7 punktene
  - a. Hva er din erfaring med dette?
  - b. Hva er din mening angående min analyse?
  - c. Er det vanskelig å vite hva som ligger i opplysningskravene?
2. Tendens i analysen: Klientene til de store revisjonsselskapene har bedre kvalitet på opplysningene.
  - a. Hender det ofte at disse punktene i årsberetning må forbedres?
  - b. På hvilke av de 7 punkter er det vanskeligst å oppgi informasjon? Hvorfor?
  - c. Hvordan jobber du med klientene for å få bedre kvalitet?

2. Del: Kontroll på undersøkelsens reliabilitet (objektiv vurdering)

Informasjon om hvilket nummer er din klient.

1. En av dine klienter er med i undersøkelsen
  - a. Kan du kommentere min evaluering av årsberetning på de 7 punkter
  - b. Hva er din mening om min bedømmelse?
  - c. Dine kommentarer / forklaring til at det ikke gjøres bedre?

Vedlegg 7 Materiell til revisor

Materiell til revisor.

Studien søker svar på følgende problemstilling

”Hvordan blir kravene om rettvise oversikt i årsberetning praktisert i utvalgte selskaper i Norge?”

Studiens forskningsspørsmål

”Hvordan blir punkt om rettvise oversikt fra rskl.§ 3-3a(2. - 4.ledd) og NRS 16 praktisert i årsberetninger til utvalgte bedrifter i hvitfiskindustrien?”

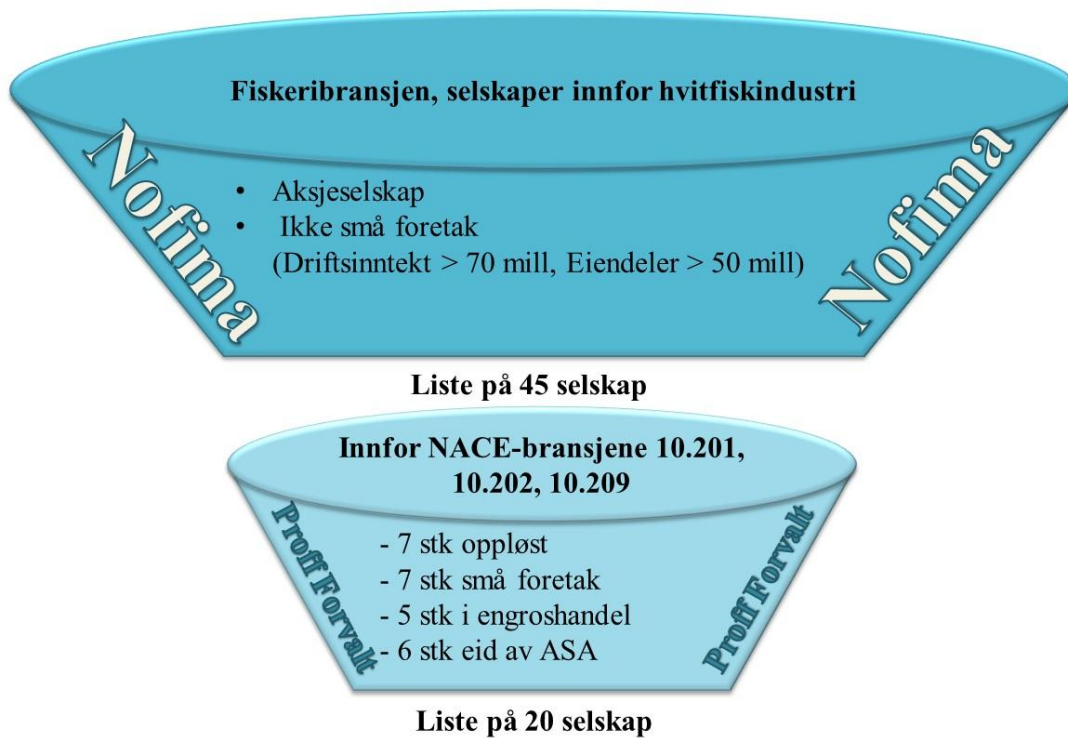
Bakgrunn

”De færreste foretak, antakelig med unntak av de fleste børsnoterte foretak og enkelte andre, oppfyller kravene i regnskapsstandarden hvis en inkluderer de punktene der regnskapsstandarden bruker ”bør”. Det gjelder spesielt punktene om ”en rettvise oversikt over utviklingen og resultatet av den regnskapspliktiges virksomhet og av dens stilling” og ”en redegjørelse som gir grunnlag for å vurdere den framtidige utviklingen”.” (Huneide 2011, s. 687)

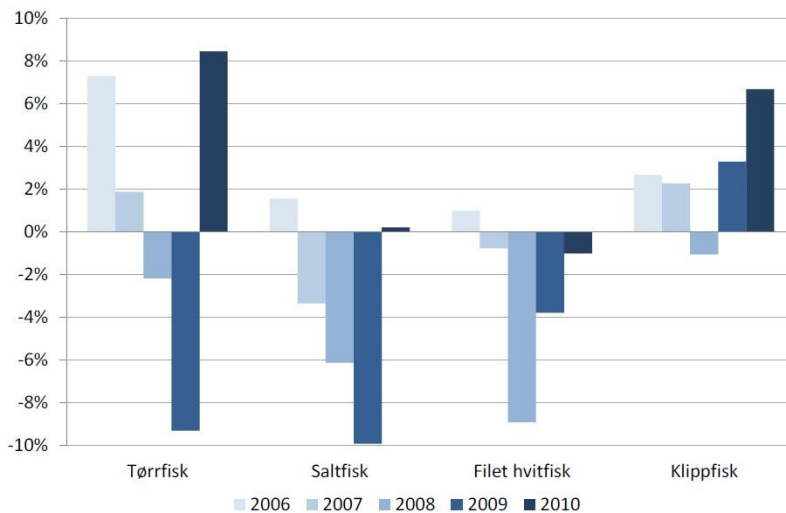
Populasjon

Undersøkelsen av årsberetning til 20 selskaper innen hvitfiskindustrien. Se figur nedenfor.

Oversikt over segmenteringsprosessen med kilder.

Innsamling av årsberetninger for årene 2009 og 2010. På grunn av så sterke variasjoner i resultater i disse årene. Se figur nedenfor.

Ordinært resultat før skatt i prosent av driftsinntekt (veid gjennomsnitt) i utvalgte sektorer i hvitfiskindustrien. (Bendiksen, rapport 16/2012)

Gjennomføring av undersøkelsen av 20 selskaper innen hvitfiskindustrien.

Undersøkelsen skal vurdere innhold i årsberetning i forhold til utvalgte 7 punkter fra NRS 16 Årsberetning.

Hjemmel til punktene

For å vurdere hvor godt et selskap oppfyller kravene til rettvise oversikt må vi vise at alle punktene på listen hører under ”skal” krav i NRS 16 Årsberetning slik at alle selskapene må gi opplysninger til disse. Nedenfor er disse 7 punkter gjennomgått med henvisning og sitat fra hjemmel.

1. Beskrivelse av mest sentrale risikoer og usikkerhetsfaktorer

NRS 16 Årsberetning, punkt 2.5 rettvise oversikt, 1. avsnitt

”I henhold til § 3-3a i regnskapsloven skal årsberetningen minst omfatte en rettvise oversikt over utviklingen og resultatet av foretakets virksomhet og dets stilling, sammen med en beskrivelse av de mest sentrale risikoer og usikkerhetsfaktorer foretaket står overfor.”

2. Vurdering av total usikkerhet

NRS 16 Årsberetning, punkt 2.5 rettvise oversikt, 5. avsnitt

”Vesentlig usikkerhet knyttet til de enkelte regnskapsstørrelsene skal opplyses om i noter. En skal imidlertid gi en overordnet vurdering av den totale usikkerhet vedrørende foretakets regnskapsførte resultat og finansielle stilling i årsberetningen.”

3. Kommentere omsetning

NRS 16 Årsberetning, punkt 2.5 rettvise oversikt, 6. avsnitt

”Det skal primært fokuseres på den samlede virksomheten og på de virksomhetsområder som vil være relevant å trekke frem for å forstå det samlede resultat.” Her tolkes fokus på samlede virksomhet og forståelse av samlede resultat som kommentarer til samlede omsetning som virksomheten har.

4. Viktige endringer i: markedsforhold, nye varer/tjen., markedsandeler, bransjeforhold, salgsmengde, marginer, valutakurs, prisforhold

NRS 16 Årsberetning, punkt 2.5 rettvise oversikt, 6. avsnitt

”Det skal primært fokuseres på den samlede virksomheten og på de virksomhetsområder som vil være relevant å trekke frem for å forstå det samlede resultat. Dette omfatter viktige endringer som: 1) endringer i markedsforhold, 2) nye produkter og tjenester, 3) endringer i

markedsandeler eller markedsposisjoner, 4) endringer i salgsmengde eller marginer, 5) endringer i valutakurser og relevante prisforhold.”

5. Vurdering av relevante finansielle forholdstall

NRS 16 Årsberetning, punkt 2.5 rettviseende oversikt, 11.avsnitt

”Oversikten skal inneholde vurderinger av relevante finansielle forholdstall som for eksempel rentedekningsgrad og egenkapitalandel.”

6. Gjennomgåelse av likviditetssituasjon

NRS 16 Årsberetning, punkt 2.5 rettviseende oversikt, 12.avsnitt

”Foretakets likviditetssituasjon på balansedagen skal gjennomgås.”

7. Kommentere kontantstrømoppstilling

NRS 16 Årsberetning, punkt 2.5 rettviseende oversikt, 14.avsnitt

”Kontantstrømoppstillingen skal kommenteres dersom ikke virksomhetens art medfører at tilsvarende informasjon gis gjennom øvrige deler av årsberetningen.”

Undersøkelsen gjennomføres ved bruk av vurderingsskala som består av 0-1-2 poeng.

Vurderingsskala

Årsberetning er et selvstendig dokument som skal inneholde informasjon ut over det som fremgår av årsregnskapet. Vurdering av slik informasjon skal kunne skille en ren gjengivelse av informasjon fra årsregnskapet og ny informasjon. I følge endelig sjekklister i tabell ovenfor er det 7 punkter som skal være med i hver årsberetning. På grunn av variasjoner og markedssvingninger i hvitfiskindustrien har alle bedriftene behov for å opplyse om disse punktene slik at brukere får dypere innsikt i bedriftens økonomiske situasjon.

Opplysningsgraden i årsberetninger bruker å variere, noen skriver en veldig informativ årsberetning på flere sider mens andre skriver kun noen få avsnitt som oppsummering. På grunn av slike variasjoner blir det vanskelig å vurdere innhold i årsberetninger med enkel avkryssing på utvalgte 7 punkter. For å foreta en grundig vurdering av innhold i årsberetninger som må være tilstede i følge disse 7 punkter må vi ha en vurdering ved bruk av poeng, slik at en god årsberetning med grundige opplysninger om punkter får flere poeng enn en med noen få stikkord om emnet. For å kunne gi poeng ved analyse av opplysninger i årsberetninger må vi utvikle en vurderingsskala.

Vurderingsskala er en skala som brukes tallmessig verdi for å oppgi grad av fullstendighet i oppgitte opplysninger. For å kunne vurdere disse 7 punktene med tall må hver av tallene ha en prosentverdi og beskrivelse av fullstendighetsgrad. Den grad skal reflektere innholdet i opplysningene som årsberetning inneholder, i forhold til krav i lov og god regnskapsskikk. Skala med minst 5 verdier gir mulighet for å gjøre mer omfattende analyser. (Johannessen 2004) En enkel skala på tre punkter er den som passer best ved enkle analyser uten bruk av statistiske program. Skala jeg vil bruke består av 3 verdier: 0-1-2 poeng. Der 0 poeng skal gis til selskapene med ingen opplysninger, 1 poeng til selskapene med overfladisk informasjon, og 2 poeng for mer utfyllende informasjon. Poengene får fullstendighetsprosent på 0 % - 33 % - 66 % - 100 %. Slik fordeling kan best oppsummeres i tabell nedenfor.

66 % - 100 %	2 poeng
33 % - 66 %	1 poeng
0 % - 33 %	0 poeng

Vurderingsskala med prosentfordeling.

For å bruke skala ovenfor på sjekklisten må det angis hvor stor grad av informasjon skal være tilstede for å tildele punktet 1, 2 eller 3 poeng. Siden alle punktene er forskjellige så kan ikke hvert av disse poengene tildeles et enkelt ord som ”delvis” eller ”fullstendig”, derfor har jeg utarbeidet noen underpunkter som beskriver informasjonsgrad som skal være tilstede for å tildeles et visst antall poeng. Se tabell nedenfor.

Tabell. Utarbeidet sjekkliste med vurderingsalternativer.

Resultatindikatorer:
<p>Beskrivelse av mest sentrale risikoer og usikkerhetsfaktorer</p> <p>0 = Ingen kommentar</p> <p>1 = Nevne de største og viktigste risikoer og usikkerhetsfaktorer</p> <p>2 = Beskrive grad av risiko og evt. påvirkning på selskapets situasjon</p>
<p>Vurdering av total usikkerhet</p> <p>0 = Ingen kommentar</p> <p>1 = Nevne mulig usikkerhet ang. regnskapsført resultat og finansiell stilling</p> <p>2 = Beskrive usikkerhetsgrad vedrørende regnskapsført resultat og finansielle stilling</p>
<p>Kommentere omsetning</p> <p>0 = Ingen kommentar</p> <p>1 = Nevnte årets omsetningstall</p> <p>2 = Sammenligne omsetning med fjor årets, nevne økning/nedgang og begrunnelse</p>

Viktige endringer i: markedsforhold, nye varer/tjen., markedsandeler, bransjeforhold, salgsmengde, marginer, valutakurs, prisforhold

0 = Ingen kommentar

1 = Nevne kort noen av stikkord ovenfor uten beskrivelse

2 = Gi beskrivelse av forhold ovenfor med forklaring

Vurdering av relevante finansielle forholdstall

0 = Ingen kommentar

1 = Oppgi noen av finansielle nøkkeltall fra siste 2 år

2 = Oppgi finansielle nøkkeltall fra siste 2 år med beskrivelse av utvikling og begrunnelsen

Gjennomgåelse av likviditetssituasjon

0 = Ingen kommentar

1 = Gi en overordnet beskrivelse av likviditetssituasjon

2 = Vurdere nivå på kortsiktig gjeld, kommentere eventuelle sesongvariasjoner

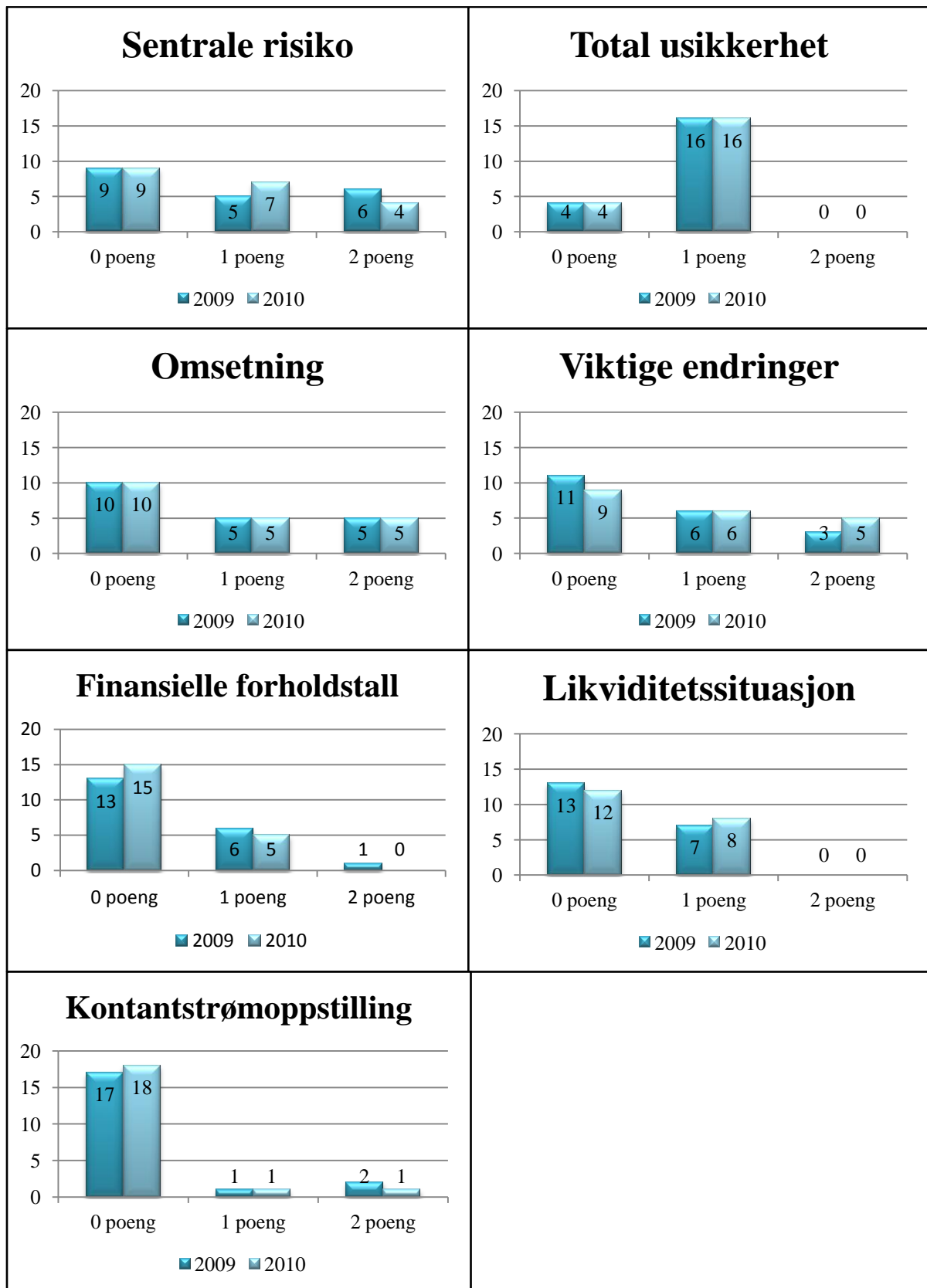
Kommentere kontantstrømoppstilling

0 = Ingen kommentar

1 = Nevne noen av forhold i kontantstrømmen

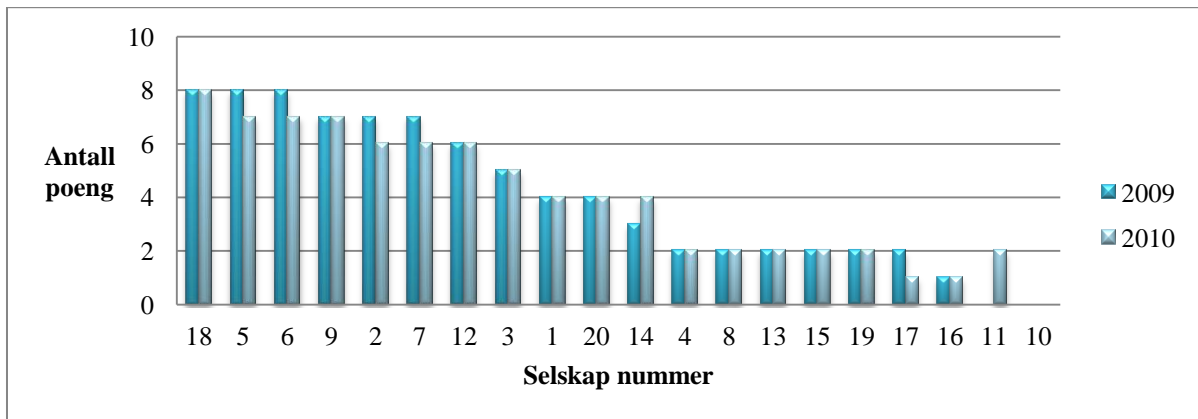
2 = Gi beskrivelse av forhold, vurder skille mellom forskjellige kontantstrømmene

Resultatene fra undersøkelsen for hvert punkt

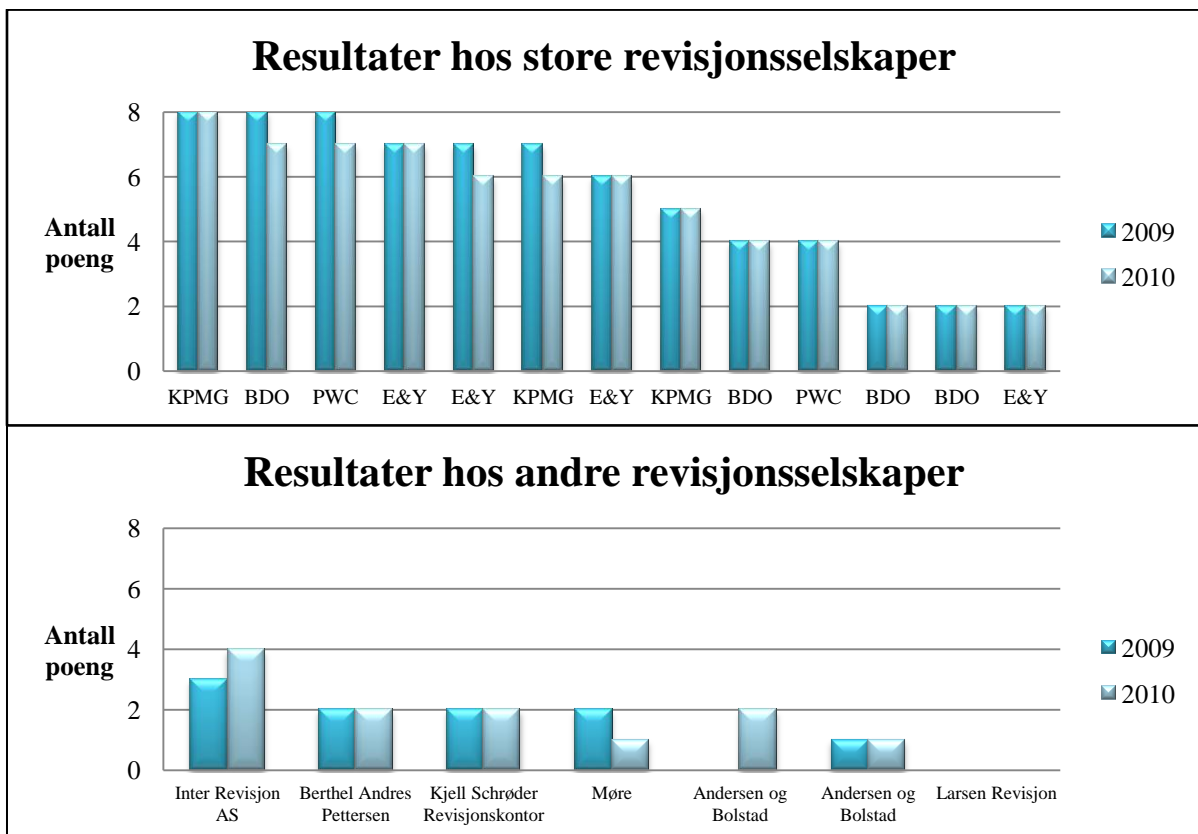
Antall selskapene som har fått 0, 1 og 2 poeng i undersøkelsen.

Samlede resultater for hvert selskap

Samlet poengsum for hver bedrift i 2009 og 2010.

Figuren ovenfor viser samlede poeng som hvert av selskapene har fått. Ved utregning av samlede forskjeller i prosent viser det seg at i fem tilfeller har årsberetninger fra 2009 gitt flere opplysninger enn årsberetning fra 2010, dette tilsvarer 25 %. I to tilfeller har 2010 inneholdt flere opplysninger enn 2009, dette tilsvarer 10 %. Og i 13 av 20 tilfeller har totale poeng for oppgitte opplysninger forblitt uendret, dette tilsvarer 65 %. Ut av dette ser vi at det er kun 10 % som har økt opplysningsgrad fra 2009 til 2010, mens 25 % har redusert den. Det er 65 % som har samme opplysningsgrad i 2009 og 2010.

Samlet poengsum for hver bedrift sortert etter revisjonsselskaper.

Vedlegg 8 Notater fra intervju

Notater fra intervju nr. 1

Del 1 - Revisors kommentarer til undersøkelsens resultater

Kommentarer til hver av 7 punkter:

1. Sentrale risikoer

Det finner man ofte i årsberetning.

2. Total usikkerhet

Ligger implisitt i punkt 1.

3. Omsetning

Mange som kommenterer.

4. Viktige endringer

Viktig, varierende informasjon, avhengig av hvor mye informasjon vil de gi, ofte tilbakeholdens på grunn av sensitiv informasjon.

5. Finansielle forholdstall

Ofte overordnet opplysning, mer på EK. Kan ikke oppgi intern informasjon.

6. Likviditetssituasjon

Opplysning varierer veldig mye, sammenheng med punkt 1 og 2.

7. Kontantstrømoppstilling

Sjelden opplysning.

Revisors erfaring:

- Mange av punktene ligger implisitt i hverandre
- Kan være vanskelig å se om opplysninger er der, mye skjønn
- Hvert av punktene kan være bedre, men det er helheten som skal være dekkenes
- Hele årsberetning bruker å være mye mer detaljert på konsern-nivå
- Opplysninger i årsberetning varierer ut fra en ekstern interesse. Hvis den er liten så er det lav behov for selskapet å kommunisere informasjon ut, da har de kun minimumskravene i årsberetning.
- Det er ofte lite informasjon i årsberetning, må vurdere om det er bare lite informasjon eller om det gir misvisende bilde
- Årsberetninger må ofte forbedres, spesielt hos nye kunder. Som oftest så er det for lite informasjon, men det bruker å være for mye noen få ganger.
- De som har for mye informasjon har ofte mye uvesentlig informasjon.
- Etter innføring av IFRS oppgir brukere for mye informasjon i Notene, ikke all den er vesentlig. Det er så mye informasjon at brukere klarer ikke å plukke ut det viktigste.
- Forbedring av årsberetning foregår via en dialog med kunden.

Del 2 - Kontroll på undersøkelsens reliabilitet (objektiv vurdering)

Kommentarer til hver av 7 punkter i analyse av selskap #2:

1. Sentrale risikoer

Må foreta en vurdering av hvilken type risiko som gjelder for hvert selskap, her nevner dem alle risiko uten om markedsrisiko. Markedsforhold er ekstern risiko som de kan ikke styre. De forklarer endring i omsetning, dette vise markeds fall i 2009. De nevner valutarisiko uten å beskrive hvordan de håndterer dette på grunn av sensitiv informasjon. Bør egentlig se på hvilke type risiko de beskriver og hvordan de håndterer disse. Sentralt risiko blir omtalt i forhold til type av selskapet, det som bør bli opplyst mer om vurderes som skjønn.

2. Total usikkerhet

Standard setning er en bekreftelse at årsregnskap gir riktig bilde, den har ikke noe med dette punktet å gjøre. Total vurdering er ofte beskrevet blant selskapets utsikter for 2010 og avsnitt for fortsatt drift. Utsikter for 2010 beskriver strategi. Kvote på rå stoff, minste pris for rå stoff, markedet og reguleringer beskriver operasjonell usikkerhet.

3. Omsetning

Kommentert bra, også nevnt i utsikter for 2010.

4. Viktige endringer

Vesentlige endringer må vurderes i forhold til virksomhet. Oppgir informasjon i årsberetning 2009 om markedet i 2010, og i 2010 ser vi at det er det som skjedde. Hvis det har vært store endringer så opplyser selskapet om det, men hvis det ikke har vært noen endringer så skriver de ingenting.

5. Finansielle forholdstall

Det oppgis vanligvis flere tall i konsernets årsberetning.

6. Likviditetssituasjon

Den ikke nevnes, men den er implisitt i andre punkter. Kan se det ut av regnskapet, beløp under Bank og i noter til ubenyttet kassekreditt.

7. Kontantstrømoppstilling

Sjelden opplysning.

Årsberetning er skrevet for økonomisk utdannet person som forstår alt som står der. Person som kjenner til markedet. Alle punkter flyter inn i hverandre og ingen av årsberetninger er oppbygd etter rekkefølge fra loven og NRS, så det vanskeligste blir å gi poeng til årsberetninger.

Notater fra intervju nr. 2

Del 1 - Revisors kommentarer til undersøkelsens resultater

Kommentarer til hver av 7 punkter:

1. Sentrale risikoer

Det finner man i de fleste årsberetningene.

2. Total usikkerhet

Går ut på total vurdering. Standard-setning kan holde for små foretak, men må utdypes for store. I dette punktet er det en forutsetning om en usikkerhet, det er kun noen få som sier noe om dette. I fiskeindustrien regnes usikkerhet i regnskapet som usikkerhet i varelager.

3. Omsetning

Spør om hvor nødvendig det er å kommentere den, vi ser tall fra regnskapet. Bør kommentere endringer, så hvis omsetning er stabil da har vi ingen grunn til å kommentere den. I dette tilfellet den bør kommenteres i årene 2009 og 2010. Med endringer i produksjon og markedet.

4. Viktige endringer

Henger sammen med punkt 3, må se på helheten i virksomheten. Endringer henger sammen så vi må ofte ta med alle forhold. Interne forhold holdes hemmelig, så det er lettere for bedriften å informere om eksterne forhold.

5. Finansielle forholdstall

Selskapene har lite forståelse om det, de kan ikke så mye om dette for å skrive det i årsberetning. Selskapene skriver ofte årsberetning selv. Kvalitet på årsberetning blir ikke forbedret om det er et regnskapsfirma som skriver den, siden de ikke ligger nært nok til selskapet.

6. Likviditetssituasjon

Opplysningsmangel på grunn av redsel for fokus på vanskelig situasjon. Selskapene med god likviditet kommenterer dette, mens de med dårlig likviditet skriver ingen kommentarer. Selskapene tenker ofte fremover, de kjenner til fremtidig likviditets situasjon men vil ikke oppgi dette. Opplysning om kortsiktig gjeld er unødvendig, den blir ofte konstant fra år til år, de bør opplyse om unormale likvide utbetalinger. Faktisk situasjon kan være slik at stort kasse kreditt, ingen kontanter, da er selskapet avhengig av innbetalinger, dermed kun kontant salg. Selskapene med anstrengt likviditet oppgir ingen informasjon, beregning av EK-andel gir brukere ingen informasjon om likviditet.

7. Kontantstrømoppstilling

Styret i selskapene kjenner ofte ikke til at dette må kommenteres, heller ikke hva er det som skal kommenteres og hvorfor.

Revisors erfaring:

- Årsberetning skal forklare nærmere ting som fremgår av årsregnskapet. Minste krav til årsberetning sier lite, relativt beskjedent.
- Konflikt og usikre forhold er i disfavør til bedriften, så de vil ikke opplyse om det i årsberetning. Revisorer på virker dette, slik at de må skrive inn det som er lovkrav ellers så blir det skjønns vurdering.
- Opplysninger i årsberetning ofte samsvarer med bruker behovet, er det et lite selskap så er det vanlig med minste krav i årsberetning.
- Avsnitt om fortsatt drift inneholder ofte informasjon om positiv EK, men det sier lite uten likviditets informasjon. Lite kontanter kan ha ødeleggende effekt.
- Det er ofte en kamp om hva selskapene må skrive og hva de vil skrive.
- Ved revisors gjennomgang brukes sjekklister, da ser de over punktene som er med. Noen gang så blir ikke hovedfokus på innholdet i disse punktene.
- Ved lik årsberetning over flere år betyr dette at drift er uendret og fjorårets årsberetning er god nok så den brukes videre. Her er det viktig å ta hensyn til hendelser etter balansedagen.
- Store revisjonsselskapene er bedre fordi de har veldig streng intern kvalitet kontroll, ekstern kvalitet kontroll, har gode interne rutiner og bruker sjekklister.
- Kvalitet i årsberetning eller opplysninger i årsberetning kan være avhengig av hvem som sitter i styre og hvem som skriver den. Hvis det er mer proffe folk i styret, som en advokat, så blir kvaliteten bedre.
- Mellomstor foretak gjør det oftest selv, da er det økonomisjef som skriver utkast til årsberetning eller noen andre.
- De fleste av våres kunder bruker å sende inn til oss utkast til årsberetning før den er signert. Noen av dem spør etter tilbakemelding. Dette gjelder også for små foretak.
- Selskapene kan starte med å skrive årsberetning før årsregnskapet er ferdig.
- Årsberetning får ikke like mye oppmerksomhet som årsregnskap.
- Man vil ikke opplyse om noe som kan være negativt for bedriften å opplyse om.
- Punktet om fortsatt drift også slurves mye med, de må skrive om det er noe de vil gjøre for å forbedre det.
- Endringer som ble innført fra 2005 tilførte ikke noen vanskeligheter, selskapene uansett måtte ha revisjons gjennomgang.
- Etter opphevet revisjonsplikt for små foretak fra 2011 blir det spennende å se hva små foretak blir å skrive i sine årsberetninger, kan bli mye rart der.
- Det er vanlig situasjon når selskapet ikke vil opplyse om egen situasjon mhp konkurrenter.

Del 2 - Kontroll på undersøkelsens reliabilitet (objektiv vurdering)

Kommentarer til innhold i årsberetning til selskap #11:

- Avsnitt om fortsatt drift: ordet "tilfredsstillende" sier ingenting. Tilfredsstillende i forhold til hva? Får en følelse at dem slit. Bruker intetsigende setninger.
- Finansiell informasjon: bare overskrift, ingen informasjon under den.
- Hvis dette er et mellomstort foretak så er informasjon i årsberetningen meget tynn i forhold til størrelsen.
- Disponering av årsresultat: ut fra tall helt bakerst kan se litt informasjon, men siden hele Annen EK er regnet som Fri EK, så bør det sjekkes om dette er regnet ut riktig i følge loven.
- Det er oppgitt tall om konsernbidrag, men ikke noen informasjon om konsernet. Ingen informasjon om noen konsern forhold. Hvis dette er et mor-selskap så MÅ de opplyse om alle punktene til hele konsernet. Konsern forhold skal fokusere på helheten selv om morselskapet er et lite selskap.

Sensitivitet til hvert av punktene:

Sensitive opplysninger forblir hemmelig når selskapene har for mye å tape på å opplyse om dette.

1. Sentrale risikoer

Opplyser om generelle forhold for hele industrien.

2. Total usikkerhet

Vanskelig punkt å opplyse om, relativt sensitiv informasjon.

3. Omsetning

Vanlig punkt. Ikke sensitiv.

4. Viktige endringer

Veldig sensitiv informasjon.

5. Finansielle forholdstall

Kan se disse ut fra årsregnskapet.

6. Likviditetssituasjon

Viktig informasjon, veldig sensitiv.

7. Kontantstrømoppstilling

Enkel punkt. Fokuserer på store tall, forklarer forskjell. Ikke sensitiv.